

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Α. Ροδοπούλου. Οικονομική αναρχία.—Ν. Δ. Καλογερόπουλου. Παλαιά τέχνη Χαλάσματος Χριστιανική της Ἀττικής.—Δ. Τζιάθα. Μεγαλοφυΐα καὶ παραφροσύνη.—Κ. Δ. Καμπάνη. Σκέψεις.—Βίκτωρος Πρατάνου. Ὁσκάρ Οὐάιλντ (ὁ Ἄνθρωπος—ὁ Ποιητής—ὁ Ἰδεολόγος—ἡ Φλωρεντινὴ Τραγωδία).—Σπ. Ἀννίνου. Διπλὰ γεράματα (ποίημα).—Στ. Σπεράντζα. Ὁ Μέγας Ναπολέον φυματικός.—E. Bernard. Μία συνομιλία μετὸν Σεζάν.—Στ. Σπεράντζα. Δενδρὶ (ποίημα).—Χ. Μολίνου. Σκίτσα (Δ. Βουτυράς, Σ. Μελάς, Ν. Καρβούνης).—Ρ. Τζαβαλά. Νόμοι, κτ' ἀπόψε (ποιήματα).—Γ. Ἰωακείμ. Ἄνάμεσα ἔς τὸ πόκερ.—Heine. Τραγοῦδια (μετ. Β. Πρατάνου).—Δ. Τζούγκολι. Βιολέττα γτὲ Πενσίτεστι (διήγημα μετ. Σ. Ἀννίνου).—Ν. Διβαδά. Λέξεις τῶν Νεολατινικῶν γλωσσῶν ἀπὸ Λατινικῶν ρήσεων.—Οἱ Διαγωνισμοὶ τῆς «Ἀνθρωπότητος».—Τυμφρησταῦ. Ἄντρας Καρκαβίτης.—Βιβλιοκρισίαι.—Διάρροα.—Τὸ Λεξικὸν Λιβαδά.

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Γ'

Φιλολογία   ¶   Ἐπιστήμη   ¶   Κοινωνιολογία
Φιλοσοφία   ¶   Τέχνη   ¶   Κριτική
   Τεχνοκριτική

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Δ. ΤΖΙΑΘΑΣ

Προσωπικὸν Γραφείων
Κ. ΓΟΥΤΟΣ — Κ. ΧΑΓΙΟΣ

Συνδρομὴ ἔτησίᾳ / Ἐσωτερικοῦ ..... Δραχ. 50
/ Ἐξωτερικοῦ ..... Λ. Ἀγγλ. 1

Διὰ Δήμους, Κοινοτήτας, Πρεσβείας, Προξενεία καὶ Τραπεζὰς:
Συνδρομὴ ἔτησίᾳ ..... Δραχ. 100
καὶ ἐμβάζονται ἐν ὀνόματι τῆς Διευθύνσεως.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ: Σταδίου 58

Ἀγγελίαι: Ὀλόκληρος ἡ σελὶς ..... Δρ. 250.— ἐφάπαξ
1,2 σελὶς ..... » 175.— »
1,3 σελίδος ..... » 100.— »

Δι' ἀγγελίας διαρκεῖς *ἰδιαιτέραι συμφωνίαι*.

Διὰ πᾶν ἀφορῶν τὴν σύνταξιν τῆς «Ἀνθρωπότητος», ἀπευθυντέον εἰς τὴν Διεύθυνσιν αὐτῆς: Ὁδὸς Πανεπιστημίου 44, Ξενοδοχεῖον «Παλλάδιον».

Διὰ πᾶν ἀφορῶν τὴν διαχείρισιν καὶ τὸ οἰκονομικὸν ἐν γένει μέρος, ἀπευθυντέον: Ὁδὸς Σταδίου 58, Βιβλιοπωλεῖον Π. ΧΑΓΙΟΥ.

Π. ΧΑΓΙΟΣ

Τὸ φιλολογικώτερον καὶ πλουσιώτερον

ΣΤΑΔΙΟΥ 58

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν Ἀθηνῶν. — Αἱ τιμαὶ τοῦ συγκαταβατιβώταται. — Ἀληθῆς ἀποθήκη τῶν *χρησίμων* καὶ *ὀνομαστών* βιβλίων, παλαιῶν καὶ νέων. — Ὁ ἀσφαλέστερος προμηθευτὴς τῶν φοιτητῶν καὶ ἐπιστημόνων.

ΟΔΟΝΤΟΓΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ὁδὸς Βασιλίσσης "Ολγας 103

Ἡ τελειότερα τῆς Μακεδονικῆς Πρωτενούσης.

Θαῦμα τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ ἱατροῦ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΥΛΑ

Ἀριστοῦχου τῆς Ὀδοντοιατρικῆς Σχολῆς τῆς Οὐάσιγκτων καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τέως ὑπιάτου ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ στρατῷ.

ΝΙΚ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ,

ΙΑΤΡΟΣ

Βεῖκον καὶ Ντούσα Μπότσαρη

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΑΡΑΠΑΚΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ — Καλλιθέα

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Δ. Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

Νοέμβριος 1923

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΕΠΙΣΤΗΜΗ—ΤΕΧΝΗ—ΚΡΙΤΙΚΗ—
ΚΟΙΝΩΝΟΛΟΓΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΡΧΙΑ

Δὲν τὴν ὀνομάζω «νομισματικὴν ἀναρχίαν», διότι αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς ἀνατροπῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέφευεν ὁ μέγας πόλεμος ὡς ἀναπόδραστον συνέπειαν καὶ διότι ἡ «νομισματικὴ ἀναρχία», ἐπιτεινομένη καὶ ὀξυνομένη, καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον ἀγρίαν καὶ ἀπληγὴ τὴν λυμαινομένην τὸν τόπον οἰκονομικὴν ἀναρχίαν.

Ἀπὸ ὅλα τὰ τρομερὰ δεινὰ ὅσα ἐκληροδότησεν ἡμῖν ὁ, διὰ τοῦς ἄλλους μὲν Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς λήξας, δι' ἡμᾶς δὲ ἐξακολουθῶν εἰσέτι, πόλεμος τὸ δυσκολώτερον καὶ τὸ ἀπαιτοῦν μείζονα χρόνον πρὸς ἀνόρθωσιν εἶναι ὁ κλονισμὸς, ἢ μᾶλλον ἡ κατακορήμνις τοῦ νομισματικοῦ οἰκοδομήματος: διότι τὰ οἰκονομικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἀπογνώσει τῶν περὶ τῆς ἔξοικονομησεως τῶν πολεμικῶν δαπανῶν ἔλαβον αἱ κυβερνήσεις τῶν ἐμπολέμων κρατῶν, ὑπῆρξαν τοιαῦτα, ὥστε ἀπὸ θεμελίων ἀνέτρεψαν τὸ νομισματικὸν σύστημα σχεδὸν ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐνῶ βάσις τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος εἰς ὅλα τὰ κράτη ἦτο ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ἄργυρος, ἢ μικτῶς ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, πρῶτον μέτρον ποῦ ἐλήφθη ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ μεγάλου πολέμου ὑπῆρξεν ἡ ἀπαγόρευσις τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρυσοῦ, ἦτοι τῶν εἰς χρυσὸν συναλλαγῶν, καὶ πανταχοῦ ἤρξατο νὰ ἐκδίδεται ἀλογάριστος ποσότης τραπεζογραμματίων ἢ χαρτονομισμάτων, με ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν.

Ἀλλὰ τὰ χαρτονομίσματα (χάριν συντομίας οὕτω ἄς ὀνομάσωμεν καὶ τὰ ἐπ' ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τραπεζογραμματία, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ ἔλαβον ἰσχὺν νομισμάτων) δὲν ἔχουσιν ἐκ τοῦ ὕλικου τῆς κατασκευῆς τῶν, ἦτοι τοῦ χάρτου, οὐδεμίαν ἀξίαν, ἀλλ' εἶναι παραστατικά πιστεως καὶ τὰ μὲν τραπεζικὰ στηρίζονται κυρίως καὶ συνήθως κατὰ μὲν τὸ 1(3 εἰς χρυσὸν κατατεθειμένον εἰς τὰ ταμεία τῆς ἐκδιδούσης τραπεζῆς, κατὰ δὲ τὰ 2(3 εἰς προεξοφλήσεις ἀσφαλεῖς ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν καὶ συνολικῶς ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς ἐκδιδούσης Τραπεζῆς: τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐκδιδόμενα χαρτονομίσματα στηρίζονται εἰς τὴν πίστιν τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀφειλέτης τοῦ εἰς αὐτὰ ἀναγραφομένου ποσοῦ πρὸς τοὺς ἐκάστοτε κατέχοντας ἦτοι τοὺς κομιστὰς τῶν χαρτονομισμάτων.

Ἄλλ' οἱ κανόνες τῆς πίστεως τοῦ κοινῆ ἐπὶ τῶν χαρτονομισμά-

των παρεβιάσθησαν μέχρι τελείας ανατροπής των, ἀφοῦ καὶ τράπεζαι καὶ κράτη ἐξέδωκαν γραμμῆματα εἰς μυθωδῶς μεγάλα ποσά, ὑπερβαίνοντα τὰς εἰς χρυσὸν καὶ εἰς προεξοφλήσεις ἀσφαλείας τῶν τραπεζῶν, καὶ τὴν πίστιν τῶν κρατῶν. Ἡ πίστις δὲ τῶν κρατῶν εἶναι καὶ ἔμμεσος παράγων διὰ τὴν τιμὴν τῶν τραπεζογραμματίων, ἀλλὰ οὐσιωδέστατος· διότι τὰ ὀγκωδέστερα ποσὰ τραπεζογραμματίων ποῦ ἐξέδωκαν αἱ τράπεζαι, τὰ ἐδάνεισαν εἰς τὰ Κράτη, καὶ ἡ πίστις τῶν τραπεζογραμματίων στηρίζεται εἰς τὴν πίστιν τῶν Κρατῶν, τὰ ὁποῖα χρεωστοῦν τὰ ποσὰ αὐτὰ εἰς τὰς Τραπεζάς. Οὐσιαστικῶς λοιπὸν ἐκδίδεται τῶν τραπεζογραμματίων, καθ' ὃ ποσὸν ἔχουσι δανεισθῆ τοιαῦτα ἀπὸ τὰς τραπεζάς εἶναι τὰ Κράτη, τὰ ὁποῖα τὰ ὀφείλουν.

Μεγάλη λοιπὸν κυκλοφορία, ἴτοι προσφορὰ τραπεζογραμματίων καὶ μεγάλη ἐπιβάρυνσις τῶν ὀφειλετῶν Κρατῶν, ὑπερβαίνουσα ἐνίστε τὰς οἰκονομικὰς δυνάμεις των, ἐπιφέρει ἔκπτωσιν τῆς ἀνταλλακτικῆς των δυνάμεως, ἴτοι τῆς σχέσεως τῆς τιμῆς των πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ πρὸς τὰ τραπεζογραμμάτια ἄλλων Κρατῶν τὰ ὁποῖα ἔχουσι μείζονα πίστιν, καὶ ἐντεῦθεν ἔκπτωσις ἐσωτερικῶς τῆς ἀνταλλακτικῆς δυνάμεως, ἴτοι τῆς τιμῆς τῶν τραπεζογραμματίων καὶ τρομεραὶ διακνιμάνσεις τῆς τιμῆς αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς τιμὰς τῶν τραπεζογραμματίων ἢ τοῦ Μεταλλικοῦ νομίσματος ἄλλων Κρατῶν, ἔχόντων ὑγιεστέραν νομισματικὴν κυκλοφορίαν. Ἐκ τούτου, συντελοῦσης τῆς ἀχαλινώτου κερδοσκοπίας, ἥτις ἐκμεταλλεύεται τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ἀπορίαν τοῦ κοινοῦ περὶ τῆς μελλούσης οἰκονομικῆς καταστάσεως, αἱ μεγάλα καὶ ἀπροόπτως ἀπότομοι διακνιμάνσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, αἱ ὁποῖαι παραλύουν τὸ ἐμπόριον, ἀνατρέπουν τοὺς ὄρους τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ διαταράττουν τὸν δημοσιονομικὸν βίον τῶν Κρατῶν.

Καὶ αὕτη ἡ κατάστασις ἀποτελεῖ τὸν νομισματικὴν ἀναρχίαν, διότι ἐξεθρονίσθη ὁ Βασιλεὺς τοῦ νομισματικοῦ πολιτεύματος, ὁ χρυσὸς καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὁ ὄχλος τῶν χαρτίνων νομισμάτων, ἀσύντακτος, ἀσταθῆς καὶ στεροῦμενος ἐνότητος καὶ σταθερότητος ἐν τῇ κατευθύνσει, παραλύει τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς, πλουτίζων ὀλίγους, πτωχαίνων πολλούς, ἀκριβαίνων τὸν βίον καὶ συνταράττων ἠθικῶς τὸν λαὸν καὶ ἀπειλῶν τὰ πάντα νὰ παρασύρῃ εἰς τὸν ὄλεθρον.

Ἐπαύεται θεραπεία; Ἴδου τί θὰ γράψω εἰς τὸ προσεχές.

Γ. Α. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΧΝΗ

ΧΑΛΑΣΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

« Ὡ Θεία Ἀττική »

Ἀφιερῶται εἰς τὸν Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

... Ἀιέρχομαι καὶ πάλιν τὰς γραφικὰς πτυχὰς τῶν προδούων καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀττικῆς.

Πανταχοῦ ἀντικρύζω τὰς παλαιὰς καὶ γνωρίμους μου πλαγιάς, τὰ ὠραῖα χρώματα τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ Ἰμηττοῦ καὶ τῆς Πεντέλης, τὰς ἀπλότητας τῶν πεδίων πέραν τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν Ὁμορφὴ ἐκκλησιᾶ» καὶ τὰ μυστικοπαθῆ καὶ ἐρημωμένα ἐκκλησιάκια, καὶ τὰς Μονὰς τῆς παλαιᾶς δόξης τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Καὶ ἀφῆνομαι πάλιν εἰς στοχασμούς. Ζητῶ ν' ἀναδημιουργήσω εἰς τὴν ψυχὴν μου ὀλόκληρον τὸ θεῖον παρελθόν· τὴν ζωὴν, τὰς ἐκκλησίας, τὴν εὐλάβειαν, τὸν ὄργασμόν... Διακρίνω τοὺς εὐλαβεῖς μοναχοὺς ἀνερχομένους τὰς πλαγιάς καὶ τὴν ἀνωφερικὴν ὁδὸν πρὸς τὴν μονὴν των, παρατηρῶ τὸν νεαρὸν μοναχὸν ποιμενόπαιδα βόσκοντα πλῆθος προβάτων, καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὸν ἀπαλὸν χρωματισμὸν τοῦ Ἰώδους Ἰμηττοῦ εἰς τὰς ἐσπερινὰς γλυκείας ὥρας τὸν γέροντα ἡγούμενον μετὰ τὸν ἐσπερινὸν καθήμενον ἐπὶ θραύσματος μαρμάρου ἀπὸ παλαιὸν Ἐθνικὸν Μνημεῖον... Αἱ μέλισσαι ἀκόμη βομβοῦν, τὰ ἀπαλὰ ἀρώματα τοῦ Ἰμηττοῦ διαχέουν τὴν ἄγνωστον ἐκείνην μεθυστικὴν χαρὰν... Εἰς τὸ ἥσυχον καλλίον ὁ καλλιγράφος ἢ ὁ χρυσοκονδυλιστὴς ἀντιγράφει ἢ ζωγραφίζει ἐπὶ κώδικος ἐκ μεμβράνης ἱστορικὰς σκηναίς... Καὶ ὁ γέρον ζωγράφος ἀφοῦ ἐπὶ ὄλην τὴν ἡμέραν παρεσκεύασε καὶ ἐξωγράφησε πλευρὰν τινα τοῦ τοίχου ἐμάζευσε ἤδη τὰ χρώματα καὶ τὰ φάρμακά του καὶ ἔγνευσε εἰς τὰ μαστορόπουλα νὸ παύσουν τὴν δουλειά. Ἄναψε σιγὰ σιγὰ τὸ τσιμποῦκί του, κατέδηκε ἀπὸ τὴν σκαλωσιά... καὶ τραδηγμένος λιγάκι μακρὰ θαυμάζει τὰ προπλάσματα ποῦ ἔκαμε τὴν ἡμέρα...

Ποῖος θεῖος ὄργασμός!

Αἱ Ἀθῆναι, αἱ λαμπραὶ Ἀθῆναι, ἡ θεία Ἀττικὴ πλημμυρίζουν ἀπὸ ζωῆ.

Σώζονται ἀκόμη παλαιὰ καὶ θαυμαστὰ οἰκοδομήματα. οἱ λαμπροὶ ναοὶ τῆς Ὁμορφῆς ἐκκλησιᾶς», τῆς Καισαριανῆς, τοῦ Ἀστερίου.

Νέα ζωὴ τὴν ὁρᾶ εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Ὁ Τιμόθεος φεύγων ἀπὸ τὴν Εὐβοίαν προβαίνει εἰς τὰ ἐρημικὰ καὶ μυρωμένα τοπία τῆς Πεντέλης, εὐρίσκει νερὸ καὶ στήνει ἐκεῖ τὸ ἐρημητήριόν του. Συνάζει περὶ αὐτὸν ἀσκητὰς καὶ σπηλαιώτας ἐρημικοὺς καὶ πηγνύει τὴν μοναστικὴν μάνδραν τῆς Πεντέλης...

Ὁ Ἰέραξ, εἰς ἄλλο ἄκρον, ὁ ὀνομαστὸς ἐκείνός σοφὸς τῆς Κωνσταν-

τινουπόλεως ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας δι' ἄλλον σκοπόν, θέλγεται ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ πέραν τοῦ Σταυροῦ πρὸς τὸν ἀνοικτὸν ἐλαιῶνα ἀνεγείρει λαμπρὸν σέβασμα καὶ μέγα ἐξοχικὸν οἰκητήριον. Καὶ ὡς παλαιὰ ἀνάμνησις τοῦ καὶ ἱερὰ μνήμη σώζονται τὰ γραφικώτατα ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ καὶ τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς ὡς «Γέρακας».

Ἡ δὲ εὐλαδестаτή Φιλοθέη, ἡ ἁγία αὐτὴ μοναχὴ, μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας συνεγείρει καὶ ἐδραιώνει τὸν θρησκευτικὸν κόσμον!

Ἄλλὰ καὶ τὸ Δαφνί, ὁ Ἐλαιῶν, ἡ Καισαριανή, ἡ Ὁμορφὴ Ἐκκλησιά, σφυρηλατοῦν νέον κόσμον καὶ ἀνοικοδομοῦν μαζὺ μὲ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν καὶ θρησκευτικὰ καὶ ἐθνικὰ ἰδανικά.

Καὶ ἔρχονται ἕνας ἕνας οἱ φημισμένοι ζωγράφοι νὰ στολίσουν τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀναδημιουργουμένων καὶ ἀνακαινιζομένων κτιρίων! Δὲν εἶναι τυχαῖοι ἐκεῖνοι ποῦ ἀντικρῦζον τὸν ἀττικὸν οὐρανόν!

Καὶ πρὶν ἢ ἀρχίσουν μαγεύονται ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ γελαστοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὴν φωτεινὴν του λάμψιν, ἀπὸ τὴν ἀττικὴν γραμμὴν. Θεωροῦνε γύρω θαύματα τεχνικά. Μένουν κατάπληκτοι. Καὶ πρῶτο τὸ Δαφνί μὲ τὰ ὑπέροχα μωσαϊκὰ τοὺς δεσμεύει! Ἔρχονται μὲ δύναμι δική τους μὲ τέχνη ρυθμοποιημένη σύμφωνα μὲ παραδόσεις καὶ κανόνας σταθεροὺς καὶ, πρὶν ἀρχίσουν, ἀφήνουν τὰ χρώματα, ἀφήνουν τὴν παληὰ τους τέχνη! Ἄγνωστος κόσμος ἀνοίγεται ἐμπρὸς των! Τέχνη νέα καὶ δι' αὐτοὺς ἄγνωστος προβάλλει καὶ τοὺς κατεῖ. Θαυμάζουν. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θαυμασμὸν ἀντιγράφουν, μελετοῦν, ἀναδημιουργοῦν, συνθέτουν καὶ ἀρχίζουν μία νέα τέχνη πότε ἀπλή, πότε δυνατή.

Καὶ ἔπειτα τ' ἀγάλματα. τὰ ἀττικὰ ἀγγεῖα, ἡ ἐλαφρότης τῶν ἀττικῶν πραγμάτων ποτίζει τὴν ψυχὴν των. Καὶ σιγὰ σιγὰ μεταβάλλονται εἰς ἐκλεκτικούς καλλιτέχνους μὲ βαθὺ αἶσθημα καὶ τέχνη διαλεκτική. Σὲ κάθε τους γραμμὴν προβάλλει ἡ ὀπτασία τῶν οὐρανίων ἀναλογιῶν τοῦ γλυπτικοῦ κόσμου καὶ εἰς κάθε τους κίνησι παρούσιάζονται αἱ πομπαὶ τῶν ἐλευσινίων πυρσοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ καλόγηροι καὶ οἱ Βυζαντινοὶ τοιχογράφοι οἱ ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν γραμμικὴν πτύχωσι αἰσθάνονται μὲ δύναμι κάτι ποῖο δυνατό καὶ τὸ ἀποδίδουν σὰν νεότεροι δυνατοὶ λαξευταί.

Ἐπάνω εἰς τὸν θόλον καὶ τὴν κόγχην τῆς Καισαριανῆς ἄγνωστος ζωγράφος πολὺ μεγάλος ἀρχίζει βιαστικὰ μιὰ Θεῖα λειτουργία νὰ ζωγραφίξῃ. Καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ τοὺς δανείζεται ἀπὸ Ἐλευσινίους πυρσοφόρους καὶ τὰς μορφὰς των τὰς πλάσσει ἀπὸ φειδιακὰ πρότυπα! Καὶ πότε ἐπάνω ἀκόμη μέσα εἰς μίαν γραφικὴν χαράδραν, ἔπου ὕψουται τὸ σταυροπηγιακὸ «Ἀστέρι» ἄλλος ἄγνωστος ποῖο ἀπαλὸς ζωγράφος μὲ γραμμικὰς ἀπαλότερας διαγράφει τὰ σχέδια ζωηρῶν εἰκότων. Ἡ Παναγία του ἀπάνω εἰς τὸ βᾶθρο ὁμοιάζει σὰν Ἀθηναί.

Καὶ ζωγραφίζον διαρκῶς! Στὴν Ὁμορφὴ Ἐκκλησίᾳ, στὸν Ἅγιον Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, στὸν Ἐλαιῶνα, στὸν Ἅγιον Ἰωάννη τῶν Φιλοσόφων, στὸν Κυνηγὸ ἠμιουργοῦν τέχνη ἀπλή καὶ ζωντανή...

Πέρασαν τὰ χρόνια, πέρασαν οἱ αἰῶνες. Τὰ μοναστήρια ἔκλεισαν, τὰ κελλιὰ ἐχάλασαν, τὰ ἐκκλησιάκια σιγὰ σιγὰ καταρρέουν! Ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεραμίδια ἢ γύρω στὰ ντουδάκια ὅπου τὸ κορσάνι ἀφήκε σχισμάδες στὸν τοῖχο, φυτρώνουν λουλουδάκια, καὶ ἀπαλὰ χαμομηλάκια! Ἄλλὰ ἡ τέχνη δὲν ἐγήρασε, ἡ τέχνη τους δὲν ἠφανίσθη. Μέσα στὰ ἀπομεινάρια καὶ στὰ κομμάτια τοῦ σουδᾶ στὸν τοῖχο διακρίνει ὁ πονεμένος ἐρευνητῆς τὰ ἴχνη τῶν μεγάλων ἐκείνων ζωγράφων, τὴν τέχνη τους τὴν ζωντανή.

Καὶ κάθε λίγο καὶ τόσο, μὲ πόνο ἀναβαίνω ἀπάνω στὰ βουνά! Μ' ἀρέσει νὰ ξαναβλέπω τὴ παληὰ, νὰ ζῶ μαζὺ μ' αὐτοὺς εἰς αἰῶνας περασμένους.

Εὐρίσκω τὸν Θεόφοδο, τὸν Ἰωάννη καὶ τοὺς δύο ζωγράφους καὶ ἱερεῖς, εὐρίσκω τὸν Ὑπατον, εὐρίσκω τὸν Μάρκον, τὸν Μπενιζέλο, εὐρίσκω τόσοσους ἄλλους.

Καὶ μέσα εἰς τὸ θεῖον ἐκεῖνο περιβάλλον καὶ μυστικὸν καὶ τὸ ἤρεμον ποῦ, μόνον, τὸ ταρασσει ἐνίοτε τὸ πέταγμα τῆς τρομαγμένης νυκτερίδος, ζῶ σὰν μέσα εἰς τὸ ὄνειρον, ποῦ ἡ ψυχὴ μου κάθε τόσο νειρεύεται καὶ ποθεῖ... Ὡ θεῖα Ἀττικὴ!

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὑποδιευθυντῆς Βυζαντινοῦ Μουσείου

ΜΕΓΑΛΟΦΥΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὅταν πρὸ τριῶν μηνῶν ἐν τεύχει τῆς «Ἀνθρωπότητος» εἰς σημεῖωμά μου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ καταδίκη τοῦ Τρόν καὶ τὸ Ποινικὸν δίκαιον» ἐξήτουν ὅπως ἀναθεωρηθῆ ὁ ποινικὸς νόμος ὑπὲρ τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἐκηρυσσόμην ὑπὲρ τῆς θεωρίας τῆς σχολῆς τῶν νέων ἐγκληματολόγων — ὅπως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ σωματικὴ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ἐγκληματοῦν ἄτομον — ἀσφαλῶς δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν μου φοβερὰ ἐρωτήματα, ἅτινα μοῦ θέτουν δι' ἐπιστολῆς των ἐπιφανεῖς ἀναγνώσται τῆς «Ἀνθρωπότητος».

Τινὲς ἐπιλεκτοὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἄνδρες μοὶ τονίζουσι δι' ἐπιχειρημάτων τὸ ἀδύνατον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων ἅτινα ὑποδεικνύει ἡ χροεωκοπήσασα (:) σχολὴ τοῦ Λομπρόζο, εἰς δὲ καθηγητῆς φίλος μοὶ γράφει ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ ψυχροῦ πνεύματος καὶ τῶν «σχωματιῶν», τὴν Ἀγγλίαν, τὰ ἐξῆς. «Ἐὰν ἐν τῇ προσπαθείᾳ σου, ἀγαπητὴ φίλε, τοῦ νὰ ληφθῶσιν φιλανθρωπικὰ τινα μέτρα καὶ προληπτικὰ ὑπὲρ τῶν ἐγκληματιῶν, θελήσωμεν ἀνανήπτοντες νὰ ἀναθεωρήσωμεν διατάξεις τινὰς τοῦ ποινικοῦ νόμου, τότε ποῖα μέτρα πρέπει νὰ λάβωμεν ὅπως ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῶν διοικούντων σήμερον καὶ ἀπὸ δεκαετίας, τὰ

πράγματα και τὰς τύχας ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀνδρῶν; Ποῖον δικαστήριον καὶ ποία ὀργάνωσις θὰ δυνηθῆ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ παθολογικὸν σπέρμα ὅπερ φέρουσιν ἐν τῷ παθολογικῷ αὐτῶν συστήματι;

Ἡ Εὐρώπη — ἐξακολουθεῖ — κινδυνεύει νὰ πέσῃ λιπόθυμος, οικονομικῶς, ἠθικῶς, πτώμα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐνῶ οἱ ἄνδρες τῆς ἐξακολουθοῦσι μαστιζόμενοι ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῶν « Διασκέψεων » Βλέπουσι τὸν πολιτισμὸν τῶν ἔθνων τῶν ἐξαφανιζόμενον ἡμέρα τῆ ἡμέρα καὶ περὶ τὰ 600 ἑκατομ. Χριστιανῶν νὰ σφαδάζουν ὑπὸ τὸ πέλημα μιᾶς μυστηριώδους ὀργανώσεως καὶ αὐτοὶ ἀκόμη δὲν δύνανται οὐδεμίαν βοήθειαν νὰ προσφέρουν εἰς τὸ θῦμά των. Ὁμοιάζουν ὡς ἔλεγε καὶ ὁ Βολταῖρος — διαπορῶν διὰ τὸ παράδοξον τῆς μεγάλης ἀντιθέσεως, ἣν συχνάκις δεικνύουσιν οἱ μεγαλοφρεῖς — τοὺς ὑμπετάς αἰτούς, οἵτινες, ἀφοῦ ἀνέλθωσι διὰ μεγαλοπροεποῦς καὶ ταχείας πτήσεως μέχρι τῶν νεφελῶν, εἶτα αἴφνης ἐπιστρέφοντες κατέρχονται μεθ' ὀρμῆς καὶ ἐπικάθηται ἐπὶ σωροῦ κοπρίας στάβλου;

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φίλου καθηγητοῦ ἐξακολουθεῖ ἐν πλήρει νευρικό-τητι νὰ μου ζωγραφίζῃ μὲ μελανὰ χρώματα τὴν κατάστασιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μὲ καθήλωσε πράγματι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς λήψεώς της εἰς τὴν ἔμμονον σκέψιν ἐὰν ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ παραφροσύνη εἶναι δύο καταστάσεις συγγενεῖς στενωῶς. Μὲ ὅλον ὅμως ὅτι οὐδεμίαν μεγαλοφυΐαν ἔχομεν ἐν Εὐρώπῃ σήμερον διὰ νὰ θελήσωμεν νὰ συγχωρήσωμεν τὴν παρομοίωσιν τοῦ Βολταίρου, παραθέτω χάριν φιλολογίας καὶ διασκεδάσεως τῶν ἀναγνωστῶν μου στοιχεῖα χαρακτηρίζοντα τὴν πνευματικὴν ἠθικὴν κατάστασιν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἀπὸ τοῦ νευρικοῦ συστήματος αὐτῶν φαινομένων, ἐλαφρῶν ἢ βαρέων, τὴν ιδέαν τῆς ἐπιστημονικῆς, οὕτως εἰπεῖν, βιογραφίας τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, ἣν πρῶτος συνέλαβεν ὁ J. Moreau (de Tours), εἰς ἕκ τῶν πρώτων φιλοσόφων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, καὶ ἄτινα σταχυολογῶ ἐκ τοῦ πολυτίμου συγγράμματός τοῦ ἀειμνήστου ἱατροῦ Σ. Ἀποστολίδου. Ὁ Σοκράτης, ὁ Περικλῆς, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Μέγας Ναπολέων, ὁ Βροῦτος ὁ δολοφονήσας τὸν Καίσαρα, ὁ Ἰούλιος Καίσαρ, ὁ Πέτρος ὁ Μέγας, ὁ Κρόμβελ, ὁ Καρδινάλιος Ρισχελιέ, ὁ Φριδερίκος ὁ Μέγας, ὁ Γκαίτε, ὁ Λούθηρος, ὁ Μ. Ἀγγελοῦ, ὁ Ρουσσώ, ὁ Πασχάλ, ὁ Βύρων, ὁ Α. Ρουσσώ, ὁ Νεύτων, ὁ Σατωβριάν, ἡ Γεωργία Σάνδη, ὁ Μόζαρτ, ὁ Βαλζάκ καὶ διάφοροι ἄλλοι διακεκριμένοι ἄνδρες ἦσαν παράφρονες, ἀλλὰ ἦσαν καὶ μεγαλοφρεῖς, ἐνῶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ποίους μεγαλοφρεῖς ἔχομεν; Ποῖον τὸ μεγαλοφρεῖς σχέδιον τοῦ Κάιζερ, διὰ νὰ τον συγχωρήσωμεν τὰς παραφροσύνας του; Ποῖα τὰ σχέδια καὶ οἱ ἀπώτεροι ἠθικοὶ σκοποὶ τοῦ Κλεμανσώ, τοῦ Οὐίλσον, τοῦ Α. Τζώρτζ διὰ νὰ συγχωρήσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν σημερινὴν πτώσιν;

Δ. Ε. Τζιάθας.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.— Ὑδροκέφαλος μετ' ἀσυμμέτρου κρανίου. Ὁ Πλούταρχος λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός: «... Ἡ μήτηρ αὐτοῦ (Ἀγαρίστη) κατὰ τοὺς ἕκτους ἐδοξε τεκεῖν λέοντα, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἔτεκε Περικλέα· τὰ μὲν ἄλλα τὴν ιδέαν τοῦ σώματος ἕμμετρον, προμήκη δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀσύμμετρον. Ὅθεν αἱ μὲν εἰκόνας αὐτοῦ σχεδὸν ἅπασαι κράνει περιέχονται, μὴ βουλομένων ὡς ἔοικε, τῶν τεχνιτῶν ἐξονομίζουσιν· οἱ δ' Ἀττικοὶ ποιηταὶ σχινοκέφαλον αὐτὸν ἐκάλουσαν· τὴν γὰρ σκίλλαν ἔστιν ὅτε καὶ σκίνον ὀνομάζουσιν.»

Πολλοὶ δὲ κωμικοὶ ποιηταὶ, σύγχρονοι τοῦ Περικλέους, οἷον ὁ Κρατῖνος, ὁ Εὐπόλις καὶ ἄλλοι, ἐχλεύαζον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο τοῦ Περικλέους, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν κεφαλήγερεταν, κατὰ παροδῖαν τοῦ νεφεληγερῆτος, ὡς ἀφροῖσιντα δηλαδὴ πολλὰς κεφαλὰς εἰς μίαν ἢ ὀνόμαζον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνδεκάκλινον κτλ. Ὁ γνήσιος υἱὸς αὐτοῦ Σάνθιππος ἦν μέθυσος, ἐκλελυμένων ἡδῶν καὶ οὐτιδανῶς.

ΜΕΓΑΣ ΛΑΞΞΑΝΑΡΟΣ.— Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ὀλυμπιάς ἦν γυνὴ ἐκλελυμένων ἡδῶν καὶ αἰμοβόρος. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε ἀδελφόν, Ἀρριδαῖον τοῦνομα, ἡλ. θιον, ὅστις καὶ ἐδολοφονήθη κατὰ διαταχὴν τῆς Ὀλυμπιάδος. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Φίλιππος μίαν παράφορος καὶ ὀξυχολος τὸν χαρακτήρα, ἦν ἐκδοτος εἰς ὄργια καὶ εἰς κραυπάλας· τὸν ἠθικὸν τοῦτον χαρακτήρα ἐκληρονόμησε πληρέστατα ὁ Ἀλέξανδρος, περὶ οὗ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλούταρχος ἔγραψαν ὅτι εἶχε θερμότερον αἷμα. Ἐκ γενετῆς ἤδη εἶχε νεύρωσιν τινα τῶν μυῶν τοῦ τραχήλου, ἥτις διηρηκῶς ἐκράτει τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ὀλίγον πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὄμιον. Ὁργίζομενος σχεδὸν ἐξίστατο τὰς φρένας, διὸ ἐτίετο ἐν τῇ παραφροῇ αὐτοῦ προέβαιεν εἰς φρικώδεις πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας εἶτα μετεμελεῖτο εἰλικρινῶς δι' ὅλον τοῦ βίου του· οὕτω ἐφόνευσεν τοὺς καλλίστους φίλους του Κλείτον καὶ Παρμενίωνα. Ἀπέθανεν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Πλουτάρχου, ἐκ τρόμου τῶν οἰνοποτῶν (delirium tremens potatorum).

ΒΡΟΥΤΟΣ (ὁ δολοφονήσας τὸν Καίσαρα). Τὴν προετραίαν τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης ἔσχε μίαν ἀπαισίαν ὀπτασίαν. Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ «Βίῳ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος» οὕτω διηγείται τὸ γεγονός τοῦτο: «Μάλιστα δὲ τῷ Βρούτῳ γενόμενον φάσμα τὴν Καίσαρος ἐδήλωσε σφαγὴν οὐ γενομένην θεοῖς ἀρεστήν» ἦν δὲ τοιούδε. Μέλλων τὸν στρατὸν ἐξ Ἀβύδου διαβιβάζειν εἰς τὴν ἑτέραν ἡπειρὸν, ἀνεπαύετο νυκτός, ὅσπερ εἰώθει, κατὰ σκηνήν, οὐ καθέδων. ἀλλὰ φρονίζων περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἀλέγεται γὰρ οὗτος ἀνὴρ ἦμιστα δὴ τῶν στρατηγῶν ὑπνώδης γενέσθαι καὶ πλείστον ἀπὸ χρόνον ἐρηγοροῦσι χρῆσθαι πεφυκῶς. Ψόφου δὲ τινος αἰσθάνεσθαι ἔδοξε περὶ τὴν θύραν καὶ πρὸς τὸ τοῦ λύχνου φῶς ἤδη καταφροσμένον οκεφάμενος, ὄψιν εἶδε φοβερὰν ἀνδρός ἐκφύλου τὸ μέγεθος καὶ χαλεποῦ τὸ εἶδος. Ἐκπλαγῆς δὲ τὸ πρῶτον, ὡς ἑώρα μὴτε πρᾶττοντά τι, μὴτε φθεγγόμενον, ἀλλ' ἐστῶτα σιγῇ παρὰ τὴν κλίνην, ἠρώτα ὅστις ἐστίν. Ἀποκρίνεται δ' αὐτῷ τὸ φάσμα: «ὁ σός, ὦ Βρούτε, θαίμων κακός· ὄψη δὲ με περὶ Φιλίππου». Τότε μὲν οὖν ὁ Βρούτος εὐθαρῶς: «ὄφρομαι», εἶπε, καὶ τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐκκοδῶν ἀψῆς. Κατὰ τὴν μάχην πάλιν τὸ φάσμα τῷ ἐπσφάνη, ἔξ οὗ ἐνόησεν ὅτι θὰ ἡττηθῆ, ὡς καὶ συνέβη πράγματι μετ' ὀλίγον· μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἡμίαν ἠττοκτίησε διὰ τοῦ ἰδίου ἐγχευοῦ, δι' οὗ εἶχε πλήξει τὸν Ἰούλιον Καίσαρα.

ΠΕΤΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.— Τύπος μεγαλοφυΐας, κοῦμα ὑπέρτης ἀρετῆς καὶ ὑψίστης ἠθικῆς διαστρωφῆς· νιοκτόνος, παράφορος μέχρι μανίας, αἰμοβόρος καὶ ἐπιληπτικός, σιδηροῦς τὴν θέλησιν καὶ ἐνεργητικώτατος, τὴν διάνοιαν μέγιστος, διὸ καὶ ἐδημιούργησε τὴν Ρωσίαν. Εὐριστόμενος ἡμέραν τινὰ ἐν Πέτερσφω πέθεται ἐκ τινων γεγονότων περὶ τῆς ἀπιστίας τῆς συζύγου αὐτοῦ Αἰκατερίνης· ἐκτὸς ἑαυτοῦ δὲ διὰ τοῦτο γενόμενος διατίθει τὸν Ρεπτιέν, πρόεδρον τοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου, νὰ μεταβῇ παρὰ τῇ Αἰκατερίνῃ καὶ φονεῖσῃ αὐτήν· οὕτως, ἐνῶ παρεῖχε τινὰ εἰς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τοῦ ἀτόπου τῆς πράξεως, σφόδρα ἐξεπλάγη διὰ τὸ ἄγριον τοῦ βλέμματός τοῦ Ἰούλιου καὶ τὴν ὡς ἀγάλμιτος ἀκνησίαν του, ἦν μετέβαλλε μετ' ὀ-

Μίγον οπασμός του λαϊμοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ σύσπαισις ὄλων τῶν μυῶν τοῦ προσώπου κτανωθέντος· κατὰ τοὺς σπασμούς τούτους ὀλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ Τσαρού ἐτήρησε φρικώδη ἀκίνησιαν.

Ἐπίσης ὅταν ὁ ρωσικὸς στρατὸς περιεκυκλώθη παρὰ τὸν Προῦθον ὑπὸ τοῦ βεζύρου Βαλταζή Μεχμέτ καὶ ἐκινδύνευσεν νὰ καταστραφῇ ὀλοσχερῶς, ὁ Μέγας Πέτρος, προβλέπων τὴν πανωλεθρίαν, εἶχεν ἀπελπισ ἀποσυρθῆ ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, ἐνθα ἔνεκα τῶν μεγάλων συγκινήσεων κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν προσεβλήθη ἐπανηλιμμένως ὑπὸ παροξυσμῶν ἐπιληψίας. Τοῦ πάθους τούτου τοῦ Τσαρού ἡ σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη ἐπωφελουμένη ἤλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Τούρκου Βεζύρου περὶ εἰρήνης, ὑποκλέρασα πρότερον τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἐν νόρῳ ἐθιροκομένου καὶ ἐσοτισμένου ἔτι ὑπὸ τῆς ἐπιληψίας Μεγάλου Πέτρου. Οὕτω δὲ χάρις εἰς τὸ νόσημα τοῦ Τσαρού ἡ Αἰκατερίνη ἔσωσε τὴν Ρωσίαν.

Τὰ τῆς γενεαλογίας δὲ τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς ἐκ τοῦ πρώτου γάμου ἔσχε δύο υἱοὺς καὶ ἕξ θυγατέρας.

Ὁ δευτέρος υἱὸς ὀνόματι Ἰβάν ἦν λίαν καχεκτικός, σχεδὸν ἐστρεφμένος τῆς ὀράσεως καὶ τοῦ λόγου καὶ πάσχων ἐξ ἐπιληψίας· μία δὲ ἐκ τῶν θυγατέρων, ἡ Σοφία, λίαν διακεκριμένου πνεύματος καὶ ποιήτρια δὲ, ἐτίθη ἦν εἰς ὑπέροχτον βαθμὸν φιλόδοξος, ὥστε προέβη καὶ μέχρι δολοφονίας μελῶν τινῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Μεγάλου Πέτρου.

Ὁ Μέγας Πέτρος εἶχεν ὀκτώ τέκνα (6 υἱοὺς καὶ 2 θυγατέρας)· ὁ εἷς τῶν υἱῶν του, ὁ Ἀλέξιος, μέθυσος, παράφορος καὶ ἀνυπότακτος, φονεύεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς του διὰ τὴν διαγωγήν του ταύτην. Οἱ πέντε ἄλλοι υἱοὶ ἀποθνήσκουσιν ἅπαντες ἐν μικρῇ ἡλικίᾳ.

Ὁ μέγας Πέτρος ἐκ μικρῆς ἡλικίας ἔπασχεν ἐκ τῶν νεύρων, ἀργότερον δὲ προσεβλήθη ὑπὸ ἐπιληψίας καθαρῆς. Κατὰ τὸν θάνατον ἑνὸς υἱοῦ, ὃν ἔσχεν ἐκ τῆς Αἰκατερίνης, προσεβλήθη ὑπὸ σπασμῶν καὶ ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας μόνος, ἐγκλεισμένος ἐν τῷ δωματίῳ του καὶ ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς. Ὁ μέγας οὗτος Ἀντοκράτωρ ἦν ἐπίσης ὀμότατος· ἡμέραν τινὰ ἐθιροκόμος ἐν γυμνασίῳ διέταξε νὰ προσαγάγῃ περὶ τοὺς 60 πολιτικούς καταδικαστοὺς καὶ προέτεινεν εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας αὐτοῦ χάριν ἐξασκήσεως νὰ κόψωσι μερικὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῷ δισταγμῷ δὲ αὐτῶν ἐγείρεται, λαμβάνει ἕνα πέλεκυν καὶ ἀποκόπτει ἐπτὰ ἢ ὀκτώ κεφαλὰς. Ἡ ὀμότης δὲν εἶνε σπανία παρὰ τοῖς ἐπιληπτικοῖς.

Πλείστα δὲ καὶ ἄλλα νευροπαθεικὰ φαινόμενα παρατηρήθησαν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Μ. Πέτρου, ἡτις ἐν τῇ κλινικῇ τῆς ἱστορίας παρέχει ἐν ἐκ τῶν τελειότερων παραδειγμάτων τῆς συγγενείας τῆς μεγαλοφυΐας, τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τῶν νευρικῶν νόσων.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ.— Ἦτο καχεκτικός καὶ ἐπιληπτικός. Τὸν πρώτον παροξυσμὸν ἐπιληψίας ὑπέστη, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἐν Κορδύβῃ τῆς Ἰσπανίας. «Ἦ δὲ τῶν πόνων ὑπομονή, παρὰ τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἐγκατερεῖν δοκούντος, ἐξέπληττεν· οὐ καὶ τὴν ἔξιν ὦν ἰσχνός, καὶ τὴν σάρκα λευκὴ καὶ ἀπαλὴ, καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης καὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἔνοχος ἐν Κορδύβῃ πρότερον αὐτῷ τοῦ πάθους, ὡς λέγεται, τούτου προσπεσόντος...»

Τὸ νόσημα τοῦτο μικροῦ δεῖν κατέστρεψε τὴν τύχην τοῦ Καίσαρος, ἐὰν καταλάμβανεν αὐτὸν ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἐν Ἰνδία μάχης ἐν Ἀφρικῇ, ἐνθα εἶχε μεταβῆ ὁ Καίσαρ, ὅπως· συλλάβῃ τὸν Κάτωνα, ὡς καὶ ἄλλους ἐχθρούς του· διότι μόλις εἶχε προφθάσει νὰ διατάξῃ τὰ κατὰ τὴν μάχην, καὶ ἀμέσως κατελήφθη ὑπὸ παροξυσμοῦ ἐπιληψίας, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθη εἰς τὴν μάχην νὰ λάβῃ μέρος. «... Οἱ δ' οὗ φαον αὐτὸν (τὸν Καίσαρα) ἐν τῷ ἔργῳ γενέσθαι, συντάττοντος δὲ τὴν στρατιάν καὶ διακομοῦντος ἄρασθαι τὸ σῆνηδες νόσημα· τὸν δ' εὐθὺς αἰσθόμενον ἀρχομένου, πρὶν ἐκταράττεσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τοῦ πάθους τὴν αἰσθησίν, ἤδη οσιόμενον εἰς τινα τῶν πλησίον πύργων κομισθῆναι καὶ διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ».

ΜΕΓΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ.— Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅστις ὡς φοβερὰ λαίλαψ διεληθὼν δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης ἀνέτρεψε καὶ συνέτριψε πᾶν τὸ προστυχόν, πολυλάκις μεταβαλὼν κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν ὄψιν αὐτῆς, ὡσεὶ εἰργάζετο, ὡς λέγει ὁ Ταινε, ἐπὶ εὐπλάστου ἀνθρωπίνης μάξης, ὁ κατεξουτελής καὶ ἔθνη καὶ θρόνους, ἰδιαζόντως ὀλῶς διεγείρει τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιστήμης τῆς παθολογικῆς ψυχολογίας καὶ παρέχει μετὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐν τῇ κλινικῇ τῆς ἱστορίας λαμπρὸν τύπον πρὸς σπουδὴν.

Ὁ Ταινε διὰ τῆς ἀριστοτεχνικῆς χειρὸς του ἔγραψε τὴν ψυχολογικὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Ὁ Ναπολέων, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι διάσημοι ἄνδρες, ἦν μικρὸς τὸ σῶμα, ὀχρὸς, ἰσχνός, λεπτοφυής, κυρτὸς τὴν ράχιν, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ὀλη ἡ ἔκτακτος ἐσωτερικὴ δύναμις καὶ ἐνεργητικότης ἦν διακεχυμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ δι' ὅσους, ὥστε πᾶς ὁ πλησιάζων αὐτὸν καταλαμβάνετο ὑπὸ μυστηριώδους τινὸς φόβου. Πολλάκις ὑπέκειτο εἰς παροξυσμοὺς διαφόρων νευρικῶν φαινομένων, ὀλον εἰς νευρικὴν βῆχα, ἰσχυρίαν, συσπάσεις ὀδυνηρὰς κατὰ τὸν στόμαχον ἢ τὴν κύστιν, ἐξ οὗ στραγγουρία κ. τ. λ. Μετὰ τὴν νίκην τῆς Δρέσδης, φιλῶν φαγητῶν ἠρτυμένον διὰ σκοροδου, κατελήφθη ὑπὸ τῶν σφοδρῶν κατὰ τὸν στόμαχον πόνων, ὥστε ὑπόπτεισε δηλητηρίασιν καὶ ὑπεχώρησε μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος, τοῦθ' ὅπερ ἐπήνεγκε τὴν ἦτταν τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Vandame σώματος καὶ τὴν καταστροφὴν εἴτα τοῦ 1813. Οἱ νευρικοὶ οὗτοι παροξυσμοὶ ἐξεδηλοῦντο καὶ ἐν τῇ μικρῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ. Ἡμέραν τινὰ σπουδάζων ἔτι ἐν Brienne ἐτιμωρήθη ἐν τῷ σχολείῳ καταδικασθεὶς εἰς γονατισμὸν· μόλις ὅμως εἶχε κάμψαι τὰ γόνατα, καταλαμβάνεται εὐθὺς ὑπὸ ἐμέτου καὶ εἴτα ὑπὸ νευρικῆς κρίσεως λίαν σφοδρᾶς.

Συχνάκις παρὰ τοῖς νευρικοῖς ἀνθρώποις ἀπαντῶσιν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι ψυχικὰ καταστάσεις, ἀφ' ἑνὸς π. χ. ἀκρα ἀπάθεια, ψυχρότης μέχρις ὀμότητος προβαίνουσα διὰ γεγονότα δυνάμενα νὰ συγκινήσῃσιν καὶ τὸν φλεγματικώτερον τῶν ἀνθρώπων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπερβολικὴ εὐαισθησία διὰ μετρίας σοβαρότητος συμβάντα ἢ ἄμετρος ἐκδήλωσις αἰσθημάτων συμπαθείας. Ἡ τοιαύτη ψυχικὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἀντίφασις, ἰδίως συχνάκις ἀπαντᾷ παρὰ ταῖς ὕστερικαὶς καὶ τῇ ἰδιοσυγκρασίᾳ τῶν κληρονομικῶν ἢ ἐκφυλῶν. Ὁ Ναπολέων πολλάκις ἐν διαφόροις περιπτώσεσι τοῦ βίου του ἐξεδήλωσε τὸν τοιοῦτον ὀλῶς ὕστερικὸν χαρακτῆρα.

Κατὰ τὸ 1805 π. χ. καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἠθέλησε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὴν σύζυγόν του Ἰωσηφίναν, ἡ ὑπερμετρος τρυφερότης, ἣν πρὸς αὐτὴν ἐπεδείξατο μετετράπη εἰς πλήρη νευρικὴν κρίσιν ἀπολήξασαν εἰς ἔμετον, ὡς συμβαίνει τοιαύτη κρίσις εἰς τινὰς γυναῖκας, αἵτινες μετὰ μικρὰν ἡθικὴν συγκίνησιν καταλαμβάνονται ὑπὸ σπασμῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ Ναπολέοντος διήρκεσεν ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, τὰ δάκρυα ἔρρεον ἄφθονα καὶ ἐδέησε νὰ λάβῃ καὶ ἀναληπτικά τινα φάρμακα.

Ὁ Ναπολέων ὁ ἰδὼν ἰδίους ὀμμοσιν ἑκατοντάδας χιλιάδων νεκρῶν καὶ ἀγωνιώντων καὶ δεινῶν ἀκρωτηριασθέντων αἰμοσταγῶν θυμάτων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν, λέγει ὁ Ταινε, ὁ φονεύσας ἑκατομμύρια ἀνθρώπων καὶ τηρῶν χάλκινον πρόσωπον ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀγριωτάτων καὶ ὀμῶν σκηναῶν, ἔχυνεν ἄφθονα δάκρυα καὶ συνεκινεῖτο βαθέως ἐν περιστάσεσιν οὐδεμιᾶς ἢ σχετικῶς ἦττονος σοβαρότητος. Οὕτω ἀπέναντι τοῦ Δανδόλου μετὰ συγκινήσεως συνηγοροῦντος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του Βενετίας ἀπεμπολουμένης εἰς τὴν Ἀδστροίαν, συγκινεῖται μέχρι δακρύων. Ὡσαύτως ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς παραδόσεως τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ πόλεως Beylen ὑπὸ τοῦ στρατηγῶν Dupont ἐν πλήρει συμβουλίᾳ τοῦ κράτους ὀμῶν μετὰ τρεμούσης ὑπὸ τῆς συγκινήσεως φωνῆς φωνᾶται ἐν τέλει δακρύων.

Ὅταν κατὰ τὸ 1808 ἀπεφάσιεν ὀριστικῶς νὰ διαζευχθῇ τὴν Ἰωσηφίναν,

« καθ' ὅλην τὴν νύκτα, λέγει αὐτὴ, ἔκλαιεν ὁ Ναπολέων καὶ ὠδύρευτο καὶ ἀνεστέ-
ναζεν ὡς γυνή, κατὰ γράμμα δὲ κατέβρεξε τὴν «κλίην μου διὰ τῶν δα-
κρῶν του».

Ὡς ὁ Μέγας Πέτρος εἶχε καὶ ὁ Ναπολέων ἀκουσίαν τινὰ κίνησιν τοῦ δε-
ξιοῦ ὤμου (tic), ἐπίσης δὲ καὶ μιμικὸν τινα σπασμὸν τῆς γωνίας τοῦ στόματος
ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Ὅταν δὲ ὠργίζετο κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν αὐ-
τοῦ ἰδίῳ φράσει, τὸ πρόσωπόν του ἐλάμβανε μορφήν λαίλαπος (figure d' ou-
ragan), καὶ ἠσθάνετο ἰσχυράν, ὡς ἀπὸ ἠλεκτρισμοῦ, δόνησιν ἐν τῇ ἀριστερᾷ
κνήμῃ.

Ἡ Mme de Remusat (Taine loc. cit.) λέγει περὶ Ναπολέοντος μεταξύ ἄλ-
λων καὶ τὰ ἑξῆς: « Εἶχε τὴν τάσιν νὰ παραδέχηται τὰν θαυμάσιον, νὰ πιστεύῃ εἰς
» προαισθήματα ὡς καὶ εἰς μυστηριώδεις τινὰς ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν ὄντων...
τὰ » Τὸν εἶδον νὰ ἐξάπτηται καὶ νὰ ὀμιλῇ ἐνθουσιωδῶς πρὸ τῆς βοῆς τῶν ἀνέμων
» καὶ τοῦ ἀγρίου μυκηθμοῦ τῆς θαλάσσης, νὰ πιστεύῃ εἰς τὰς νυκτερινὰς ὑπερ-
» φυ σικὰς ἐμφανίσεις, νὰ εἶναι δεισιδαίμων κτλ. » Ὁ δὲ Meneval ἀναφέρει « τὸ
» σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅπερ ἔκασμεν ὁ Ναπολέων ὅλως ἀκουσίως ἐν περιπτώσει
» μεγάλου τινὸς καὶ ἀπροόπτου κινδύνου, ἢ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν σπουδαίου
» τινὸς γεγονότος ».

Ἡ ἐγκεφαλικὴ ἐνεργητικότης, ἡ ἀέναντος παραγωγὴ νευρικῶν δυνάμεων
παρὰ τῷ Ναπολέοντι ἦν σχεδὸν ὑπεράνθρωπος. Ἐκοιμάτο μόλις 4 ὥρας καὶ
εἰργάζετο κατὰ τὰς ὑπολοίπους μὴ αἰσθανόμενος κόπον. Ἡμέραν τινὰ
εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στόλον ἐξετάζων τὰ πάντα μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λε-
πτομερειῶν κατερχόμενος καὶ ἀνερχόμενος εἰς ἕκαστον πλοῖον καὶ ἐπιθεωρῶν
καὶ τὰ ἐν τῷ κύτει αὐτῶν ἐπὶ ὁκτώ κατὰ συνέχειαν ὥρας ἄνευ διακοπῆς·
μετὰ ταῦτα δὲ ἐξεληθὼν ἐπεβῆ τοῦ ἵππου του ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἰκπεύσας χάριν
περιπάτου καὶ ἀναπαύσεως!

« Ἐργάζομαι πάντοτε, ἔλεγεν ὁ Ναπολέων, εἴτε τρώγων, εἴτε ἐν τῷ θε-
» ἀτροφ εὐρισκόμενος » ἐγείρομαι ἐπίσης τὴν νύκτα διὰ νὰ ἐργάζομαι κτλ. » Ὅτε
ἦτο ὑπαιὸς προήδρευε πολλάκις διαφόρων ἐπιτροπῶν ἀπὸ τῆς 10 μ. μ. μέχρι
τῆς 5ης πρωινῆς. Πολλάκις ἐν Saint Cloud ἀπεκοιμῶντο ἐκ τοῦ κόπου τὰ
μέλη τοῦ συμβουλίου, τὰ ὅποια ἐξηγάγαζε νὰ ἐργάζωνται δι' ὅλης τῆς νυκτός,
ἐνῶ ὁ ἴδιος μκαὶ ἐτὰ τὴν μακροτέραν συνεδρίαν οὐδένα κόπον ἠσθάνετο.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κεφάλαιον τοῦ ἔρωτος εἶχε λίαν διεστραμμένον τὸ αἶσθημα
τοῦτο. Ἡ πρώτη σύζυγος αὐτοῦ Ἰωσηφίνη ἔλεγεν, ὅτι « δὲν εἶχεν οὐδεμίαν
» ἠθικὴν ἀρχὴν καὶ ὅτι ἀπεπλάνησε καὶ αὐτὴς τὰς ἀδελφάς του, τὴν μίαν κα-
» τόπιν τῆς ἄλλης ». « Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἄνθρωπος, ὡς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἔλεγεν
» ὁ Ναπολέων, καὶ οἱ νόμοι τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ πρέποντος δὲν δύνανται νὰ ἐφ-
» αρμοσθῶσιν ἐπ' ἐμοῦ (Mme de Remusat). Ἄλλωστε καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
Ἐλίζα, Καρολίνα καὶ Ἰδωὺς ἡ Παυλίνα, ἦτις ἦτο ἐφάμιλλος τῆς Μεσσαλίνας,
εἶχον τὴν αὐτὴν ἠθικὴν διαστρωφὴν καὶ ἀκριατάχτητον γενετήσιον ὄρμη. Αἱ
τοιαῦτα ἄμετροι καὶ ἐναντίον πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς ὄρμαι εἰσὶ συνήθως συμ-
πτώματα νευρικῆς ἀσυνήθους διεγέρσεως τῆς γενετησίου λειτουργίας, λαμβά-
νοῦσης ἐνίοτε χαρακτηριστικὰ ἐντελῶς παθολογικὸν καὶ ἀπαντώσης παρ' ἀτόμοις
κατεχομένοις καὶ ὑπ' ἄλλων ταυτοχρόνως παθολογικῶν ψυχολογικῶν φαινο-
μένων, ἰδίως δὲ τοῦτο συμβαίνει παρὰ τοῖς ἐκκεφυλισμένοις. Ὁ Paul Moreau
διηκροῖνησε καλῶς τὸ ζήτημα τοῦτο δεῖξας τὴν σχέσιν τῆς διαταρᾶσεως τῆς ἠ-
θικῆς αἰσθητικότητος (sensibilité morale) πρὸς τὴν ὑπερηυξημένην γενετή-
σιαν ὄρμη, λαβὼν ὡς ἀντικείμενον σπουδῆς ἰδίως τοὺς Ρωμαίους αυτοκράτορας.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ναπολέων ἐν Αἰγύπτῳ εὐρισκόμενος, ἔδωκεν ἐν γεῦμα
εἰς φίλους τινὰς, μεταξύ δὲ τῶν προσκεκλημένων ἦσαν καὶ τινες κυραὶ γαλλί-
δες. Ὁ Ναπολέων ἐκάθητο πλησίον μιᾶς ὡραίας κυρίας, ἡ γειτνίασις τῆς ὁ-
ποίας διήγειρεν ἐν αὐτῷ ἀθέμιτόν τινα ἐπιθυμίαν. Ἐν ἀκαρεῖ ἀνατρέπει, δῆ-

θεν ἐξ ἀπροσεξίας, μίαν φιάλην ὕδατος καταβρέξαντος τὸ ἔνδυμα τῆς ὡραίας
γειτόνος, ὑπὸ τὴν πρόφασιν δὲ τῆς ἐπανορθώσεως τῆς βραχείσης λαμπρᾶς
ἐσθῆτος ὀδηγεῖ τὴν κυρίαν εἰς τὰ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ δωμάτια, ἐνθα διαμένει
μετ' αὐτῆς ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐνῶ οἱ συνδαιτυμόνες κινήμενοι περὶ τὴν τρά-
πεζαν ἀναμένουσιν ὅπως ἐπιναλίβωσι τὸ προσηκίον διακοπὴν γεῦμα, παρα-
τηροῦντες ἀλλήλους δι' ἐκφραστικῶν τινῶν βλέμμάτων.

Ἡ πράξις αὕτη καλῶς χαρακτηρίζει τὴν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν νευρι-
κότητα τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ ἰδέα, ἡ ἐπιθυμία, μόλις γεννωμένη, ἀμέσως με-
ταβάλλεται εἰς πράξιν, σχεδὸν ἀντανακλαστικῶς· ἡ ἐντύπωσις ἀμέσως ἐκκε-
νοῦται ὡς ἠλεκτρικὸν ρεῦμα πρὸς τὰ ἔκτος, ὡς ἐρεθισμὸς τις ἐνὸς σημείου
τοῦ σώματος ἀποκεφαλισθέντος βατράχου ἀμέσως ἐν τῷ νωτιαίῳ μυελῷ μετα-
βάλλεται εἰς κίνησιν· οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ Ναπολέοντος ὁ ἐρεθισμὸς
ἀμέσως μεταβάλλεται εἰς πράξιν διὰ τὴν ταχείαν καὶ ὑπέρομετρον ἀνάπτυξιν
τῆς νευρικῆς δυνάμεως. Ὁ de Pradt ἔλεγε περὶ αὐτοῦ: « L'empereur
désire en concevant; sa pensée devient une passion en naissant ».

ΣΚΕΨΕΙΣ

Μεσάνυκτα περασμένα, ἔξω μαῦρος οὐρανός, μὲ τὸ
Μοναξιά ὄχρὸ καὶ φευγαλέο φῶς, τῆς χειμωνιάτικης σελήνης,
κρυμμένος, πίσω ἀπὸ τὰ πικνὰ σύννεφα.

Ὁ ἀέρας φουστᾷ ἀπ' τὴν θάλασσα. Κάνει τὸ κρῦο πειδ αἰσθητῷ.

Στοὺς δρόμους, ἐκεῖνοι, ποῦ εὐρέθησαν, τρέχουν, βιάζονται, νὰ
φθάσουν στὴ ζέστη τοῦ σπιτιοῦ των,

Τὸ σκοτάδι κάνει μελαγχολικὴν τὴν νύκτα.

Σιγὴ βασιλεύει.

— Εἶνε μεσάνυκτα περασμένα.

Λύο παράθυρα φωτισμένα, μὲ ἀσθενικὸ φῶς κεραιοῦ,

Ὁ *πόνος* οἱ μελαγχολικὲς σκέψεις σ' ἀφήνουν νὰ πλανᾶσαι.

— Κάποια ἀνάγκη, ἕνας ἄρρωστος ἕνας ποῦ οὔτε
στὸν ὕπνον, δὲν εὐρῆκε τὴν γαλήνη τῶν σκέψεών του, περιμένει νὰ
ξημερώσῃ, στὸ ἀμίλητο περιβάλλον.

Δὴν εὐρισκε στοῦ ὕπνου τὴν ἡσυχία, τὴν διακοπὴ

Ἡ *βιοπάλη* τῶν βασανιστικῶν προσπαθειῶν.

Μὲ τὸν πόνο τῆς βιοπάλης, κουρασμένος, ἀπὸ τὸν
κοινωνικὸν ἀνταγωνισμόν. ποῦ τὸν κάνει ἀκόμη περισσότερο κατα-
θλιπτικὸ, ἢ ἀντίληψις ἐγωπαθοῦς ἐπικρατήσεως τρίτων, μὲ ἀχαρα-
κτήριστα ἐλατήρια, ἔμενε, καθισμένος ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ
γραφείου του.

Μόνος, ὀλότελα, στοὺς ἀσυγκινήτους τοίχους, στὴν
τρεμοῦλιαστὴ ἀδύνατη φλόγα τοῦ κεραιοῦ ποῦ φώ-

Ἐρημος

τιζε, ἄφηγε τὸ μυαλό του νὰ πλανᾶται καὶ τὴν φαντασία του νὰ πετᾷ.

Αἱ ψυχικαὶ ἀδυναμίαι δημιουργημέναι σ' ἓνα μετα-
Ἀσθενικός πολεμικὸν ὄργανισμόν, παρουσίαζαν, περισσότερο
ζωηρά, τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τὴν
μείωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸν του.

Καὶ ἐν ᾧ διέτρεχε περίοδον ψυχικῆς καὶ σωματικῆς
Ἐλλειψις αὐτο-ζωτικότητος, ἐντατικῆς ὡς λειτουργικῆν ἐμφάνισιν
πεποιδήσεως καὶ παραγωγικῆν ἐπάνοδον, ἐνόμιζεν, ὅτι κᾶτι τοῦ
ἔλειπε.

Σὰν νὰ μὴ εἶχε πλασθῆ τέλειος, ζῆ μὲ τὸν διαρκῆ δισταγμὸν
καὶ τὴν ἀβεβαιότητα.

Τὴν ἔλλειψιν αὐτοπεποιδήσεως.

Μὲ τὴν ψυχικὴν προσπάθεια τοῦ κατέβαλε, ἐφαίνετο,
Προσπαθοῦν μὲ ἐξουδετερωμένο τὸ ἐγώ, ἀπὸ μιᾶ ἔμμοιο ἰδέα πα-
θολογικῶς ἐπεξεργασίας, ποῦ βέβαια γιὰ τοὺς
πολλοὺς ἔμενεν ἀπαρατήρητη, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἄλλους προκαλοῦσε τὸν
οἶκτον, ἢ ἐκδηλουμένη κοινωνικὴ ἀσθένεια.

Αὐτὸν ποῦ ἀκούετε τόσο συχνά, γιὰ τοὺς περισσοτέρους στὰς συ-
ζητήσεις «Εἶνε ἀκαταλόγιστος».

Ἀφωσιωμένος σ' ἓνα ὀρισμένο κύκλο σκέψεων,
Κοινωνικός ζοῦσε μ' αὐτάς.

Ἐλεγχος Μὲ τὸ παράπονο, πῶς δὲν κατώρθωνεν ἀνεπιφύ-
λακτα, νὰ τὰς ἐξωτερικεύσῃ, νὰ τὰς θέσῃ στὸν ἔλεγ-
χον τῆς κοινωνίας, νομίζων ὅτι θὰ ὑπάρξουν ἄλλοι δικαιότεροι κριταί.

Καὶ αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ἐξασθένησις προεκάλει νευρικὴν
Ἐκνευρισμὸς διέγερσιν, χωρὶς ἐλπίδα εὐτυχίας, μόνον μετριοσμόν,
ποῦ γλήγορα ἢ ἀργά, θὰ κατέληγε, στὴν νευρικὴν
ὑπόστασιν καὶ ὕστερα στὸν ἐκνευρισμὸν, στὴν κατὰπτωσιν, στὸν κοι-
νωνικὸν θάνατον.

Καθισμένος στὴν πληθρόνα, μὲ στηριγμένη στὰ
Ἐσκέπτετο δυὸ του χέρια τὴν κεφαλὴ του, ἐφαίνετο, σὰν νὰ
εἶχε ἀπομονώθῃ ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Ἀφηρημένον,
δὲν τὸν ἀπησχίλει τι ἀπὸ τὰ γύρω του. Ἡτένιζε στὸ ἄπειρον τὰ μά-
τια του, κάπου προσηλωμένα, δὲν ἐβλεπαν τίποτε. Ἐσκέπτετο—
καὶ ὅμως χωρὶς νὰ συμβαίῃ αὐτὸ ἦτο βυθισμένος σὲ ρέμβην ὠνει-
ροπόλαι. Πρὸςβλεπε στὴν ἐπανάστασι τῶν ἀρχῶν, ποῦ ἔκαμαν, νὰ
τὸν διδάξουν στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο.

Προσεπάθει νὰ ὑπερνικήσῃ κάθε δυσκολία, ποῦ ἢ
Τὸ ἀκατόρ-ἀνθρωπινὴ κακία παρενέβαλε στὴν ζωὴν.
θωτον

Στὴν πονηρά, ὅπως κατήντησεν ἀντίληψιν τῆς ἠθι-
κοποιήσεως σ' ὀλιστικὴν περίοδον. Καὶ αὐτό, γιὰ νὰ

συνεχίζεται τὸ φθοροποιὸν ἔργον τῆς ἰδιοτελείας ὀρισμένων συνειδή-
σεων, μὲ καρποὺς τὴν ἐξαχρείωσιν, ὡς ἀτταβιστικὸν ἐπακολούθημα.

—Μὲ τὴν mantalité τῆς κοινωνικῆς ἀνατροφῆς, δυνατὸν ἀττα-
βιστικῶς νὰ δικαιολογοῦνται πρὸς στιγμὴν.

Ἄλλὰ δημιουργοῦν ἐγκληματίας.

Ἐκείνους ποῦ ἀντιτίθενται στὴν ψευδῆ ἐκπροσώπησιν τοῦ δικαίου
καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἐκεῖ πολλὰς φορὰς, καθισμένο τὸν εὔρισκε ἡ αὐγὴ.

Ἐμμοιος ἰδέα Ἡ ἰδία σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, τὰ αὐτὰ πράγματα,
προέβαλον στυγνὴν τὴν ὄψιν των καὶ ἐξείλισσοντο
ἐμπροστά του, σὰν νὰ ζητοῦσαν ν' ἀπορροφήσουν κάθε ψυχικὴν ἡσυ-
χίαν καὶ ἰκαμάδα ζωῆς.

Ἦσαν τὰ κακὰ τῆς ζωῆς, αἱ δικαιολογία αἱ κακίαι
Ἡ ζωὴ τῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἐξαχρείωσις τῶν ἀτόμων.

Αὐτὴ ποῦ ὑπερέβη κάθε βαθμὸν, κάθε ὄριον
καὶ ἔχει κορέσει κάθε συνείδησιν, ἐξουδετερώουσα ὀρισμένην κοι-
νωνικὴν τάξιν ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιχείρημα, τὴν φωνὴν τῆς
συνειδήσεως.

Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν κοινωνικῶν παραγόν-
Κοινωνικαὶ των, ποῦ ἀξιοῦν νὰ προΐστανται, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἐκ-
τάξεις μεταλλεύονται κάθε τι, χωρὶς φόβον, χωρὶς συνείδη-
σιν, χωρὶς νόμον, χωρὶς θεσμόν, χωρὶς σοβαρότερα,
ὀλότελα πολλὰς φορὰς διεφθαρμένοι, κατὰ τρόπον, ποῦ δὲν ἀρμόζει
οὔτε στὸν ἀμόρφωτον χειρῶνακτα καὶ διεφαρμένης μεγαλο πόλεως

Σ' ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, σ' ὅλας τὰς κοινωνικὰς
Πόσο τάξεις, στὸν ἄλλοῦν ἐργάτην μιᾶς συνθήτους πόλεως
διαφέρουν ὑπάρχει ἐγωϊσμός, τιμὴ, γωνία συνειδήσεως, αἴσθημα
εὐσπλαγχνίας, ἀντίληψις ἐξ ἀντικειμένου.

Ἄλλὰ σ' ἐκείνους δὲν ὑπάρχει τίποτε. Ἐκμεταλλεύονται τὰ πάντα.

Καὶ αὐτὴν πρὸ παντὸς τὴν ὀξύνοιάν των διὰ νὰ
Ἡ μόρφωσις διαφθείρουν, νὰ συσκοτίζουν τὰ πάντα, νὰ ἐγκλημα-
τοῦν θρασύτατα, νὰ εὐρίσκωνται διαρκῶς ἐκτὸς νό-
μου, μὲ χαρακτηριστὴ ἀφέλεια.

Ζοῦν αὐτοὶ μὲ τὴν ἀνισσοκελῆ λογικὴν των, προΐ-
Ἡ Ἐμπάθεια στανται μὲ τὴν ἀσυνείδητον κατεύθυνσιν κάθε σκέ-
ψεώς των, ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ χρησιμεύσουν καὶ
χρησιμεύουν, ὡς πρότυπα μιμήσεως, μὲ τὴν ἀνήθικον διαβίωσιν των,
ἐκμεταλλεύονται τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας. Καὶ τὸ φοβερότερον:

Κακουροῦντες κατὰ τῆς κοινωνίας, θύται καὶ δια-
Δικασταί φθορεῖς, δικάζουν, καὶ ὅταν δικάζουν, καταλογίζουν,

καὶ τοὺς κατὰ συγκυρίαν κατέχοντας τὸ ἐδώλιον τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὰ ἰδικὰ ἀνομήματα.

Ὁ σκοπός Πρὸς ἐξαγνισμόν, πρὸς παραδειγματισμόν, διὰ τὴν παγίωσιν τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν πάντων.

Πῶς σκέπτονται Φρικῶδες! Αὐτοὶ κρίνουν, αὐστηρῶς, αὐστηρότερον τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῶν ἐλευθέρων συνειδήσεων, κακεντρεχεῖς καὶ φθονεροί, δὲν προσαρμόζονται πρὸς τὰ προβαλλόμενα πράγματα, δὲν σκέπτονται, δὲν βλέπουν ὡς ἀνθρώποι, δὲν ἀκούουν καμμίαν ἐνδόμυχον φωνήν, ἔστω καὶ πεπωρωμένην, δὲν παραλληλίζονται μὲ τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας, δὲν ἀντιλαμβάνονται τὰς σημερινὰς συνθήκας, δὲν συγχρονίζον τὰς σκέψεις των, ἀλλὰ ἀφήνουν τὸ μυαλό των νὰ ἐργασθῇ κοπιαστικά, διὰ νὰ ἐξεύρη, δῆθεν σταθερότερα πειστήρια, ἅτινα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ δικανικὰ ἐπιχειρήματα.

Τὸ καθήκον Διὰ νὰ ἐπαναπαύσουν ἑαυτούς, ὅτι ἐπετέλεσαν κάποιον ἐπιβαλλόμενον καθήκον. Αὐτὸ ποῦ ἐπιδιώκεται μὲ τὸ γράμμα τῶν κειμένων νόμων.

Τὸ ἐρώτημα Ἄς βάλῃ ὁ καθεὶς τὸ χέρι του στὴν καρδιά του καὶ ἄς ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι του στὸ ἄλλο, ἀνασκοπῶν δὲ τὴν ζωὴν του, ἄς ἀποφανθῇ, εἰς τὸν ἑαυτόν. Δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐταί;

Ἡ ἔμμονος σκέψις Αὐτῇ, ὀλόκληρη, ἢ ἀλυσσίδα τῶν σκέψεων, τὸν ἐβασάνιζε καὶ μάλιστα τόσον ἐκνευριστικά, ὥστε οὔτε στὸν ὕπνο δὲν εὔρισκε, τὴν ἡσυχία.

Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις Ἦτο ἐπαναστάτης κατὰ τῶν κοινωνικῶν τάξεων;

Ἦτο ὁ πόλεμος τῆς κοινωνικῆς ἀντιδικτικότητος. Ζητοῦνε νὰ ἀναγάγῃ σὲ σχετικὸν κανόνα, ἢ θέσῃ ἓνα ὄριον, ἓνα φραγμόν, σὲ κάθε ἠθικὴν ἐξάρθρωσιν καὶ ἐκτροχίασιν συνειδήσεως.

Ἦτο ἐπιλοχικὴ ἰσοβαρῆς καὶ ἰσοσκελῆς δι' ὅλους ν' ἀποφαίνεται καὶ νὰ ζῆ κινεῖς, μὲ τὴν βεβαιότητα τῆς ἐξαφανίσεως τῆς μεροληψίας — ἀμερόληπτον περιβάλλον.

Παρακρούσεις Αὐτά, σὰν πνευματικὰ παρακρούσεις τὸν ἐβασάνιζον καὶ ἀν παραληρήματα μανίας, ἐξείλισσοντο, στὴν φαντασία του, μὲ ἔντασιν ψυχικῆς προσπαθείας, ἣτις διήγειρε κάθε νευρικὸν κέντρον καὶ ἔτσι ἐκνευρισμένον, καταβεβλημένον τὸν εὔρισκε ἢ αὐγῇ.

Αὐτὸς ἐξαφανίζοντας τὰς φυσικὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς καὶ κοροάζοντας τὸν ἑαυτόν του, στὴν ὄψιν εἶχε χαραγμένη τὴν ἔλλειψιν εὐτυχίας καὶ εὐχαριστήσεως. Ἦτο δυστυχὴς γιατί ἦτο ἠθικός.

ΚΩΝ. Δ. ΚΑΜΠΑΝΗΣ

—Μῆνα 20—21 Ὀκτωβρίου 1919, Σμύρνη
Διασκευὴν 13—14 Ὀκτωβρίου 1921, Ἀθήναι.

Ἡ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Ἀπὸ τοῦ ἔργου μας καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τίτλου τοῦ περιοδικοῦ μας πιστοποιεῖται ὅτι, ἰστάμενοι ὑπεράνω τῆς πολιτικῆς, ἀποστρέφομεν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διαμάχας τῆς. Σκοπὸς τῆς «Ἀνθρωπότητος» εἶναι νὰ συντελέσῃ αὕτη, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, διὰ νὰ γίνουν οἱ Νεοἰλληγες ἐνεργὰ μέλη πολιτισμένης κοινωνίας. Ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας ταύτης ὁρμώμενοι δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐπιπροσήσωμεν τὴν ἀνακοινοθεῖσαν σύστασιν Ἀναθεωρητικῶν Ἐπιτροπῶν, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ὑποβάλωσιν αἰτήσεις ἀποκαταστάσεως οἱ βουλόμενοι ἐκ τῶν ἐσχάτως ἀπολυθέντων Δημοσίων Ὑπαλλήλων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Δημοσίος Ὑπάλληλος, ὡς ἐκπροσωπῶν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας του καὶ τῆς ἐξουσιοδοτησεῶς του αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ τὸ Ἔθνος ὀλόκληρον, εἶναι ὁ κύριος ἀντιπρόσωπος τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζει τὸ Κράτος. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὸ Κράτος ἐκεῖνο — καὶ κατ' ἐπέκτασιν εἰς τὸ Ἔθνος τοῦ Κράτους αὐτοῦ — ἂν ἡ γραμμὴ τοῦ πολιτισμοῦ του ὑφίσταται ἐκάστοτε κυμάνσεις καὶ διαταραχάς, ἔστω καὶ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ἄνω λέγομεν: ἀλλοίμονον, διότι εἶναι ἀκλόνητον δόγμα τῆς γεωμετρίας ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀνακάμψεως τῶν καμπυλῶν καὶ κατὰ τὴν ἀναδρομικὴν του τάσιν ἐκδηλώνει ἀνωμαλίας. Τὰς ἀνωμαλίας ταύτας θέλομεν καὶ ἡμεῖς ν' ἀποφύγῃ τὸ Κράτος καὶ τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ προσώπῳ του, δηλαδὴ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐκάστοτε χειμαζομένων δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἄς μὴ ταραχθῇ ἡ γραμμὴ τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἄς ἀφεθοῦν οἱ δημοῖοι ὑπάλληλοι εἰς τὸ ἔργον των, τὸ ἐξυπηρετοῦν καὶ διευκολύνον τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ διαπαιδαγωγοῦν αὐτήν. Ἄς ἀφεθοῦν. Δὲν λέγομεν βεβαίως, ν' ἀφεθῶσιν αἱ ἀμαρτίαι τῶν ἀναξίων καὶ ἀνικάνων. Ἀλλὰ νὰ μὴ καταστρέψωμεν ὅτι μετὰ τόσων ἀγώνων καὶ προσπαθειῶν ἔχει δημιουργήσῃ ἡ Φυλὴ μας. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ δημιουργοῦνται ὑπάλληλοι εἰς πᾶσαν στιγμὴν. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φασίστι Μουσσολίνι, ἀρχηγὸς Ἐπανστασεῶς ἐπιβληθείσης διὰ τῆς βίας διεκήρυξεν εἰς τὴν Κοινούλταν τῆς Ρώμης τῇ 19 Νοεμβρίου τὰ ἑξῆς:

«Θεμελιῶδες δόγμα τῶν Φασίστι εἶναι νὰ δημιουργήσουν καὶ ὄχι νὰ συντρίψουν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐλπίς νὰ ἐμφανίσουν ἀμέσως, ἀμε-

σώτατα, στερεώτερον και υγιεινότερον οικοδόμημα. Δέν θ' απολυθῆ ὑπάλληλος ἀντιφρονῶν πρὸς ἡμᾶς, ἐκτὸς ἐὰν ἐπιβουλεύηται τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους. Περιφρουροῦμεν τὸ Κράτος. Δι' αὐτὸ και περιφρουροῦμεν τοὺς ὑπαλλήλους μας».

Αὐτὰ γενικῶς. Ἄς μὴ ἀδικηθῆ ὑπάλληλος, ἵνα μὴ ἀδικηθῆ τὸ Κράτος. Ἄς παταχθῆ ἡ ἀνικανότης και ἡ ἀλόγιστος τάσις τῆς ὑπαλληλοποιήσεως. Ἄλλά τὰ τίμια στοιχεῖα, ἀνεξαρτήτως φρονημάτων πολιτικῶν, ἄς μείνουν εἰς τὴν θέσιν των.

Προκύπτει ὁμως τὸ ζήτημα τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν παθόντων. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο εἴμεθα ἀπολυτότατα σύμφωνοι. Ὑπάρχει τόπος δι' ὅλους. Αἱ δημόσιοι ὑπηρεσίαι χαλαροῦν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν προσωπικοῦ. Ἄς μὴ ἀποπεμφθῶσιν οἱ μὲν, ἄς παρακληθῶσιν οἱ δὲ νὰ ἐπαλέθωσιν.

Τὸ ἕτερον ζήτημα τῆς τοποθετήσεως ὑπαλλήλων ἐν Ἀθήναις, πρέπει κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ ἔχη τὰς ἐξῆς ἀφετηρίας: νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν Ἀθήναις οὐχὶ οἱ φίλοι τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου πολιτικοῦ συστήματος, ἀλλὰ

1) οἱ δι' ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των ὄντες ἠναγκασμένοι νὰ ζῶσιν ἐν Ἀθήναις,

2) οἱ μὴ ἐκμεταλλεόμενοι τὴν ἐν Ἐλλάδι θέσιν των, ἀλλ' ἀποζῶντες ἐξ αὐτῆς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἐπιπέτης και τῶν Γραμμῶν,

3) ἐκεῖνοι οὔτινες, ἂν μετατεθῶσιν ἐξ Ἀθηνῶν, ἀσφαλῶς θὰ παρατηθῶσιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἐνεκα ποιᾶς τινος χρηματικῆς ἐπαρκείας των ἢ ἄλλων λόγων.

Πρέπει αὐτοὶ ὅλοι νὰ μὴ μετακινήθωσιν ἐξ Ἀθηνῶν. Ἄλλως ἡ φθίνουσα ὁσημέραι δημοσία ὑπαλληλία θ' ἀραιωθῆ ἀπειλητικῶς διὰ τὸ Κρατικὸν και τὸ Κοινωνικὸν συγκρότημα. Ἄς μὴ παρίδωμεν τὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν ἐγκλείει μέσα του ὁ δημόσιος ὑπάλληλος, Ἄς μὴ δημιουργήσωμεν χάη δυσαναπλήρωτα. Καὶ ἄς συλλογισθῶμεν ὅτι διὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην πολιτικὴν των ἐκδήλωσιν—ἐνεκα τῆς ὁποίας ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι τοὺς ἐκάστοτε ὑπαλληλικούς συγκλονισμούς—πταίει ἄφ' ἐνὸς μὲν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφῆκε πονθενὰ ἀνθρώπων ἀνεπηρέαστον και ἀποκρύπτοντα τὰς πολιτικὰς των γνώμας, ἀφ' ἑτέρου δὲ—διὰ τὴν Ἑλλάδα—τὸ ἐπικρατοῦν ἐνταῦθα σύστημα διακυβερνήσεως τῶν ὑπαλλήλων.

Εἰδικῶς δὲ διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι οὗτοι ὑπὲρ πάντα ἄλλον κλάδον τῆς δημοσίας ὑπαλληλίας δὲν πρέπει νὰ θιγθῶν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι και μὲ τὸ ὑπάρχον προσωπικὸν πλεῖστα σχολεῖα εἶναι κλειστά, ἔλλείπει διδασκάλων και καθηγητῶν, ἐπειδὴ και ἀπὸ ἐξαιτίας παρατηρεῖται ἀξία πολλῆς προσοχῆς ἀποφυγῆ τῶν νέων νὰ ἐγγράφωσιν εἰς τὰς διδασκαλικὰς Σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου, και εἶναι προσέτι γνωστὸν ὅτι ἐντὸς ἑνδεκα ἐτῶν, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν δημιουργήσωμεν λειτουργοὺς τῆς Ἐκπαιδεύσεως, θὰ ἔχουν κλεισθῆ τὰ ὀκτὼ δέκατα τῶν ἐν Ἑλλάδι σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκα ἐλλείψεως διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ὅλως ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος και πρέπει νὰ προσελκύσῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων.

Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος εἶναι ἡ φωτιστικὴ ἐλαία τοῦ Κράτους. Τῆς ἐλαίας αὐτῆς τὸν δάκον ἄς τὸν πολεμήσωμεν ὅχι εἰς τὰ φύλλα και τοὺς κλαδίσκους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κορμόν.

ΚΑΛΜΟΣ

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ Ὁσκάρ Φίνγγαλλ ὁ Φλάχερτι Οὐάιλδ Οὐάιλδ ἐγεννήθη τῷ 1854 και ἐχάθη τῷ 1900.

Τὰ μάτια του ἐδείκνυν ὅτι περιεπάτησαν ἐπάνω εἰς αὐτὰ: φαντάσματα ἐνδομύχων ποιητικῶν θρύλων, ἡ φωνὴ του ἐκελαϊδοῦσεν εἰς ἓνα πλατὺν μεθυστικὸν λυρισμόν, μαλακὴ ὅπως οἱ κωδωνισμοὶ τῆς βιόλας εἰς μίαν συγκινητικὴν σιωπὴν. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο τὸ ἐκφραστικώτερον ποίημα τῆς διαπλάσεως τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, και ποτὲ ὀμιλία ἀνθρώπου δὲν ἐνεδύθη τόσον λαμπρὰ τὴν πορφύραν τῆς μεγαλοφυΐας, τὸν χρυσόλιθον τοῦ αἰσθήματος τοῦ ὑψηλοῦ και τὸν ἀμέθυστον τῆς αἰφνιδίας, και δι' αὐτὸ μεγάλης, τρυφερότητος.

Καί, δι' ὅλα αὐτὰ, και διότι δὲν ἦτο ὁ τυχοδιώκτης τῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλ' ὁ πραγματικὸς Maitre τῆς Σκηπῆς και τοῦ Μυθιστορηματας, δι' αὐτὸ και ὅλη ἡ Ἀγγλία και μαζὶ της και ὅλος ὁ κόσμος ἀνέμεναν ἀπὸ τὸν Οὐάιλδ μίαν λογοτεχνικὴν ἀναγέννησιν, και δι' αὐτὸ και ἦτο εἰς τὰ λεπτεπίλεπτα ἄτομα τῆς πραγματικῆς ἀριστοκρατίας ὁ διατητῆς τῶν κομποτήτων. Τὸ βιβλίον του «Ἀφορισμοὶ τοῦ Σεβαστιανοῦ Μέλωθ» θὰ παραμείνῃ μνημεῖον τῆς δόξης αὐτῆς.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐν Δουβλίνω κατὰ τὸ 1873 ἐβραβεύθη εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα. Ἐνωρίτατα ἐφάνη και καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο θαυμαστής τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κλασσικῶν. Καὶ τὰ ἔργα του ὅλα τὸ ἀποδεικνύουν, και ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φέρουν τὴν φωτεινὴν σφραγίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ κλασσικοῦ, π. χ. ἡ «Συλλογὴ Ποιημάτων» ἐκδοθεῖσα τῷ 1881, οἱ «Ἀφορισμοὶ τοῦ Σεβαστιανοῦ Μέλωθ», ὁ «Ἰδανικὸς Σύζυγος», οἱ «Στοχασμοί», και ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀντιφεγγίζουν τὴν μακρινὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἀνεσπέρου Ἑλληνικοῦ φωτὸς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, π. χ. ἡ «Ραβέννα», τὰ «Πεζὰ ποιήματα», ὁ «Ἐὐτυχῆς Προίγκιψ».

Ἄλλὰ και εἰς τὰ Βιβλικὰ του ἔργα: τὴν «Σαλώμην», τὸν «Φαραῶ», τὸ «Ἀγαθὸν και Ἰεζάβελ» και αὐτὴν τὴν «Ἀγίαν Ἐταίραν» δὲν κουράζεται ὁ μελετητῆς νὰ διίδῃ τὸ Κλασσικὸν Ἑλληνικὸν Πνεῦμα νὰ διατρέξῃ μεγαλοπρεπῆς τὰς γραμμάς των.

Ἦτο Ἑλληνιστῆς, ὅσον και ὅπως ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος Περικλῆς Γιαννόπουλος, ὁ ὠραιοπαθῆς και ὑπεράνθρωπος νεοιδεάτης, τοῦ ὁποῖου τὰ δύο ἔργα «Νέον Πνεῦμα» και «Ἐκκλησίαι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν» εἶναι αἱ δακρυδόχοι τῶν τελευταίων ναμάτων τῆς κλασσικῆς Κασταλίας.

Καὶ ὁ Οὐάιλδ ὁμοίως ἐμελέτησε τοὺς Ἑλληνας κλασσικούς, μὲ

ἐξαιρετικὴν λατρείαν καὶ εἰλικρίνειαν. Δι' αὐτὸ τοῦ περισσεύουν δάκρυα νοσταλγικὰ διὰ τὴν χαμένην ὠραιότητα τῶν ἀρχαιοελλήνων κλασικῶν. Ὁμολογεῖ ὅτι τὴν φιλοσοφικὴν ἔννοιαν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ διαλόγου ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Καί, ἂν ἦναι ἀληθὴς ἡ γνώμη τῶν μεγάλων φιλολόγων Reiske καὶ Willamowitz Möllendorf ὅτι ὁ Πλάτων κάποτε κάποτε ἀδυνατεῖ νὰ ἰχνογραφήσῃ τέλεια τὸ κέντημα τοῦ Σωκρατικοῦ διαλόγου, διὰ πολλὰ τμήματα τῶν ἔργων τοῦ Οὐάιλντ, ἀφόβως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αὐτὰ ἴσως δὲν θ' ἀπηξίωνε νὰ τα εἴπῃ καὶ ὁ Σωκράτης.

Ο ΙΔΕΟΛΟΓΟΣ

Καὶ τὰ μνημονευθέντα ἔργα τοῦ Οὐάιλντ, καὶ τὰ δράματά του «Βέρα», ἢ «Δούκισσα» τῆς Παδούης—τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει σακπειρικὴν ἐπίδρασιν—, ἢ «Βαντάγια τῆς Λαίδυ Βίντερμερε», «Μία γυναικὴ ἀσήμαντη», «Τι σημαίνει νὰ ἦναι κἀνεὶς εἰλικρινής», καὶ «Κοινὴ κωμωδία διὰ σοβαροὺς ἀνθρώπους» καὶ τὰ πεζογραφημάτα του «Τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ τριαντάφυλλο», «τὰ γενέθλια τῆς Ἰνφάντας», «τὸ Ἀστερόπαιδο», «ἡ εἰκὼν τοῦ Δύριαν Γρέιν»—τὸ ὁποῖον καὶ ἐδραματοποιήθη—, «ὁ Μικρὸς Βασιλεὺς» καὶ «ἡ Μπαλάντα τῆς Φυλακῆς τοῦ Ρῆτιγκ», εἰς τὰ ὁποῖα πεζά, ἐπειδὴ ἔχει ὅλως ἰδιάζοντα καὶ χαρακτηριστικὸν τύπον, ἀποδεικνύεται ποιητὴς περισσότερον παρὰ εἰς τὰ δράματά του, ὅλα τὰ ἔργα του, παρ' ὅλην τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν φέρουν ἀπὸ τὸν Σαίξπηρ, τὸν Μαλλαμέ, τὸν Μπωντελαίρ—ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπήρειαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων—, ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Οὐάιλντ ἀνήκει εἰς τοὺς ποιητὰς οἱ ὁποῖοι, γνωρίζοντες ὅτι ἡ ποίησις εἶναι καὶ ζωγραφικὴ, ἢ δὲ ζωγραφικὴ εἶναι καὶ ποίησις, ἀναγνωρίζονται μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν προρροφαηλίται, μὲ ἐπέκτασιν τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ζωγράφου. Καί, ἐπειδὴ εἶναι τοιοῦτος, εἶναι καὶ νεοκλασσικὸς καὶ νεορρωμαντικὸς, ἐνίοτε δὲ καὶ ragnas-sien-formiste. Καὶ εἶναι καὶ συμβολιστὴς αὐτό : ἀνεπαισθήτως του, διότι ὁ συμβολισμὸς ἐπλημμύριζεν ἀστείρευτα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του.

Ὁ Οὐάιλντ δικαίως ἀνομάσθη «Ἀπόστολος τοῦ Αἰσθητισμοῦ» ἐν Ἀγγλίᾳ, διότι εἶναι ὁ κατὰ πάντα τέλειος ὑμνητὴς τῆς φαντασίας καὶ τῆς τέχνης καὶ ἀκοίμητος διώκτης τοῦ ρεαλισμοῦ.

Οἱ «Στοχασμοὶ» τοῦ Οὐάιλντ εἶναι σειρά διαλόγων καὶ δοκιμίων διὰ τὴν Τέχνην καὶ τὸ Ὁραῖον τὴν Τέχνην τὴν ἀνυμνεῖ, πολὺ παραπάνω καὶ ἀπὸ τὸν Λέσσιγκ καὶ ἀπὸ τὸν Ταῖν, καὶ τὴν ζωγραφίζει ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Φύσιν, τῆς ὁποίας θεωρεῖ τὴν Τέχνην ὡς πρότυπον καὶ ὡς διδάσκαλον. Πρώτιστον στοιχεῖον τῆς Τέχνης πιστεύει : τὸ ψεῦδος τῆς φαντασίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς, δηλ. τὴν πεζότητα. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἔργον του ἐμφανίζεται σκληρόν, ἀλλὰ καὶ δίκαιον, μαστίγωμα τοῦ ρεαλισμοῦ.

Εἰς τὸ ἀειθαλὲς δένδρον τοῦ πρὸς τὴν Τέχνην ὕμνου του χωρίζει

ἓνα δυνατὸν κλάδον : τὸν ὕμνον τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης καὶ τελειώνει μὲ τοὺς νέους ρυθμοὺς τῆς αἰσθητικῆς τοῦ θεάτρου.

Τὰς ἐναντίον τοῦ ρεαλισμοῦ ἰδέας του ἐφήρμοσε καὶ εἰς τὴν ζωὴν του, τὴν ὁποίαν—διὰ τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον—ἔκαμεν ἓνα φανταστικὸν καὶ τεχνητὸν ὄνειρον. Δι' αὐτὸ εἶχε μέσα του τὴν ὠραιοπάθειαν ἀσύγκριτον καὶ δι' αὐτὸ ὅσοι χυδαῖοι δὲν τον ἐνόησαν, τὸν ὕβρισαν. Καί, ἐν ᾧ ταπεινάνθρωποι τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Τέχνης τὸν ὕβρισαν ὡς ἀνήθικον, ἐκεῖνος εἶπε «μὴ σπάζετε τὸν μπροῦντζο τοῦ ἀγάλματος τῆς Λύπης, ἢ ὁποῖα διαρκεῖ αἰωνίως, διὰ νὰ λάβετε τὸ ἀγαλμα τῆς Ἡδονῆς, ἢ ὁποῖα διαρκεῖ μίαν στιγμὴν». Καί : «ὁ Θεὸς ἐπλασε διὰ τὸν κάθε ἀνθρώπον ἓνα ἐσωτερικὸν κόσμον ἰδιαιτέρον, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει ὁ καθένας νὰ προσπαθῇ νὰ ζῇ. Βλέπω πρὸς τοῦτο ἓνα κατορθωτὸν μέσον : νὰ προχωρῶ στηριζόμενος εἰς τὴν τέχνην». Καί, τοιοῦτοτρόπως κλείονται τὰ ἀπύλωτα στόματα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰς ἀλλοκότους ἰδέας περὶ ἠθικῆς, διότι ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶναι κεντριστής πρὸς τὸ ἀνήθικον, ὅπως δὲν εἶναι ὁ ζωγράφος καὶ ὁ γλύπτης, καὶ ὅτι ἡ αἰσθητικὴ τοῦ μεγάλου ὠραιοπαθοῦς εἶναι ἡρεμος, γαληνιαία, ἀληθινὰ ποιητικὴ κατὰ τὴν ποιητικὴν διάθεσιν, ἢ ὁποῖα χαρακτηρίζει τὸν Οὐάιλντ καὶ ἡ ὁποῖα εἶναι : ἡ καλλιτεχνικὴ ἰδέα τοῦ ἀτομικοῦ, ἢ ὁποῖα ἀνίσταται ἀντιμέτωπος τῆς στενοκεφαλιᾶς καὶ τῆς σεμνοτυφίας τῆς κοινωνίας τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν κακούργων, οἱ ὁποῖοι ματαίως διατείνονται ὅτι εἶναι χριστιανοί, ἀγνοοῦντες, κατὰ τὸν Οὐάιλντ ὅτι ὁ «Ἀγαθοεργὸς» Χριστὸς χαρίζεται μεροληπτικὰ εἰς τοὺς λατρεύοντας τὴν ὠραιότητα τῆς Ζωῆς καὶ ἀπολαμβάνοντας τὴν χαρὰν τῆς.

Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα ὁ Οὐάιλντ ἀφήνει νὰ ξεχύνεται τὸ φῶς τοῦ συγκεντρωμένου πάθους τῆς πλέον ἐξευγενισμένης ὠραιοπαθείας, ὁ ὕμνος τῆς καθαρᾶς ἀπὸ κάθε ταπεινότητος τραγικῆς μοίρας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ πίστις του εἰς τὴν ἰδέαν δημιουργίας θεωρητικοῦ βίου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς μόνον του ἰδανικόν.

Εἰς ὅλα τὰ ἔργα του ὡς *ιδεολόγος* ἠδονιστὴς ζητεῖ τὴν ἠδονὴν βγαλμένην ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια, καὶ ἀπὸ γονεῖς : τὸν πόνον καὶ τὴν χαρὰν, καὶ μὲ ἀδέλφια : τὰ βάσανα καὶ τὰς ἐκστάσεις.

Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, χωρὶς νὰ ἐπιβάλλεται, ἐμφανίζεται ὁμοῦ, ἢ ἐπιβλητικὴ ὄψις τῆς θελήσεώς του. Εἰς σημεῖα τινὰ ἔργων του φαίνεται ὡς νὰ προαισθάνεται τὴν φρικιαστικὴν τραγωδίαν ποῦ τον συνέτριψε καί, ὅπως ἔκαμε τὴν ζωὴν του ἓνα τεχνουργημα, ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ ἐπεισόδιά της, ἔστω καὶ ἂν ἦναι αὐτὰ ὀλέθρια καὶ δι' αὐτό, ὅταν ἐγόγγυζεν εἰς τὴν ἄβυσσον ἢ σάρκα του, ὑψώθηκε τὸ πνεῦμά του καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔγινεν ὁ θεατὴς τῆς ἀγωνίας του. Τοιοῦτοτρόπως μᾶς ἐνεφάνισε τὸν ἑαυτὸν του, κατὰ τὴν εἰκονιστικὴν ἔκφρασιν τοῦ *Rebelle*.

Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα συγγέει τὴν ἔντασιν τοῦ πάθους μὲ τὴν γαλήνην τῆς ὠραιότητος καὶ δὲν ἀφήνει εὐκαιρίαν ν' ἀναλύσῃ τὴν ζωὴν

φιλοσοφικῶς, νὰ χωρίση τὰ συστατικά της καὶ νὰ μας δώση τὴν οὐσίαν της, ἀδιακόπως ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸ δυνατόν ἔνστικτόν του, τὸ ὁποῖον τὸν προσανατόλιζε πρὸς τὴν Αἰωνίαν Ὁραιότητα.

Ὁ Οὐάιλντ εἶναι ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλικῆς Τέχνης τοῦ 19ου αἰῶνος, ἡ ὁποία, μὲ τὸν Σέλλειν, μὲ τοὺς Προοραφελίτας καὶ τὸν Ἀμερικανὸν Χουίτλερ, προσεπάθησε νὰ ἐκφράσῃ τὸν κόσμον κομψὰ καὶ ἰδανικά. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναντίρροτος γνώμη τοῦ *Rebelle* διὰ τὸν Οὐάιλντ.

Μετὰ τὸ μεσουράνημα αὐτὸ δὲν ἐπῆλθεν ἡ γαλιναία καὶ ἡρεμος δύσις, ἀλλὰ τὸ σκοτεινίασμα ἔπειτα ἀπὸ τὴν αἵματομένην πορφύραν τῆς δυσσεως. Ὁ πουριτανισμὸς, λυσσαλέος διώκτης τοῦ Οὐάιλντ, ἐπίσθηκεν ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν μιᾶς ἀκαλαισθήτου φράσεως, ἡ ὁποία ἐγράφη εἰς βῆρος τοῦ ἄκρως καλαισθήτου Ποιητοῦ, καὶ τὸν ἔριψε εἰς δίκην, τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλησεν ὁ ὑπερκόσμος ποιητῆς ν' ἀποφύγῃ. Ἡ δίκη αὐτὴ ὁμοιάζει καταπληκτικὰ μὲ τὴν δίκην τοῦ Σωκράτους: αἱ αὐταί, σχεδόν, κατηγορίαι, ἡ αὐτὴ, σχεδόν, ἀπόφασις. Ὁ Ποιητὴς κατεδικάσθη εἰς φρικτὰ καταναγκαστικά ἔργα ἡ δίκη ἐνεθύμισε τὰς μεσαιωνικὰς ἀνοησίας, τὰ ἔργα του ἐκάθησαν, τὰ δράματά του ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸ θέατρον, τὰ ἐπιπλά του ἐπωλήθησαν εἰς δημοπρασίαν καὶ οἱ χθεσινοὶ θανμασταὶ του ἐβάλθησαν μὲ πείσμα νὰ τὸν λησιμονήσουν. Μετὰ τὴν καταιγίδα αὐτὴν, ὑψώθη ἡ τρικυμία τῶν παρισινῶν λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν καὶ ἔπειτα ἀπλώθη ἡ σιωπὴ. Ἡ σιωπὴ αὐτὴ τὸν ἀγκάλιασεν, ὅταν, ἀποφυλακισθεὶς, μετὰ πολὺ, ἐζήτησεν εἰς τὸ Παρίσι καὶ τὴν Ἰταλίαν τὴν λήθην μέσα εἰς τὸ βύθισμα τῆς μέθης, μέχρις ὅτου πρὸ εἴκοσι δύο ἐτῶν γρίπη μολυσματικὴ τὸν ἀπελύτρωσεν ἀπὸ τὴν νοσταλγίαν του διὰ τὸν βασιλικὸν θρόνον τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μόδας. Καὶ ἀπέθανεν. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ τελευταίου ἔργου του, τοῦ «*de Profundis*», τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίσθη ὡς «πέμπτον εὐαγγελίον ὁμολογίας καὶ ἀπολογίας», ὅλος ὁ διανοούμενος κόσμος τὸν ἀνεστήλωσεν ἀθάνατον εἰς τὴν ἱεράν θυμέλην τοῦ θεάτρου.

Η ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ἐν Κίγγς Χόλλ εἰς τὸ Κόβεντ-Γκάρδεν τοῦ Λονδίνου τῇ 10ῃ Ἰουνίου 1906 ἀνέτειλεν ἡμέρα κοσμοϊστορικῆς σημασίας ὅχι μόνον διὰ τὴν Ἀγγλικὴν Λογοτεχνίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Γῆινον Ἀνθρωπισμὸν.

Ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν ἡ «Φλωρεντινὴ Τραγωδία» τοῦ Οὐάιλντ, κλαπέσσα πρὸ 11ετίας ἀπὸ τὸ γραφεῖον τοῦ συγγραφέως, ὅτε ἀκόμη ἦτο χειρόγραφον καὶ εὑρεθεῖσα εἰς μίαν ἀποθήκην παλαιοπωλείου βιβλίων κολοβὴ κατὰ τὰς δύο πρώτας σκηνάς: τῆς Μπιάνκας μὲ τὴν Μαρίαν καὶ τῆς Μπιάνκας καὶ μὲ τὸν Γκοϊντό.

ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Ρόζς, ἐκτελεστοῦ τῆς λογοτεχνικῆς κληροδοσίας τοῦ Οὐάιλντ, ἀνεγνωρίσθησαν τὰ χειρόγραφα ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολυφίλητον εἰς τὸν ποιητὴν χαμένην, γνωστὴν εἰς τὸν Ρόζς ἐκ

παλαιᾶς ἀκροάσεως, ὑπὸ δὲ Θωμᾶ Στέρτζ Μούρ, ὀνομαστοῦ ποιητοῦ, ἀποκατεστάθησαν ἐκ μνήμης αἱ δύο πρώται σκηναὶ καὶ τὸ δυνατόν ἔργον δὲν ἐκαλύφθη διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν «νωθρὰν ἀδυναμίαν τῆς λήθης», ἵνα μεταχειρισθῶ φράσιν τοῦ Οὐάιλντ, λεχθεῖσαν, ἐννοεῖται, δι' ἄλλην περίστασιν, διότι, ὅταν ἀνεκαλύφθη ἡ «Φ. Τ.» εἶχον πρὸ πολλοῦ σιγήσει τὰ μελίρρυτα χεῖλη τοῦ ποιητοῦ.

Καὶ ἄνευ τῆς εἰδήσεως ὅτι τὸ μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Σιμόνε τμημα τῆς τραγωδίας δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὸ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ταύτης μέχρι τέλους, ἡ Κριτικὴ εὐχερέστατα θὰ διέκρινε δύο διαφόρους συγγραφικὰς χεῖρας, ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῆς σκηρικῆς ἀτμοσφαιρας, φωτεινῆς καὶ γαλιναίας ἐν ἀρχῇ, σκοτεινῆς καὶ ἀπαίσιος ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Σιμόνε.

Ὁ ποιητὴς Ὁρατίος εἰς τὴν «Ποιητικὴν» του διαλαλεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι οὔτε τῆς παραμικροτέρας τιμῆς ἐκρίθησαν ἄξιοι οἱ λατινοὶ ποιηταί, ὅταν ἐτόλμησαν νὰ ἀφήσουν τὰ ἑλληνικὰ ἴχνη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν θεμελιώδη ποιητικὸν νόμον ὅτι, ὅταν ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις ἦναι αἰτίαι καὶ πηγαὶ ποιητικοῦ ἔργου, ἀμέσως αὐτὰς ἀκολουθεῖ ἐκουσίως ἡ καλλιέργεια.

Ὁ Οὐάιλντ, ὁ διὰ τὴν εἰς τὰ κλασσικὰ γράμματα ἐπίδοσίν του βραβευθεὶς ποιητὴς, δὲν ἐλησμόνησε ποτὲ τοὺς στίχους αὐτοῦ τοῦ Ὁρατίου καὶ προσέτι, ἂν καὶ ποιητικὸς σκοπὸς του ἦτο ἡ δημιουργία νέων ποιητικῶν καὶ σκηρικῶν νόμων, ὅμως ἀπὸ κριτικῆς θεωρίας ἀποδεικνύεται ὅτι ἐξωγράφησε τὴν «Φ. Τραγωδίαν» του ἐπάνω εἰς τὰ ἀριστοτέλεια ἰχνογραφήματα περὶ τῶν ἀναγκῶν διὰ τὴν σύνθεσιν τραγωδίας.

Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἡ «Φ. Τ.» εἶναι «μίμησις πράξεως» κατὰ τὴν ἀριστοτέλειον ἔννοιαν ἡ σκηρικὴ πράξις ἐδημιουργήθη κατὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει ὅχι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγιναν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ γίνον κατὰ τὸ πιθανὸν ἢ τὸ ἀναπόφευκτον. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τούτου ἔχομεν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον μέρος διὰ τραγωδίαν: τὸν *μῦθον*, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει «ψυχὴν τῆς Τραγωδίας».

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ἀριστοτελείου ὀρισμοῦ ἔχομεν μίαν παρέκκλινσιν τοῦ Οὐάιλντ, παρέκκλινσιν ἡ ὁποία εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ νεώτερον πνεῦμα εἰς τὸ θέατρον ἡ «Φ. Τ.» εἶναι «μίμησις πράξεως» κατὰ τὴν λέξιν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ καὶ «μίμησις ἀνθρώπων», πράγμα τὸ ὁποῖον ἔθεσαν εἰς δευτέραν μοῖραν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν σύγχυσιν τῶν ὀρίων μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ.

Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ὁ ποτισμένος τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν Οὐάιλντ ἀκολουθεῖ πιστότατα τὸν Ἀριστοτέλη ἡ «Φ. Τ.» εἰκονίζει πράξιν ἠθικῶς σοβαράν, πράξιν, ἡ ὁποία ἔχει ἀρχὴν, μέσον καὶ τέλος, πράξιν, ἡ ὁποία ἔχει τὸ ἀναγκαῖον μέγεθος, πράξιν ἡ ὁποία ἔχει γλῶσσαν ρυθμικὴν καὶ μελικὴν, πράξιν, ἵνα μεταχειρισθῶ τὰς λέξεις τοῦ Ἀρι-

στοτέλους «δι' ἔλεου καὶ φόβου περαίνουσαν τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν».

Μὲ οἶκτον καὶ φόβον, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν θεατῶν, ἐξαγνίζει, μέσα εἰς αὐτήν, τὰ δρώντα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἡμάρτησαν, καὶ τὰ ὁποῖα, προσέτι, ἡμάρτησαν ὄχι ἀπὸ μοχθηρίαν, ἢ διεφθαρμένην ψυχὴν, ἀλλ' ἀπὸ πλάνην καὶ τύφλωσιν ὑποκειμενικὴν, ἔνεκα τῶν ὁποίων, καὶ μόνων αὐτῶν, ἔπραξαν πράξεις κακὰς καὶ προσέτι καὶ ἀκουσίως των. Ὁ θεατὴς τοιουτοτρόπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔλεει τὸν ἀκουσίως του ἡμαρτήσαντα καὶ τον ἔλεει ὅτι πάσχει ἀνάξια ἢ ὑπερβολικά, ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβεῖται ὁ θεατὴς, μήπως ὡς ἄνθρωπος, πάθη ἀνθρωπίνην τινὰ πλάνην καὶ εὐρεθῆ εἰς ὁμοίαν πρὸς τὸν ἥρωα τοῦ δράματος θέσιν. Τοιουτοτρόπως ὁ θεατὴς ἐξαγνίζει ἠθικῶς τὴν μεγάλην τοῦ ἥρωος ἁμαρτίαν διὰ τοῦ ἔλεου καὶ φόβου, ὁ ὁποῖος γεννᾶται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ: τοῦ θεατοῦ.

Ὁ Οὐάιλντ, ἐν ᾧ ἐδημιούργησε σκηρικὸν ἦθος εἰς τὸν Σιμόνε πολὺ ἀνώτερον τῶν ἄλλων προσώπων (καὶ δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ μεγάλοι δραματικοὶ δεικνύουν τὴν δυνάμιν των διὰ τοῦ ρόλου αὐτοῦ), ὁ Οὐάιλντ, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Guido Bardi ζυγαφίζει τὸν *πρωταγωνιστὴν* τοῦ ἀρχαίου δράματος· καὶ ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως τὸ πρόσωπον τῆς Bianca μένει εἰς δευτέραν μοῖραν, καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐπόψεως καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης, εἶναι ἄκρως δικαιολογημένος ὁ ποιητὴς ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸ ὅτι ἡ Bianca δὲν πάσχει ὅσον καὶ ὁ πρωταγωνιστὴς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὸ νεωτεριστικὸν τέλος τῆς τραγωδίας του, ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ κατεδικάσθη ὅταν ἐπαίχθη ἡ «Φ. Τ.» εἰς τὸ Βερολῖνον.

Ἡ Bianca ἐξαγνίζεται διότι δὲν πταίει, ἢ, ἂν πταίη, πταίει ὀλιγώτερον τοῦ μεγάλου πταίστου, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἶναι ὁ ἄνδρας· καί, καὶ ἂν πταίη, ἡ ὠραιότης της συγχωρεῖ κάθε της ἁμαρτήμα. Ἴδου ἡ βία: τῆς οὐαϊλδικῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία εὐρίσκει τοιουτοτρόπως τὴν εὐκαιρίαν νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ τέλος μίαν *ἄμεσον* κάθαρσιν τοῦ δράματος, σύμφωνον πρὸς τὰ ἀρχαῖα δόγματα καὶ ὄχι ἔμμεσον, ὅπως προσπαθεῖ νὰ τὴν ἐπιβάλῃ τὸ νεώτατον δράμα μὲ τὸν ὑπέροχον, ἄλλως τε, ἀντιπρόσῳπον του Paul Heffner, τοῦ ὁποῖου τὰ δράματα «Ὀπίσω ἀπὸ τὴν Μάννα» καὶ «Ὀπίσω ἀπὸ τὴν Κόρη», ἐπεβλήθησαν εἰς τὴν σημερινὴν γερμανικὴν καὶ σκανδιναυικὴν διανόησιν.

Τὸ τέλος, πρὸς τὸ ὁποῖον φθάνει ὁ ποιητὴς ἀματωδῶς, ἀδιαφορῶν, ἂν, ὑπὸ τὸ βίαιον ἄλμα του, καταπατῆ ἄνθη τοῦ λειμῶνος τῆς δραματικῆς τέχνης, ἢ ἀκάνθας τῶν κοινωνικῶν καὶ ἀνθρωπίνων ἐγωϊστικῶν καὶ ταπεινῶν ἀντιλήψεων, καὶ τὸ τέλος ἐκεῖνο, ἐγκώμιον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς καλλονῆς, τῶν δύο στοιχείων τῆς οὐαϊλδικῆς φιλοσοφίας καὶ τεχνουργίας, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ποιητὴς λογικώτατα κάμνει χρῆσιν τῶν ἀτομικῶν του παρατηρήσεων εἰς τὴν ψυχανάλυσιν τῶν προσώπων καὶ τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν πραγμάτων.

Ὁ Σιμόνε ἔπλυνε τὴν συζυγικὴν του ἰδέαν. Τώρα ἡ γυναῖκά του δὲν ὑπάρχει φόβος «νὰ πωλήσῃ τὸν ἑρωτὰ της, διότι εἶναι πωλημένη

εἰς τὸν ἄνδρα της», ἵνα ὁμιλήσω μὲ τὸ στόμα τοῦ Οὐάιλντ. Καὶ δι' αὐτὸ τώρα τὴν σφίγγει ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ προσέτι κύπτει ἐνώπιον τῆς καλλονῆς της, τὴν ὁποίαν τώρα, πρώτην φοράν, διακρίνει, διότι, διὰ νὰ τὴν ἴδῃ, ἐχρειάζεται τὸ φῶς ἑνὸς φλογεροῦ πάθους, ἑνὸς νέου, ὁ ὁποῖος νὰ ἦτο καὶ ἐραστής.

Ὁ Οὐάιλντ ἀσφαλῶς ἔδωκε τὴν ἰδιαιτέραν ἀτομικότητά του εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Γκουίντο Μπάρδη, διὰ τὸν ὁποῖον τίποτε δὲν εἶναι ἄτιμον κατὰ τὴν ἐπιδίωξιν καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ὠραίου, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐγεννήθη, ὡς λέγει. Μὲ τὸ νὰ καταδικάζῃ τὸν ἑαυτὸν του, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἥρωός του, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ καθήκον του ἀπέναντι τῆς σκηρικῆς ἀνάγκης τῆς ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως. Καὶ ἴδου πόσον εἶναι ἠθικός, ὁ ἐπὶ ἀνθητικότητι διασυρθεὶς ὑπὸ τῶν μικρανθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν τον ἐνόησαν.

Ἄν ἤθελε σωθῆ τὸ πρωτόγραφον τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς πρώτας σκηνάς, ἀναμφιβόλως θ' ἀπεδεικνύετο διαυγέστερον κατὰ τίνα τρόπον ἐδικαιολογεῖ ὁ Οὐάιλντ τὴν ὑπένδυσίν του εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Guido.

Ἡ Μπιάνκα—ἡ Λευκὴ—εἶναι ἡ λευκὴ διὰ τὴν οὐαϊλδικὴν φιλοσοφίαν καὶ ὠραιοπάθειαν ἐκδήλωσις τῆς Αἰωνίας Γυναικός· δι' αὐτὸ εἶναι ἔξυπνη· δι' αὐτὸ σύρει τὸν ὁμιλητὴν της εἰς τοὺς ἑλικοειδεῖς δρόμους τῆς εὐφυΐας της, διὰ νὰ ἐμφανισθῆ ἡ καρτερία καὶ ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἰδεολογία ἐκεῖνου καθαρώτερα.

Ἀσφαλῶς ἡ «Φ. Τ.» εἶναι ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη διὰ τὸ διηνεκές, ὅσον καὶ ἂν δὲν θὰ λείψουν ἀπὸ τὸν κόσμον αἱ προλήψεις καὶ αἱ ἰδιοτροπίαι τῶν γούστων.

Ἡ «Φ. Τ.» εἶναι μεγαλειώδης πλοκὴ τραγικότητος καὶ πάθους, ἂν καὶ χωλαίνει κάπως μὲ τὸν μελοδραματισμὸν της εἰς τινὰ μέρη.

(Σημειώσεις ληφθεῖσαι ἀπὸ πολλὰ βιβλία)

ΒΙΚΤΩΡ ΠΡΑΤΑΝΟΣ

ΔΙΠΛΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ

Ὅταν θ' ἄρθου σ' ἐμὲ τὰ γηρατειά,
— Ἄν ἔρθουνε μὲ μέρη καὶ γιὰ μένα —
Θέ νὰ μὲ βροῦν στὸ τζάκι, στὴ φωτιά,
Ποῦ θέ νὰ σκέφτωμαι τὰ περασμένα.

Δίχως ἀγάπη ἢ μῖσος στὴν καρδιά
Νεῖα θὰ θυμηθῶ γαληνεμένα,
Καὶ θέ νὰ πῶ στὴν ἤρεμῃ καρδιά·
« Ἦταν γεράματα κι' αὐτὰ γιὰ σένα. »

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΙΑΤΡΟΓΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Ο ΜΕΓΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΦΥΜΑΤΙΚΟΣ

* Η έκθεσις τοῦ ἱατροῦ Antommarchi. — Ὁ ἀριστερὸς πνεύμων. — Ἐκζεμα ὑποτροπιάζον. — Φαινόμενα ἀπὸ τοῦ στήθους. — Οἱ περὶ τὸν Μ. Ναπολέοντα. — Ἡ φλυαρία τοῦ ἱατροῦ Desgenettes καὶ ἡ δξύνουα τοῦ ἱατροῦ Corvisart.

Ἐπὶ παρόμοιον τίτλον καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς τελευταίας ἀποκαλυπτικῆς ἐκδόσεως τοῦ διδλίου τοῦ ἀγγλοῦ ἱστοριοδίφου Ἀρνόλδου Τσέπλιν «Ὁ Ναπολέων ἐν Ἀγίᾳ Ἐλένη», ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 11 καὶ 12 τεύχει τοῦ Α' ἔτους τῆς «Ἀνθρωπότητος» μελέτην περὶ τῶν αἰτίων, ὅτινα προεκάλεσαν τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος.

Ἦδη, ἐν τῷ παρόντι τεύχει καὶ ὡς συμπληρωματικὴν λεπτομέρειαν, δημοσιεύομεν τὰ κατωτέρω, ἐξ ὧν καταφαίνεται, ὅτι ὁ ἐπιφανὴς δεσμώτης τῆς Ἀγίας Ἐλένης, καίπερ ἀποθανὼν ἐν τῇ νήσῳ ἐκ καρκίνου τοῦ ἥπατος, ἐν νεαρωτέρᾳ ὄμῳς ἡλικίᾳ, ἀναμφισβητήτως εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ φυματιάζσεως ἐξ, ἧς σὺν τῷ χρόνῳ εἶχεν λαθῆ.

* * *

Ὅτι Ναπολέων ὁ Α' ὑπῆρξε φυματικός, βεβαιοῦσιν αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἱατροῦ Antommarchi, αἱ γενόμεναι κατὰ τὴν νεκροτομίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐνεργηθεῖσαν ἐν Longwood μετὰ εἰκοσιτετράωρον ἀπὸ τοῦ θανάτου του, ἐνώπιον τῶν στρατηγῶν Bertrand καὶ Montholon, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἱατρῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ χειρουργὸς Arnott τοῦ 20οῦ ἀποικιακοῦ Πεζ. Συντάγματος, ὅστις πολλάκις εἶχε κληθῆ εἰς συμβούλιον παρὰ τῷ ἐπιφανεῖ ἀρρώστῳ, διαγνώσας ποτὲ μάλιστα, κατ' ἐπιταγὴν τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου, ὑποχονδρίαν (!), καίπερ ὑποπευθεὶς τὴν ὑπαρξίν καρκίνου.

Διανοίξας τὸν θώρακα τοῦ νεκροῦ ὁ Antommarchi παρατήρησεν ὅτι «ὁ ἀριστερὸς πνεύμων ἦν ἐλαφρῶς συμπεπιεσμένος ὑπ' ὀλίγου πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος καὶ ὅτι εἶχε πολλαπλᾶς συμφύσεις πρὸς τὴν ὀπισθίαν καὶ τὴν πλαγίαν ἐπιφάνειαν τοῦ θωρακικοῦ τοιχώματος καὶ πρὸς τὸ περικάρδιον. Διατεμὼν ἐπιμελῶς, ἐξακολουθεῖ ὁ Antommarchi, εὑρον τὸν ἄνω λοβὸν διάσπαρτον ἐκ φυματίων καὶ τινῶν μικρῶν φυματιωδῶν κοιλοτήτων. Ὁ δεξιὸς πνεύμων ἦν ἐπίσης ἐλαφρῶς συμπεπιεσμένος ὑπ' ὀλίγου ἐξιδρώματος, ἀλλὰ τὸ παρέγχυμά του εὐρίσκειτο ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει».

Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία χωρεῖ, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν περιγραφειῶν ὡς ἄνω ἀνατομικοπαθολογικῶν ἀλλοιώσεων τῆς ἀριστερᾶς πνευμονικῆς κορυφῆς, ὅτι ὁ Ναπολέων ὑπῆρξέ ποτε φυματικός. Ἀλλὰ κατὰ ποίαν περίοδον τοῦ βίου του ἀράγε οὗτος ἠπειλήθη ὑπὸ τῆς παθήσεως

ταύτης, ἧτις ἀπέληξεν εἰς ἐπούλωσιν καὶ ἰασιν; Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν, τῷ 1796, εἰκοσιεπταέτης τότε, περιγράφεται ὡς βραχύσωμος, καχεκτικὸς καὶ ὠχρὸς ἄνθρωπος, μὲ μορφὴν ἰσχνὴν καὶ γωνιώδη καὶ μὲ λεπτοφυεῖς κνήμας ὡς λαβὰς πτύου. Κατὰ δὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Toulon εἶχε μεταδοθῆ εἰς αὐτὸν παρὰ τινος πυροβολητοῦ, ὡς λέγεται, ἐπιμόνου μορφῆς ψώρα, ἣν οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ ἐξαλείψῃ ἐντελῶς (ἐκζεμα ὑποτροπιάζον).

Ἄλλ' εἶναι ὡσαύτως γνωστὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ὑπατείας ὁ Ναπολέων, κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς ἀρθριτικῆς αὐτοῦ διαθέσεως, πλειότερον ὄμῳς ὑπὸ τῆς ἀπλήστου καὶ ἀσθέτου φιλοδοξίας του, ἔπεσε βαρέως ἀσθενῆς. «Τὸ στήθος ἀπέδη ἀλγεινόν, ἡ βῆξ συνεχῆς, ἡ ἀναπνοὴ ἐπίουρος. Ὁ πρῶτος Ὑπάτης ἦτο ἰσχνός, ὠχρὸς, καταβεβλημένος καὶ ἐφαίνετο ὡς ἐγγίζων εἰς τὸ τέρας τοῦ σταδίου του». Ὁ ἴδιος διηγεῖτο εἰς τὸν ἱατρὸν Antommarchi: «οἱ περὶ ἐμὲ μὲ ἠνώχλουν, δὲν ἔπαυον διαμαρτυρόμενοι διὰ τὴν ἀμεριμνησίαν μου, ἀλλὰ δὲν ἔβλαπτε τοῦτο· τοὺς ἄφινά νὰ λέγουν. Ἐν τέλει ὄμῳς αἱ παρακλήσεις ἔγειναν τόσον πειστικά, ὥστε συγκατατέθη νὰ δεχθῶ τὰς συμβουλὰς ἱατροῦ. Μοῦ συνέστησαν τὸν Desgenettes. Κάθε ἐκλογὴ μοῦ ἦτο καλὴ, ἐδέχθη· ἀλλ' ὄμῳς ὁ ὀμιλητὴς μοῦ ἔκαμε τόσον ἐκτενῆ ἐκθεσιν, μοῦ ἀνέγραψε τόσα φάρμακα, ὥστε ἐπέισθη, ὅτι ὁ μύστις ἦτο ἕνας φλύαρος καὶ ἡ τέχνη μία ἀγυρτεία· οὐδὲν ἐξετέλεσα».

Ἡ πάθησις ἐπεδεινώθη. Ἡ Ἰωσηφίνη ἀνησύχει μεγάλως διὰ τὴν ἀπὸ μακροῦ διαταραχθεῖσαν ὑγίειαν τοῦ Ναπολέοντος. Καὶ κατέφυγε διὰ τοῦτο εἰς τὴν Mme Lannes, ἧτις τῇ συνέστησε καὶ ὑπέδειξε τὸν ἱατρὸν Corvisart, οὗτινος αἱ νέαι ἐρευνητικαὶ μέθοδοι, ἐν τῇ Ecole clinique de la Charité, εἶχον καταστήσει αὐτὸν διάσημον.

Ὁ Corvisart κληθεὶς ἐξήτασεν ἐπιμελῶς τὸν ἀρρωστον Αὐτοκράτορα καὶ διέγνωσεν—ὡ πολύτιμον ἱατρικὸν ψεῦδος!—«**ψώραν ὑποτροπιάζουσαν μετ' ἀπισχνάνσεως καὶ πνευμονικῶν ἀνωμαλιῶν.** Ἄλλ' ἀντὶ νὰ πτοήσῃ τὸν φιλόδοξον ἀσθενῆ του, ὡς ἔπραξεν ὁ Desgenettes, πλέον πονηρὸς ὁ Corvisart, παρεθάρρυνε τὸν Πρῶτον Ὑπάτον, λέγων αὐτῷ: «Ὁ,τι ἔχετε δὲν εἶναι τίποτε· εἶναι μία ὑποτροπιάζουσα δυσθυμία, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φέρωμεν πρὸς τὰ ἔξω». Καὶ πάραυτα ἐφήρμοσεν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Ναπολέοντος δύο ἐκδόρια. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ν' ἀρθῶσιν ἐκ τοῦ στήθους τὸ βᾶρος καὶ ἡ κατάθλιψις. Ἡ βῆξ βαθμηδὸν ἐξηλείφθη καὶ ἡ γενικὴ κατάστασις ἐβεβλιώθη ἀρκοῦντως ταχέως. Διὰ τῶν περιθάλψεων τούτων, ἀνέλαβον, λέγει ὁ Ναπολέων, εὐσαρκίαν καὶ ἐνεργητικότητά καὶ κατέστην ἱκανὸς προσέτι νὰ ὑπομένω τοὺς ἐπιπονωτέρους κόπους· ἡ δξύνουα τοῦ Corvisart μ' ἐγοήτευσεν. Ἀντελήφθη, ὅτι εἶχον εἰσδύσει εἰς τὸν ὀργανισμόν μου· ὅτι ἦτο ὁ ἱατρός, ὁ κατάλληλος δι' ἐμέ. Τὸν προσεκόλλησα παρ' ἐμοῦ καὶ τὸν ἐγέμισα μὲ ἀγαθὰ».

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο φανερώνει, ὅτι ὁ διάσημος Desgenettes, καί-
τοι ὑπῆρξε συνατὸς Νορμανδὸς καὶ ὁ εὐφρέστατος ἄνθρωπος τῆς ἐπο-
χῆς του (καθὸ τοῦλάχιστον μαρτυρεῖ ἡ δούκισσα d'Abrantes), δὲν
ἐγνώρισε νὰ κερδήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἀυτοκράτορος, λιχνίζων
τὴν πάθησίν του μ' εὐλαδῆ τινα ψεύδη, μὲ λόγους μεμετρημένους καὶ
παραθαρρυντικούς, τόσοσιν συνήθως εἰς τοὺς αὐλικοὺς ἰατρούς.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

E. BERNARD

ΜΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΕΖΑΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἡ μελέτη εἶμαι ὁ σκοπὸς τῆς ζωγραφικῆς, ἀλλ' ὁ πίναξ μοῦ φαί-
νεται νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης. Τολμῶ νὰ πιστεύω ὅτι οἱ πίνακες
τοῦ Πουσσέν φτιαγμένοι ἐκ τοῦ φυσικοῦ θὰ ἦσαν ὀλιγώτερον ὠραῖοι
ἢ βγαλμένοι ἀπὸ τὴν φαντασία τοῦ Πουσσέν. Τὸ ξέρω, ὁ τρόπος τῆς
χρησιμοποίησεως τῆς φύσεως εἶναι τὸ πλέον δύσκολον καὶ πλέον σο-
βαρὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ζητήματα ποῦ μποροῦν ν' ἀπασχολήσων ἕναν καλ-
λιτέχνη. Τὸ λύω ὅμως ὡς ἐξῆς: κάθε ἕνας θὰ πάρῃ ὅτι τοῦ ἀρέσει.
Ἐπειτα οἱ χρόνοι ποῦ πέρασαν εἶναι τόσο πλούσιοι σὲ διάφορες προσ-
πάθειες ποῦ μπορεῖ, ἕνας ἀναλυτικὸς ἄνθρωπος νὰ εὕρῃ ὠφέλιμες
πεποιθήσεις, ἀναμφισβήτητα συμπεράσματα. Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ ὅταν
ἡ ἰδέα κυριαρχοῦσε στὸν ἄνθρωπο, βλέπουμε πῶς ὁ σκοπὸς τῶν ζω-
γράφων ἦταν νὰ διηγῶνται θεῖα ἀνέκδοτα καὶ ἐθυσίαζαν τὴν πραγ-
ματικότητα στὴν ἔννοια αὐτῶν τῶν ἱστοριῶν. Τὸ κύριον μέλημά γι'
αὐτοὺς δὲν ἦτον καθόλου ἡ πίστῆ ἀπομίμησις, ἀλλὰ ἡ ἀναπαράστασις
τῆς ἰδέας.

Ἔτσι κάθε προσπάθεια κατεβάλλετο γιὰ τὴν ἔκφρασι καὶ ἔβαζαν
στὴ πρώτη γραμμὴ τὸ αἶσθημα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ στυλ.

Στὴ μετέπειτα ἐποχὴ, ἕνας μεγαλύτερος σεβασμὸς τοῦ σχήματος
ἀνεφάνη στῆς ψυχῆς. Οἱ καλλιτέχνες ἀρχίζαν, ὁπαδοὶ μιᾶς φιλοσοφίας
ὀλιγώτερον μιστηριώδους καὶ ὅλως θεϊκῆς, νὰ θαυμάζων σὲ κείνο ποῦ
βλέπουν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Τὸ πνεῦμα τὸ ἀναζητοῦν ὑπὸ τὴν μορφήν
τῆς ἀπολύτου ὠραιότητος. Εἶναι ἡ σκιά τοῦ πινέλου τοῦ Δημοουργοῦ,
ὅπως ἔλεγε ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ποῦ προσπαθοῦν νὰ ἰδοῦν γιὰ νὰ ὀδη-
γήσουν τὸ δικό τους πινέλο. Ὁ Πλατωνισμὸς σφιχτὰ ἐνωμένος μὲ
τὸν χριστιανικὸ ἰδανισμὸ, δίδει τὴν ὠραιότητα ἐντὸς τοῦ σύμπαντος
εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς καλῆς θελήσεως, τοὺς μόνους ἱκανοὺς τελειό-
τητος. Ἡ πραγματικότης μελετᾶται μὲ σεβασμὸ, καὶ δὲν ἀποτελεῖ
ἐμπόδιο στὸν ἰδανισμὸ, διότι ὁ τελευταῖος τὴν παρατηρεῖ, τὴν θαυμάζει,
τὴν ἀκολουθεῖ καὶ ζητάει δι' αὐτῆς τὸν δρόμον τοῦ ἀπολύτου. Ἡ

παρακμὴ τῆς κατόπιν ἐποχῆς τῆς τέχνης' πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν
ἔλλειψιν πίστεως. Μεταχειρίζονται τὴν φύση χειρὸς νὰ τὸν ἀφομοιώνουν
πλέον στὸ πνεῦμα τους, ἀλλὰ ἀντιγράφοντάς τὴν καὶ θαυμάζοντάς
τὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. Στὴν ἀρχὴ βασιλεύει ἀκόμα κάποιο αἶσθημα,
ὑστερα λίγο λίγο, μηχανικῶς, ὀκνηρῶς, ἠδυπαθῶς, ὁ καλλιτέχνης,
χωρὶς μυστικισμὸ, χάνεται στοὺς δρόμους τῆς θεωρίας, λεπτολογεῖ
στὴν τεχνοτροπία καὶ δὲν λείπει πιά τίποτα τὸ ψηλὸ ἢ τὸ σοβαρὸ.

— Πῶς νὰ κυττάξῃ κανεὶς τὴ φύση χωρὶς νὰ σκεφθῆ τὸ δημιουργὸ
τῆς; Ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ θεωρῆ τὸν κόσμον σὰν τὸν κατηχησμὸ
του, πρέπει νὰ ὑποτάσσεται σ' αὐτὸν χωρὶς συζήτησι. Ἡ φύσις εἶναι
ἕνα δόγμα. Ἡ ἀπόδειξις εἶναι μπρὸς του, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια του,
κάτω ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις του. Καὶ πιστεύω πῶς δὲν τὸς ἔχει γιὰ ν' ἀ-
πατηθῆ.

— Naί, μὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ὄργανο ποῦ συνήθως μόνον του
στρεβλώνεται. Μήπως δὲν ὑπάρχει τὸ ἀμάρτημα; μὰ θὰ καταντού-
σαμε νὰ κάνουμε θεολογία... Παραδέχομαι ὅπως καὶ σεῖς ὅτι ἡ ἀλή-
θεια εἶναι μπρὸς εἰς τὰ μάτια μας, ἀλλὰ ὁ ἀποδέκτης δὲν εἶναι πάντοτε
σὲ καλὴ κατάστασι. Βγάζω λοιπὸν τὸ συμπέρασμα ὅτι γιὰ νὰ ἔχῃ
κανεὶς μιὰ ὀρθὴ ἀποψι, πρέπει νὰ ἔχῃ μιὰ εὐθεῖα καρδιά, καὶ ὅτι γιὰ
νὰ ἰδῆ κανεὶς τὸ ὠραῖο πρέπει νὰ εἶναι καλός. Τὸ πᾶν δὲν εἶναι νὰ
αἰσθάνεται κανεὶς' πρέπει καὶ νὰ σκέπτεται, νὰ βροῖσκῃ τὴν ἀλήθεια
διὰ τῶν πραγμάτων καὶ πέραν τούτων.

— Ξαναπέφτουμε στὴ φιλοσοφία.

— Μήπως δὲν εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ παντός; προκαλῶ ὁποιονδήποτε
νὰ ὀμιλήσῃ σοβαρῶς γιὰ τὴν τέχνη χωρὶς νὰ καταλήξῃ σ' αὐτήν.
Μὰ πέστε μου πῶς σᾶς φαίνεται ὁ νεωτερισμὸς στὴν Τέχνη;

— Δὲν τὸν ἐννοῶ, παρὰ βασιζόμενον εἰς τὴν λογικὴ καὶ τὴν παρα-
τηρητικότητα.

— Σὲ κάθε ἐποχὴ ὑπάρχει ἕνα εἶδος μαγικοῦ θελήτρου ποῦ
συνοδεύει τὸν νεωτερισμὸ καὶ τὸ ὁποῖον ἀπατάει καὶ τοὺς καλλιτέ-
ρους' δφεύεται εἰς μιὰν ἐντύπωσι νεότητος ξανανεώματος, ἐναντίον
τῆς ὁποίας εἴμεθα ἀνυπεράσπιστοι ὅπως καὶ ἐναντίον τῆς ἐπιρροῆς
τῆς ἀνοίξεως τοῦ χρόνου. Σπανίως ὅμως δίνει τοὺς καρποὺς ποῦ ἐλ-
πίζουμε καὶ συνήθως ἀπὸ μιὰν Ἀτλαντίδα ποῦ ἐνομιζάμε καταπον-
τισμένη προέρχονται τὰ δυνατὰ καὶ διαρκῆ ἔργα.

— Μοῦ ὀμιλήσατε γιὰ τὴν ἐλευθερία, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι
μεταχειρίζοντο τὴν φύσι γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὰ ἔργα τους. Δὲν
εἶχα τὸν καιρὸ νὰ μελετήσω καλὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον πολὺ
μ' ἐνδιαφέρει. Μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε τίποτε σχετικῶς;

— Τίποτα τὸ πρὸ ἀπλὸ καὶ τὸ πρὸ ἐλεύθερο ἀπὸ τὸν τρόπο τους'
Δὲν ἐκαλλιτερέψαμε τὴν τέχνη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως' μᾶλλον τὸ ἀν-
τίθετο ἐκάναμε.

Θὰ σᾶς ἐκπλήξω ἴσως ἂν σᾶς πῶ ὅτι τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας
δοκιμάζετε σήμερα ὅταν θέλετε νὰ κάμετε ἕνα γυμνὸ, ὁ Μιχαὴλ Ἄγ-

γελος πρέπει να τὰς ἐδοκίμασε σὰν καὶ σὰς. Στῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς θρησκομανίας δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ γυμνώσῃ κανεὶς μιὰ γυναῖκα ἐκτὸς ἀπὸ τῆ δικῆ του ἢ τὴν μαιτρέσσαν του καὶ ἐπομένως ἐκεῖνος ποῦ δὲν εἶχε οὔτε τὴν μία οὔτε τὴν ἄλλη θὰ βρισκότανε σὲ κάποια δυσκολία.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος μεταχειρίστηκε λοιπὸν πάντοτε σχέδια παρμένα ἀπὸ ἀνδρικὰ μοντέλλα διὰ νὰ ζωγραφίσῃ τῆς θαυμάσιες συβίλλες του. Ἐδημιούργησε ἔτσι τὴν ὠραιότερη γυναῖκα τῆς Τέχνης, τὴν Λυβικὴ Συβίλλην.

Ἐπάρχει στὴν Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Τουρίνου μιὰ κεφαλὴ γυναίκας τρία τέταρτα, ἢ ὁποία εἶναι ἡ ἴδια ποῦ ἐχρησίμευσε καὶ εἰς τὸν Λεονάρδον ντὰ Βίντσι γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἄγγελό του τῆς Παρθένου στοὺς βράχους.

Λέω—ἀνακαλύψῃ—διότι αὐτὸ τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄσχημο καὶ πρόστυχο ὑπῆρξε ἡ ἀπαρχὴ τῶν θαυμασιῶν ἀγγέλων ποῦ ξέρετε.

Εἶχα διαβάσει σ' ἓνα βιβλίον τοῦ Λουδοβίκου Ντόλς, ὁ ὁποῖος ζοῦσε στὸν καιρὸ τοῦ Τισιανού, ὅτι ὁ τελευταῖος αὐτὸς μεταχειρίζοτανε συνήθως τὸν ἀδελφὸ του γιὰ νὰ κάμῃ τὰ σώματα τῶν γυναικῶν τῶν πινάκων του. Τὸ ἐξηκρίβωσα εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικατοῦ, στὴ μεγάλη σύνθεσι ὅπου βλέπει κανένας διαφόρους ἀγίους μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἓναν ἅγιον Σεβαστιανὸν ὀλόγυμνο. Χωρὶς κόπο ἀνεγνώρισα σ' αὐτὸν τὰ πόδια καὶ τὰ ὠραιότερα μέρη τῆς Ἀφροδίτης τοῦ βήματος τῆς Φλωρεντίας ποῦ ὁ ἴδιος ὁ Τισιανὸς ζωγράφησε ἀναμφιβόλως παίροντας ὡς μοντέλλο τοῦ ἀδελφοῦ του. Τὸ κεφάλι καὶ τὰ χέρια ἐζωγραφήθησαν ἴσως ἀπὸ τὴν Βιολάντα, τὴν κόρη τῆς Πάλμας ἢ ἀπὸ τὴ Λαβινία, τὴν κόρη τοῦ ζωγράφου. Θὰ ἦταν κουραστικόν, ἀλλὰ διδακτικόν, νὰ φέρῃ κανένας τὰς ἀποδείξεις ὅτι οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ζωγράφοι μὲ τόση προσωπικότητα, ἐκτὸς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας ποῦ σὰς δείχνω, παίρνανε καὶ ἓνα σωρὸ ἄλλες ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἀντιγραφὰς ποῦ νόμιζαν ὅτι εἶχαν δικαίωμα νὰ κάνουν ἀπὸ ἀρχαιοτέρους αὐτῶν καλλιτέχνων καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀκόμα τῆς ἐποχῆς των. Ὅλοι ξέρουνε τῆς προτιμήσεως τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου γιὰ τὸ ἀρχαῖον, τὴν πιστὴν ἀπομίμησιν ποῦ ἔκανε ὁ Ραφαήλ ὁ Πουσσὲν ἀντέγραφεν ἔξ ὀλοκλήρου συμπλέγματα ἐπὶ τῶν μνημείων.

Ὅλοι ξέρουμε τῆς συζητήσεως τῶν εἰδημόνων γιὰ τὴ πατρότητα τῶν πινάκων τοῦ Τζιορτζιόνε καὶ τοῦ Τισιανού, τῶν δύο αὐτῶν καλλιτεχνῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντήλλαξαν τὴν ἰδιοφυΐαν των ἀναπαριστῶντες στὶ ἔργα των τὰ ἴδια πρόσωπα καὶ τὰ ἴδια παιδία.

Στὸ «Ζεὺς καὶ Ἀντιόπη» τοῦ Λούβρου ὁ Τισιανὸς μᾶς παρουσιάζει γυμνὴν τὴν Ἀφροδίτην τοῦ Τζιορτζιόνε.

Εἶναι ἡ ἴδια θέσις τοῦ σώματος τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος τοῦ χειροῦ ὁ δεξιὸς βραχίον εἶναι ἀνασηκωμένος, τὸ κεφάλι εἶναι γυρισμένο. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὸν Ρέμπραντ, ἂν καὶ εἶπανε ὅτι εἶναι ἐγθρὸς τοῦ ἀρχαίου, ἐν τούτοις ἡ Μπετσαμπέ του δὲν προέρχεται λιγώτερο ἀπὸ ἓνα ἀνάγλυφο τὸ ὁποῖον ὁ Φραγκίσκος Περριέ ἐσχέδιασε στὴ Ρώμην

καὶ ἐδημοσίευσε σὲ μιὰ συλλογὴ τῶ 1645. Ξαναβρίσκει κανένας ἐκεῖ τὴν ὑπερέτρια, τὴν καθήμενη γυναῖκα, καὶ αὐτὸ ἀκόμα τὸ παραπέτασμα ποῦ κάνει τὸ φόντο τοῦ πίνακος. Ἀναγκαστικῶς ἢ ἀντιγραφὰς αὐτὲς ὅπως καὶ οἱ πίνακες ποῦ εἶναι ζωγραφισμένοι ἀπὸ σχέδια ἐκ τοῦ φυσικοῦ, εἶναι πολὺ ἐλεύθερες καὶ δὲν ἔχουνε ποτὲ τὸν χαμερπῆ χαρακτῆρα μιᾶς ἄψυχης ἀντιγραφῆς.

Ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις ἦτανε λοιπὸν γιὰ τὰ μεγάλα μας μοντέλλα πηγὲς ἰδεῶν καὶ σχημάτων ποῦ ἐπίστευαν ὅτι μπορούσαν νὰ χρησιμοποιοῦν χωρὶς κατηγορία.

Τὸ ὠραῖον μιὰ φορὰ ποῦ εὐρέθηκε τοὺς φαινότανε ἄξιο νὰ τὸ ξαναεκδηλώσουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὸν τρόπο τους. Κι' αὐτὸς ὁ Ρούμπεντς, αὐτὴ ἡ ἰδιοφυΐα ἢ τόσον ἐφευρετικὴ, ξανάκανε τὰ καλλίτερα ἔργα τὰ πλέον ὀνομαστά τῆς ἐποχῆς του ὅπως ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ Τελευταία Κρίσις, ἡ Κοινωνία τοῦ ἀγίου Ἰερωμείου.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ τέχνη τρέφεται μὲ τὴν τέχνην καὶ δημιουργεῖ καινούργιο μὲ ὅτι κατήντησε ἀρχαῖο.

— Εἶμαι ἀπολύτως τῆς γνώμης μὲ ἐκείνους ποῦ λένε Ἐλευθεριά! ἀλλὰ ἐγὼ πιστεύω ὅτι θὰ μᾶς ἔλθῃ ἀπὸ τοὺς ζωγράφους τῆς μελέτης μόνον τῆς φύσεως.

— Ἐπιτρέπατέ μου νὰ μπιβᾶλω.

Ὁ Ρέμπραντ τὸν ὁποῖον πολλάκις ἀνέφεραν ὡς τὸν ζωγράφον τὸν ἔχοντα τὸ μεγαλείτερον ἔνστικτον, διήλθε ἀπὸ 4 δασκάλους καὶ εἶχε μιὰ πλουσία συλλογὴ ἀπὸ πίνακες καὶ γλυφογραφίεζ.

Δὲν ἀγνοοῦσε τὸν Τισιανόν, τοῦ ὁποίου εἶχε ἀγοράσει μερικὰ ἔργα καὶ τοῦ ὁποίου ἀναμφισβητήτως ὑπέστη τὴν ἐπιροήν.

Ξέρετε ὅτι ἄρχισε μὲ μιὰ πολὺ λεία τεχνοτροπία τελείως ὀλλανδικήν.

— Ἀλλὰ πόσον θὰ ἦταν θαυμαστὸ νὰ ζωγράφιζε κανεὶς σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξε ποτὲ ἡ ζωγραφικὴ!

— Νομίζω πῶς εἶναι σφάλμα τῆς ἐποχῆς μας νὰ θέλουμε νὰ ζωγραφίξῃ καθένας μὲ τὴν ἰδέαν του χωρὶς βάσι.

Δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ κανένας γιατρὸς χωρὶς τὴν ἰατρικὴν.

Ἐπάρχει μιὰ ἐπιστῆμη στὴ τέχνη. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ ἐπιστῆμη κάνει τὸν καλλιτέχνη ὅπως κάνει καὶ τὸν γιατρό.

Αὐτὴ ἡ ζωγραφικὴ μοῦ φαίνεται ἀνάλογος μὲ μιὰ γνώμη ποῦ θὰ ζητοῦσαν στὸν καθένα.

Ἐξ αὐτῆς προέρχεται ἡ ἐρασιτεχνικότης αὐτῆ, ἡ ὁποία μᾶς κάνει νὰ χάνομε τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀριστουργημάτων.

Μερικὰ ὄμορφα χρώματα βγαλμένα ἀπὸ μιὰ χειμικὴ παλέτα, μερικὰ σχεδιάσματα σύμφωνα μὲ τὸ γούστο τῆς ἡμέρας. ἐνθουσιάζουν εὐκόλα μιὰ κριτικὴ ἐπιεικὴ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπιπόλαια καὶ αὐστηρὴ γιὰ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνων.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον καταντᾶμε νὰ λησμονήσωμε ὅτι κατεκτήθη

καὶ παρεδόθη ἀπὸ γενεᾶς σὲ γενεὰ μὲ δύσκολες ἀναζητήσεις, ἐπίπονες καὶ μεγαλοφυγικές.

Ἔτσι οἱ μεγαλείτεροι καλλιτέχνες φαίνονται ὅσιν νὰ ἐργάστηκαν γιὰ ἕναν ἄλλον αἰῶνα ἀπὸ τὸν δικό μας, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν αὐτοτέλειά του βάζει μπροστὰ στὰ μάτια του τὸ μαντήλι τῶν μικροτήτων του καὶ νομίζει τὸν ἑαυτό του ἀνώτερο ἀπὸ ὅ,τι δῆποτε φάνηκε πρὸ αὐτοῦ.

— Ὁ πραγματικὸς καλλιτέχνης εἶναι ταπεινός. Φυλάγεται ἀπὸ τὴν μόδα τῆς ἐποχῆς του, ζῆ παράμεεα, μελετάει, δὲ φωνάζει ποτὲ « βρῆκα ».

— Ναί, μὰ ἄλλοι τὸ κλέβουν καὶ τὸ δημιουργοῦν γι' αὐτὸν προσπαθοῦντες νὰ τὸ κρατοῦν στὸ σκοτάδι.

— Δὲν πειράζει· ἡ ἀληθινὴ εὐχαρίστησι γιὰ τὸ ζωγράφο εἶναι νὰ ζωγραφίζη. Δὲ ζητάει τὴ δόξα.

— Σεῖς, Μαίτρο, εἴσαστε ἔτσι, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ σᾶς μιμηθοῦν δὲν θὰ εἶναι ὅσιν κ' ἔσᾶς· θὰ σᾶς ἐξυμνήσουν γιὰ νὰ μεγαλώσουν· θὰ σχηματίσουν στὴν τέχνη μιὰ καινούργια συμμαχία συμφερόντων καὶ ἴσως σφαλιμάτων.

— Δὲν ξέρει κανεὶς τί θὰ βγῆ· ὁ Μπουμιερὸ γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Ραφαήλ.

— Καὶ ἐν τούτοις ὁ Ραφαήλ ἔκανε τὸν Ἐνγκο καὶ εἶχε κάμει τὸν Ἰούλιο Ρωμανό· ὁ Τισιανὸς καὶ ὁ Ροῦμπενς καὶ ὁ Δελασσιὲ κᾶτι τοῦ χρωστοῦν. Τὰ πορτραῖτά του ἐπηρεάσαν καὶ αὐτὸν τὸν Κουρμπέ ὁ ὁποῖος δημόσια ἔδειχνε ὅτι τὰ ἐνέπαιζε γιὰ νὰ ἐκνευρίζη τοὺς κλασσικοὺς κάπως ἀνιαροὺς τῆς ἐποχῆς του.

* * *

Μὲ ὕλη τὴ θέρημ μὲ τὴν ὁποίαν διεξήγαγε αὐτὸν τὸ διάλογον ὁ Σεζᾶν φαινότατε κάπως κουρασμένος. Θεώρησα καλὸ νὰ σιωπήσω λίγο. Περιπατούσαμε μέσα εἰς τὴν πιδ γαλήνια τοποθεσία κάτω ἀπὸ ἕνα ἥλιο χτυπητό.

Σκεπτόμωνα, αἰσθανόμωνα τὰ σημεῖα γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Σεζᾶν εἶχε δίκαιον, ὡς καὶ ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα εἶχεν ἄδικον.

Ὁ Σεζᾶν σκεπτότανε ὀρισμένως ἀπὸ τὸ δικό του μέρος, διότι εἶπε:

— Βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν περιφρονῶ τίποτε ἀπὸ ὅ,τι μᾶς ἀφήκαν οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας. Ἡ τέχνη καὶ ἡ φύση πρέπει νὰ συμφωνήσουν. Ἔχετε δίκαιο νὰ προσπαθῆτε νὰ τὸ κατωρθώσετε μὲ τῆς δικῆς σας ἰδέες.

Ἀπήνησα:

Εἰς τὸν ἄνθρωπο ὑπάρχουν δύο εἰδῶν πνεύματα τὸ περιορισμένο καὶ τὸ ἀπεριόριστο. Τὸ πρῶτο ἀποβλέπει εἰς τὴν φύση καὶ εἰς αὐτὴν στέκεται. Τὸ δεῦτερον τὴν βλέπει, τὴν διαπερᾷ καὶ θαυμάζει σ' αὐτὴ τὴν ἰδέα. Βλέπει πέραν αὐτῆς. Τὸ πρῶτο πνεῦμα κινεῖ τὸν θαυμασμὸ τοῦ αἰῶνός μας. Τὸ δεῦτερον πὸν ὑπῆρξε ἰσχυρὸν ἄλλοτε, ἀποβλέπει περισσότερον εἰς τὸ βᾶθος ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς τὴν δημιουργίαν

ἢ εἰς τὴν πιστὴν ἀπομίμησιν. Ὁ ὕλισμὸς ποῦ δὲν εἶναι παρὰ τὸ περιορισμένο πνεῦμα, ἐπικρατεῖ στὴν τέχνη. Ἡ Φλαμανδικὴ καὶ ἡ Ὁλλανδικὴ τέχνη ἢ ὁποῖες ἐπὶ τὸσον χρόνον ὑπέστησαν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ρεμβασμοῦ καταστρέφονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. μὲ ὅλες τῆς ἀντιδράσεις μονομερεῖς καὶ λαμπρές, τελευταῖα ἄστρα ἑνὸς σκοτεινισμένου οὐρανοῦ.

— Αὐτὸ ποῦ λέτε φαίνεται ὅσιν τὴν καταδίκη τῶν προσπαθειῶν μου· ξέρετε πῶς θεωρῶ μάταιες ὅλες τῆς θεωρίας, καὶ ὅτι κανένας δὲν θὰ μὲ παρασύρη!

Ἐτρόμαξα μὲ τὴν ἀπότομη στάσι τοῦ γηραιοῦ μου διδασκάλου· ἐξήτησα συγγνώμην λέγοντας ὅτι ἐξέθετα τὴν γνώμη μου χωρὶς νὰ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τίποτα τὸ ἰδιαίτερον.

Τότε γύρισε ἀπότομα καὶ εἶπε:

— Εἶμαι γέρος . . . εἶναι πολὺ ἄργά . . . ἡ ἀλήθεια εἶναι στὴ φύση θὰ τὸ ἀποδείξω . . .

Καὶ ἔφευγε ἀφήνοντάς με ὅσιν ἕνα ξένο στὴ μέση τοῦ δρόμου· ἐπετάχυνε τὸ βῆμά του.

Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ἐγνώριζα τὴν ἐξαιρετικὴ εὐαισθησία τοῦ γηραιοῦ μου διδασκάλου. Συνειθισμένον νὰ ζῆ μόνος, ἡ παραμικρότερη ἀντιλογία τὸν ἔρριχνε σὲ θυμοὺς ποῦ ἔμοιαζαν μὲ τρέλλα· ἀπεφάσισα νὰ μὴ ἐπιμείνω καὶ νὰ τὸν ἀφήσω νὰ φύγη. Ἐν ᾧ τὸν ἔβλεπα νὰ φεύγη μοῦ φαινότανε ὅτι εἶχεν ὑπερασπισθῆ ἢ Τέγνη ὀλόκληρη ἐναντίον τῆς κακοκεφαλιᾶς ἑνὸς ἀνθρώπου περιορίζοντας τὴν ἐξέλιξι του ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο τῶν προσπαθειῶν του. Ὁ γηραιὸς μου διδάσκαλος μὴπως ἐπέμενε σὲ μιὰν αὐτοκτονία;

Τὸν παρακολουθοῦσα μὲ τὴ ματιὰ, κουνιότανε πολὺ μὲ τὰ χέρια δείχνοντας τὴ γῆ, τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἑαυτό του. Μὲ ποῖον μιλοῦσε; Αἴφνης γύρισε φώναξε κᾶτι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄκουσα αὐτὲς τὲς λέξεις «κατὰ φύσιν!»

Ἐπειτα χάθηκε στὴ καμπὴ τοῦ δρόμου καὶ ἔμεινα μόνος κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

ΔΕΝΔΡΙ

Δενδρί, ποῦ ἀπάνω σου ὁ καιρὸς ξαπόλυσε τὴ μπόρα,
τὰ φύλλα σου τὰ πράσινα ποῦ νὰ σκορπίσαν τώρα;
Στὸ πλέριο τῆς ξεφύλλισμα καὶ τῆς ζωῆς μου ἡ χάρη.
δενδρί, κᾶτι ἀπ' τὴ γύμνια σου τὴ θλιβερὴ ἔχει πάρει.

Κ' ἐνῶ κοιτάζω τὰ γυμνά τὰ κλώνια σου ἕνα ἕνα,
ποῦ θὰ ψηλώσουν κάποτε ξανὰ πρασινοσμένα,
λέω μὲ τὰ μάτια λαμπερά, πρὶν μοῦ τὰ κλείσει ὁ πόνος,
μὲ ποιῆς ἐλπίδες θὰ ντυθεῖ τάχα ὁ δικός μου ὁ κλώνος;

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΚΙΤΣΑ

Α.

Δημοσθένης Βουτυράς.

Ρεαλιστής δραματιζόμενος. Ἐπάνω εἰς φόντα ὡμὰ ρεαλιστικά' δραματίζεται ἐλκυστικὰς ἀπιθανότητας, ὡραίας ἀσυναρτησίας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων διαγράφονται ψυχικὲς καταστάσεις ἐλάχιστα ἰσορροπημέναι, ἄρρωστες κατὰ κανόνα, χωρὶς θεληματικότητα, ἔρμια μιᾶς σκοτεινῆς Μοίρας, μιᾶς κακομοιρίας ἐπιμόνου, ἀδυσωπῆτου, κάποτε φρικιαστικῆς. Τὸ φρικιαστικὸν αὐτὸ γαργάλισμα τῶν νεύρων, οἱ θαυμασταὶ τοῦ τὸ ὀνομάζουσαν πνοῆν ἀνωτέρας τέχνης. Ἴσως νὰ ἔχουν δίκαιον. Ὅσες ὁμως φορές τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ διετήρησαν τὴν διαύγειάν των καὶ ἐκύτταξαν τὴν Ζωὴν κατὰ μάτα, με ἰσορροπημένην ἔντασιν, τὸ κατ' οὐσίαν σημαντικὰ δυνατὸν τάλαντον τοῦ κ. Βουτυρά κατορθώνει καὶ ἀποδίδει εἰκόνας πραγμάτων καὶ ψυχικὰς συγκρούσεις θαυμαστῆς, ὁμολογουμένως, ζωῆς καὶ δροσερότητος («Παπᾶς Εἰδωλολάτρης»).

Ὁ κ. Βουτυράς δὲν εἶνε ὀπαδὸς τῆς ἐπιστημονικῆς λογικῆς. Οὔτε λάτρης ἰδεῶν. Οὔτε πλαστικὸς ρυθμιστὴς τῶν γεγονότων με τὰ ὅποια πλέκει τὶς ἱστορίας του. Δὲν ἀγαπᾷ νὰ ἐξαντλῇ τὰ θέματά του. Προτιμᾷ νὰ φαίνεται ὅτι μᾶλλον τὰ σκιστᾷ. Γνωρίζει ὁμως νὰ προσδίδῃ πολλάκις, (ἂν ὅχι πάντα), τόσῃν ὑποβλητικότητι εἰς τὸ σκιστᾷσμά του, ὥστε νὰ παρασέρνῃ καὶ τοὺς πλέον πιστοὺς ὀπαδοὺς τῶν κλασσικῶν, λεγομένων, κανόνων.

Τὸ ὕφος τοῦ κ. Βουτυρά εἶνε ἄνισον. Ἄσταθές. Ἄκομψον. Ἄλλοτε ἀκριβολόγον μέχρι σχολαστικότητος, δέξ, γοργόν, ἄλλοτε πλάδαρόν, ρεμβώδες. Ἡ γλώσσά του παρδαλή. Ἰδιόρρυθμος. Ἐξ ἴσου ἐνοχλητικὴ καὶ διὰ τοὺς ψυχαριστὰς καὶ διὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς «ὀμιλουμένης καθαρευούσης».

Ἰψώνεται, ὅπωςδήποτε, ἢ πρωτοτυπία τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου συγγραφέως ἔπάνω ἀπὸ τὰς μελαγχολικὰς προσπαθείας πολλῶν ὁμοτέχων του, με ὑπεροχὴν ἀναμφισδότητον.

Β.

Λαῦρος Μελάς.

Εἰσώρμησεν εἰς τὴν Λογοτεχνίαν ὡς κατακτητῆς. Ἐγέννησεν ἰσχυρὰς ἐλπίδας ὡραίας ἐξελίξεως. Ἐπιστεύθη, ἐπὶ στιγμῆν, ὅτι ἤλθεν ὁ πρῶτος παράκλητος τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου.

Ἐξάφνα, σὰν νὰ ἐστέρησε τὸ περίσσειμα τῆς καρδίας του, ὁ κ. Μελάς μετετόπισε τὸ κέντρον τῆς ψυχικότητος του εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἐδύθησε, με σκληρὰν ἀκαμψίαν, τὴν λογικευτικὴν του δίψαν εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς καλλιτεχνικῆς του ἰδιοσυγκρασίας. Καὶ τὴν ἐπλήγωσεν ἐπικίνδυνα. Με ἀνταισθητικὴν θεληματικότητα, ἀπεμάκρυνε τὰς ὡραίας ἀμφιβολίας, τὰ χρυσάνθεμα κάθε κήτου ἀγνὰ καλλιτεχνικοῦ.

Ἐπιλοδόγησεν ὑπὲρ τὸ δέον τὸν ρόλον τοῦ «πανσέρ». Ἀπὸ πενταετίας περίπου, ὁ κ. Μελάς κατατρίβεται εἰς ὀρμητικότητας κομματικῶν ἀρθρογραφικῶν, ἐν ὀνόματι τῆς «Καθαρᾶς Λογικῆς». Οἱ νοσταλγοὶ τοῦ καλοῦ του τάλαντου, πιστεύουν ὅτι θὰ ξαναγυρίσῃ εἰς τὴν τέχνην ὁ ἄσωτος υἱός. Θὰ εἶναι πάντα εὐπρόσδεκτος.

*
*

Εἶχε βρῆ, ὥστόσο, τὸν δρόμον τὸν καλὸν ὁ κ. Μελάς, εἰς τὰς θεατρικὰς του ἀποπειράς. Ἐκτὸς τοῦ τεχνικοῦ μέρους, εἰς τὸ ὅποσον, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἀνεδείχθη δόκιμος, ἢ εἰλικρινῆς προσπάθεια με τὴν ὁποίαν ἔθιξε κάποια κοινωνικὰ θέματα ζωτικώτατα, τὸ χωρὶς περιστροφᾶς ξετίναγμα μερικῶν καταφύρων προλήψεων, ἐσχημάτισαν γενικῶς ἓνα συμπαθὲς ρεῦμα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ συγγραφέως, ἀπὸ τὴν διορατικότητι τοῦ ὁποίου ἤλπισαν πολλὰ οἱ αἰσθανόμενοι τὴν δίψαν τῶν εἰλικρινῶν ἀγῶνων.

Ἄλλ' ὁ κακὸς δαίμων τῆς δημοσιογραφικῆς φιλοδοξίας ἔθεσε τελείαν καὶ παύσαν εἰς τὸ φιλολογικὸν ἔργον τοῦ κ. Μελά. Κινδυνεύει, τώρα, νὰ δικαιώσῃ τὴν κακεντρεχῆ παρατήρησιν συναδέλφου του, ὑποστηρίζοντος ὅτι ἡ ἐνδόμυχος ἐπιθυμία τοῦ κ. Μελά εἶναι νὰ ἐξελιχθῇ εἰς δόκιμον πολιτικὸν ἀρθρογράφον....

Γ.

Νίκος Καρβούνης.

Ἰδιοσυγκρασία Μαβιλίζουσα. Σκέψις ἀριστοκρατικῆ. Προσηλωμένη μονοκόμματα, με ἔκστασιν, εἰς μίαν ὡραίαν πατριδολατρείαν.

Ἐλαβε μέρος εἰς τὸν ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα, ὡς ἐρυθροχίτων, ὑπὸ τὸν κόμιτα Ρώμαν. Ἐξετέλεσε τὴν *πραξίν* αὐτὴν, με τὴν ἀφελῆ ψυχικὴν διάθεσιν ἀληθινοῦ εὐπατρίδου. Με τὴν ἰδίαν ἀπλὴν χαρὰν μετέσχε τῶν μακεδονικῶν ἀγῶνων, τῶν βαλκανικῶν πολέμων καὶ τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Ἄν ἀκολουθοῦσε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, θὰ ἔφθανε, χωρὶς πολὺν κόπον, εἰς ὑψηλὰς βαθμίδας τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας. Θὰ περιώριζεν ὁμως τὴν ψυχικὴν του χαρὰν μέσα εἰς τοὺς ἀσφυκτικούς κύκλους τῆς ἐπαγγελματικότητος. Θὰ ἐξανέμιζε τὴν ποιήσιν ποῦ ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ἐθελοντικὴν στρατιωτικὴν ζωὴν, τὴν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ τὴν πομπώδη ἐπαγγελματικὴν ἐπισημότητα.

*
*

Ὅσάκις συμβαίνει νὰ μὴν εἶναι πολεμιστῆς, ὁ κ. Καρβούνης δημοσιογραφεῖ. Συχνότατα κάμνει καὶ τὰ δύο, με ψυχικὴν ἄνεσιν ἀξίση-μειωτον. Ὡς δημοσιογράφος, δὲν ἀνέχεται τὴν ρουτίαν. Εἴτε ἀρθρογραφεῖ, εἴτε λαμβάνει συνεντεύξεις, εἴτε περιγράφει, ἐξυψώνει πάντοτε τὰ θέματά του εἰς ἐπίπεδα ἀνωτέρας ψυχικότητος. Τὰ παισιώνει με τὸ κομψόν, τὸ ἀρρενωπόν, τὸ συνθετικόν, τὸ ἀκριβολόγον τοῦ ὕφους. Τὰ ἐμφανίζει με δλα σχεδὸν τὰ γνωρίσματα τοῦ λογογραφήματος, ἀδιαφορῶν διὰ τὴν σπατάλην τοῦ τάλαντου του, σκορπισμένου με ἄ-

πλοχεριάν ἀμέριμον εἰς τὰς ἐφημέρους στήλας τῆς δημοσιογραφικῆς ἀδηφαγίας.

Ἡ διαρκὴς του δρᾶσις, ἐλάχιστον τοῦ ἀφήνει καιρὸν διὰ καθαρῶς λογοτεχνικὴν παραγωγὴν. Κρέμα. Ἡ λεπτὴ ἰδιοσυγκρασία τοῦ κ. Καρβούνη θὰ ἐδίδεν, ἴσως, μερικὰς καλὰς σελίδας εἰς τὴν Λογοτεχνίαν μας.

Ἀθῆναι

Χ. ΜΟΛΙΝΟΣ

ΝΟΜΟΙ

Ἡ Φύσις εἶναι μουσικὴ
στὸ γλέντι τοῦ Θανάτου.
Δ. ΓΩΛΕΜΗΣ

Στὰ μάγια τῆς φωνῆς τοῦ ἀηδονιοῦ,
στὴν ἀφραστὴ τῆς Πλάσης ἀρμονία
καὶ στὸ σκοπὸ τῆς νύχτας τοῦ Ἀπριλιοῦ,
σὲ μι' ἄριαν ἀπαλῆς τῆ μελωδία,
Τ' ἄγριο σου, ἀντίφωνο κακό, τὸ βογγητό,
πατέρα μου, ψυχὴ βασανισμένη...
ᾠ! Νόμοι! Μιὰ Ζωὴ νὰ σδῆγη ἐδῶ
καὶ μι' ἄλλη στὴ Χαρὰν ἐκεῖ δοσμένη...

ΚΙ' ΑΠΟΨΕ...

Τοῦ πεθαμμένου πατέρα μου

Ἔλα, τρισάμοιρη μανούλα μου,
καὶ κλείσε με στὴν ἀγκαλιά σου
κ' ἡμέρωσε τὸν ἄγριο φόβο μου
κάτω ἀπ' τὰ χάρδια τ' ἀπαλά σου...

Ἔλα, τρισάμοιρη μανούλα μου,
κι' ἀπόψε γρίκησα βαθθὰ μου
πὼς φτάνει ὁ Χάρος μὲς τὸ σπίτι μας...
Ἄχ! καὶ πὼς τρέμει ἡ καρδιά μου...

Ἔλα, τρισάμοιρη μανούλα μου
καὶ μένω ἀπόψε ὄρφανεμένο
καὶ μὲς τὴς στράτες τῆς Ζωῆς
γυμνό, παρατημένο...

Ἡ νύχτα φτάνει σκοτεινότερη
καὶ πέφτει ἀργά, πυκνὸ τὸ χιόνι...
Ἔλα, τρισάμοιρη μανούλα μου,
νοιώθω ἡ καρδιά μου ποὺ παγώνει.

(1922)

ΡΟΥΣΟΣ ΤΖΑΒΑΛΑΣ

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΠΟΚΕΡ

Στὸ μικρὸ δωμάτιο τοῦ Πέτρου Στουδίτη, φίλου παλαιοῦ καὶ πολυαγαπημένου ἐγὼ καὶ ὁ Σπῦρος Γεωργιάδης, περασμένα πλέον μεσάνυχτα, ἐπαίζαμε τὸ πατροπαράδοτο ποκεράκι. Οἱ καπνοὶ τῶν τσιγάρων μας, τὴν παραμονὴν ἐκείνη τῆς πρωτοχρονιάς, εἶχαν πνίξει τὴ φιλικὴ καμαροῦλα μὲ μιὰ, σὰν ἀγνοφώτιστη, ἀτμόσφαιρα. Ἐγὼ στὸ γυρὸ μου ἐμοίρασα τὰ χαρτιά, ἐπέταξα τὰ ὑπολειπόμενα στὸ τραπέζι καὶ κύτταξα τὰ δικά μου.

— Καὶ τὰ ρέστα σου; ἐρώτησε γαλήνιος ὁ Πέτρος.

— Καὶ τὰ ρέστα μου, εἶπεν ἡσυχὰ ἐπίσης, ὁ Σπῦρος.

— Φοῦλ τοῦ ρήγα; ξαναεἶπε ὁ Πέτρος καὶ ἄφησε τὰ χαρτιά του.

— Ὁχ, ἀδεοφέ, μὲ τὰ φοῦλ, τοῦ ρήγα καὶ τὰ φοῦλ τῆς ντάμας! Μὰς πέθανες ἀπόψε!, εἶπε καὶ ὁ Σπῦρος νευριασμένος.

Τὸν ἐκύτταξα. Ἦταν ἀνήσυχος, ταραγμένος.—γι' αὐτὸ ἀκριβῶς κ' ἔκανε. Πάντως δὲν ἦταν ὁ Σπῦρος ὅπως τὸν ἐγνώριζα καὶ τὸν ἤξερα.

— Δὲ λέμε καὶ τίποτα; ἐρώτησε σὰ νὰ τὸν ἀπασχολοῦσε μιὰ μυστικὴ σκέψι.

— Τί νὰ ποῦμε; Ὅτι θέλουμε, βραδυὰ ποῦ εἶναι, ἄς ἀφήσωμε νὰ τὸ ποῦνε τὰ χαρτιά, ἔκανε καὶ πάλι ὁ Στουδίτης, ἀνακατεύοντας τὴν τράπουλα.

Ὁ Σπῦρος ἐκούνησε τὸ κεφάλι καὶ εἶπε σὰ νὰ μὴν ἔδινε σημασίαν στὰ λόγια τοῦ Πέτρου.

— Ἡ σκέψις κάποιαν γυναίκας, τῆς μόνης ἀπ' ὅλες τὴς γυναῖκες ποῦ ἐλυπήθηκα στ' ἀληθινά, ἀπόψε μ' ἔχει κυριεύσει καὶ μ' ἔχει κουρελιάσει ἠθικῶς.

Ἐβγαλε τὴ σιγαροθήκη του, ἐπῆρε ἓνα τσιγάρο τὸ ἄναψε καὶ ἐξακολούθησε:

— Δὲ θυμᾶμαι ποῦ καὶ πὼς τὴν ἐγνώρισα. Πάντως ὅμως ἐδῶ, στὴν Ἀθήνα. Τότε ἤμουνα ἐγὼ παληόπαιδο ἀκόμη κ' ἐζητοῦσα τὸν ἔρωτα, καὶ τὸν πλατωνικὸ καὶ τὸν ὕλικό, γιατί μὲ τὸν ἔρωτα ζοῦσα. Ἐκείνη ἦταν τρελλοκόριτσο, τσοῦλος, καθὼς λένε χαρακτηριστικά. Εἶχε σῶμα σφιχτόδετο, ὄμορφα χαρακτηριστικά, πολλὴ εὐθυμία. Ὅ,τι δηλαδὴ μοῦ ἐχρειαζότανε. Τῆς ἄρεσα λοιπόν, μοῦ ἄρεσε καὶ ἐκάναμε συντροφιά.

Ἔτσι ἐπέρασαν μερικοὶ μῆνες.

Ἐξαφνα τὴν ἔχασα ἓνα διάστημα τριῶν μηνῶν καὶ ἔμαθα ὅτι ἐβγήκε κ' αὐτὴ στὸ κλαρί κ' ἐζοῦσε μ' ἓνα γέρο παραλῆ καὶ ζηλιάρη. Ἐλυπήθηκα γιατί τὴν ἐφανταζόμουνα θῦμα. Εἶχε χαρακτῆρα ζωηρό, ὄχι ὅμως καὶ πρόστυχο. Ὅταν τὴν συνήντησα ἀργότερα, ὕστερα πάλι ἀπὸ δυὸ μῆνες ἐμείναμε σύμφωνοι νὰ κατοικήσουμε μαζὶ καὶ κατοικήσαμε.

Ἐσπούδαζα, τότε, κατώρθωνα ὅμως συγχρόνως νὰ ἐργάζομαι, ἐδανειζόμουν ἀκόμα ἀπὸ τοὺς φίλους μου καὶ ἓνα διάστημα, κρυφὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἐσυντηροῦσα τὸ πρῶτο νοικοκυριό μου. Ἀφοῦ ἐπέρασαν μερικοὶ μῆνες, ἔβλεπα, ἀπαισιώτερη πάντοτε τῆ θέσῃ μου. Εἶχα καταχρεωθῆ, δυσκολευόμουν νὰ δανείζομαι ἀκόμα, ἀπ' τὸ σπίτι μου σὰ νὰ μ' ἐκατάλαβαν καὶ ἀπεφάσισα νὰ τελειώσω τὸ παιχνίδι. Ἔτσι, ἀφοῦ ἐπέρασε μισὸς χρόνος, — οἱ τέσσερες μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ, τῶν διακοπῶν, — τῆς εἶπα νὰ χαλάσουμε τὸ νοικοκυριό κι' ἐκείνη ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Τῆς εἶπα ὅμως νὰ εἶναι λογική, τῆς ἀνέφερα τὶς δυσκολίες μου, καὶ θέλοντας καὶ μὴ, ἐσυμφώνησε. Καὶ μίᾳ ἡμέρᾳ ἐπλήρωσα τὸ δωμάτιο τῆς σπιτονοικοκυρᾶς, ἐμάζεψε τὰ ρονχαλάκια της σ' ἓνα μπόγο, τὸν πήρε κάτω ἀπ' τὸ χέρι της, ἐβγήκαμε στὸ δρόμο, ἐπῆρε αὐτὴ ἓνα στενοσόκκακο, ἐγὼ μίᾳ λεωφόρο, — καὶ χωριστήκαμε.

Ἀπὸ τότε τὴν ἔχασα κάνα δυὸ χρόνια. Οὔτε ἤξευρα τί γίνεται. Δὲν τῆς ἔγραφα καὶ δὲ μοῦ ἔγραφε. Κάποτε-κάποτε ὅμως, ἐσκεπτόμουν τὸ φτωχό, δυστυχημένο κορίτσι, ὄχι σὰν ἐρωμένη ἀλλὰ σὰν φίλη.

Μοῦ συνέβη τότε μιὰ γυναῖκα, στὴν ὁποίαν ἐπίστευα, μιὰ πλατωνική ἀγάπη, νὰ μὲ φέρῃ σὲ ἀπελπισίαν ἀφάνταστη. Ἐγὼ τὴν ἐλάτρευα ὡς τὴν μόνην εὐτυχίαν κι' ἐκείνη ἐλησμόνησε τὸ πᾶν κι' ἐπαντρέφτηκε. Ἐνα βράδυ, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κοντὰ μεσάνυχτα ἤμουν σὲ κάποιον θέατρο. Ἐβλεπα κάτι μελοδραματικότητες ποῦ δὲ μοῦ ἄρεσαν γιατί ἠθελα νὰ κοιμίσω γιὰ πάντα τὸ πάθος μου καὶ ὄχι νὰ τὸ ξυπνήσω καὶ ἔτσι εἶχα βγῆ ἔξω στὸ προαύλιο νὰ καπνίσω ἓνα τσιγάρο. Ἐκεῖ εἶδα, χωρὶς νὰ τὸ περιμένω, τὴν παλιὰ μου φίλη, τὴν Ἐλένη, — Ἐλένη τὴν ἔλεγα, — μὲ τὴν ὁποίαν εἶχαμε ζήσει μαζί ἄλλοτε, μισὸ χρόνο.

— « Σὲ εἶδα ἀπὸ μέσα ποῦ ἔφευγες, μοῦ εἶπε δείχνοντας τὴν πλατεῖα τοῦ θεάτρου, μοῦ ἐφάνηκες πολὺ λυπημένος καὶ ἦρθα νὰ παρηγορήσω τὸ μικρό μου. Τί ἔχεις; Τί σοῦ συμβαίνει;

— « Μοῦ συμβαίνει μιὰ πλατωνική ἀναγοῦλα ποῦ μ' ἔκανε κουρέλι, ἠθικὸ κουρέλι, τῆς εἶπα μὲ εἰλικρίνειαν ἀλλὰ καὶ εἰρωνεία.

— « Γιὰ σένα αὐτὸ δὲν τὸ πιστεύω. Σὺ εἶσαι, ἄθλιε, δυνατὸς στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ, μοῦ εἶπε κι' ἐκείνη.

Ἐβγήκαμε ἀπὸ τὸ θέατρο καὶ προχώρησαμε ἔξω, στὸ δρόμο, ποῦ φωτιζότανε ἀπὸ ἠλεκτρικά. Ἐλέγαμε τί εἶχε συμβῆ στὸν καθένα στὸ διάστημα τῶν δύο τελευταίων χρόνων. Ὅταν ἄκουσε τὸ δικό μου αἰσθηματικὸ ντροπᾶκο ἔσφιξε τὴν παλάμη της ἀπάνω στὸ χέρι μου καὶ μοῦ εἶπε μὲ σταθερότητα:

— « Σπύρο, καθὼς τὸ ξέρεις ἡ ζωὴ γιὰ μένα εἶναι ἓνα βάρος καὶ γιὰ σένα ἓνα κεφάλαιο. Ἄν δὲν μπορῆς νὰ ζήσης χωρὶς αὐτὴ, ἢ χωρὶς τὴν ἐκδίκησί της μὴ σὲ μέλλει. Πές μου ποιὰ εἶναι, μὴ μοῦ τὴν κρύβης, καὶ ἐγὼ τὴν διορθώνω. Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν μὲ φυλακίσουν ἢ ἂν μὲ καταδικάσουν.

— « Ἐλένη, εὐρῆκα τὸν τρόπο νὰ τῆς ἀπαντήσω, σ' εὐχαριστῶ ἀλλὰ ἢ βοήθειά σου δὲ μοῦ χροιάζεται. Ἐγεννήθηκα, θέλω νὰ πιστεύω, μὲ τὴ συναίσθησι κυρίου καὶ ὄχι μὲ τὴ συναίσθησι δούλου. Τὴν ἀνταπόδοσι τοῦ κακοῦ ποῦ μοῦ ἔκανε θὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ τὸ χέρι μου καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ χέρι ἄλλου, καί, ὄχι μὲ σφαίρες καὶ μὲ στιλέττα, ἀλλὰ μὲ ἄλλα εἰρηνικά μέσα, — καὶ συγχρόνως τόσῳ ὠραία. Ἄλλοιῳ; θὰ πάψω; πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος καὶ ἀγαθὸς καὶ θὰ πιστέψω ὅτι εἶναι ψεῦδος καὶ ποταπότης.

« Χωριστήκαμε ἐκεῖνο τὸ βράδυ ποῦ ἦτανε μιὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες νύχτες τοῦ Δεκεμβρίου μὲ τὴν ὑπόσχεση νὰ συναντηθοῦμε καμμιά ἡμέρα στὸ σπίτι της. Δούλευε σὲ κάποιον θέατρο ἐπιθεωρήσεως, — εἶχε ἀνέβῃ στὴ σκηνὴ ἀπὸ ἐνάμισυ χρόνο, — καὶ ζοῦσε, μοῦ εἶπε, καλά. Τώρα μόνον τελευταῖα εἶχε ἀπομακρυνθῆ καὶ ζοῦσε ἡσυχα γιατί αἰσθανότανε τὸν ἑαυτὸν της πολὺ κουρασμένο.

« Τὸ βράδυ τῆς Πρωτοχρονιάς ἔκανε ἓναν καιρὸ διαβρολεμένο. Κρύο τσουχτερό. Οἱ δρόμοι ἐφάνταζαν μόνις ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ, ἔρημοι. Τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς, στεφανωμένα μὲ χιόνια, ὅπως καὶ τώρα, κατέβαζαν παγερὲς πνοές. Θυμῆθηκα νὰ πάω στὸ σπίτι της, ἐξέμπλεξ' ἀπ' τὴν παρέα μου, κι' ἐπῆγα. Ἦταν στὸ δωμάτιό της, μόνη. Μόνη. Εἶχε ἀναμμένο ἓνα χαμηλὸ μαγκάλι καὶ ἐξέσταινε τὰ χέρια της. Μόλις μὲ εἶδε ποῦ ἔμπαινα ἔτρεξ' ἀπάνω μου, μὲ ἀγκάλιασε καὶ μ' ἔφερε κοντὰ της στὸ μαγκάλι. Τῆς ἔδωσα ἓνα φθηνὸ μπουναμᾶ καὶ κείνη ἄρπαξε τὰ χέρια μου, εἶδε πὼς ἦσαν παγωμένα ἀπ' τὸ κρύο τοῦ δρόμου καὶ μοῦ τᾶφερε κοντὰ στὸ μαγκάλι νὰ τὰ ζεστάνῃ.

— « Ξέρεις τί μπουναμᾶ θὰ σοῦ κάνω γι' αὐτὸ τὸ χρόνο; ἐρώτησε μὲ ὕφος σπουδαῖο.

— « Τί; καὶ τὴν ἐκύτταξαν ἐκκληκτος.

— « Τὴ ζωὴ μου. Ἄλλο δὲν ἔχω γιὰ σένα, εἶπε μὲ θέρημη.

— « Παιδί μου, τὴ ζωὴ σου δὲν τὴν θέλω καὶ δὲ στὴν ἐξήτησα, τῆς εἶπα κι' ἐγὼ. Νὰ τὴν ἔχῃς καὶ νὰ τὴν χαίρῃσαι. Δὲν εἶμαι τύραννος νὰ στὴν πάρω. Εἶμαι ἄνθρωπος καὶ χαίρομαι ὅταν βλέπω καὶ ἄλλους ἀνθρώπους νὰ εἶναι εὐτυχεῖς.

— « Εὐτυχεῖς; Πφ!, ἔκανε μὲ ὕφος πολυῆερο. Ἡ ἀνθρωπίνη εὐτυχία εἶναι τὸ μεγαλείτερο ψεῦδος.

Τὴν ἐκύτταξα. Μοῦ ἐφαινόταν πὼς ἠθελε νὰ κλάψῃ. Γιὰ νὰ τὴν συγκρατήσω, τῆς εἶπα.

— « Ξέρεις, Ἐλένη, ἀπὸ τοὺς ἔξι μῆνες ποῦ ἐζήσαμε μαζί, ὅτι ἀποτροπιάζομαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποῦ γελοῦν πολὺ, γελοῦν ἀνάσθητα καθὼς κι' ἐκείνους ποῦ κλαῖνε ἔστω καὶ λίγο.

« Ἐμμεῖνα τρεῖς ὥρες μαζί της καὶ ἐβάλθηκα νὰ μὲ μεθύσῃ. ἂν καὶ δὲ μοῦ ἄρῆσαι νὰ πίνω. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὅμως ἦπα πολὺ καὶ ἐμέθυσα. Ὅταν ἔφυγα, παρ' ὄλο τὸ κρύο, μ' ἔφερε, ὡς τὴ γωνία. Ἐγὼ ἐτράβηξα τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μου καὶ κείνη γύρισε γιὰ τὸ δικό

της. Ήταν ἡ τελευταία φορά ποῦ χωριστήκαμε καὶ χωριστήκαμε πλέον γιὰ πάντα.»

Ὁ Σπῦρος τελείωσε καὶ μιὰ βαρεὰ δυσθυμία ἐξωγράφιζε βαθειὰ λύπη στὸ πρόσωπό του. Ἐνας ἀπὸ μᾶς τὸν ἐρώτησε.

— Καὶ ὕστερα τί ἔγινε;

— Ὑστερα ἔγινε ὅ,τι μοῦ εἶπε ἡ Ἑλένη τὴν πρωτοχρονιάτικη ἐκείνη βραδυά. Μοῦ ἔδωσε τὸ μποναμιὰ της πιστὴ στὸ λόγο της. Ἐπέθανε. Καὶ μάλιστα προτοῦ περάσῃ ὁ χρόνος. Πῶς ἐπέθανε ὅμως μὴ μὲ ρωτήσετε. Γιατί δὲν τὸ ξέρω. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ γιὰ μένα ἔχει μιὰ ὠραιότητα μυστηρίου. Τὴν ἐγνώρισα, ὅπως σᾶς εἶπα, χωρὶς νὰ θυμᾶμαι ποῦ καὶ πῶς. Καὶ ἐπέθανε καθὼς πεθαίνουν καὶ οἱ σκιὲς τῆ νύχτα, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ αισθάνεται καὶ νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται ὅταν φθάνουν πὰ τὰ μεσάνυχτα.

Σηκώθηκε ὁ Πέτρος Στουδίτης καὶ ἔφερε τρία ποτηράκια κονιάκ. Τὰ ἐτοποθέτησε μὲ τὴ σοβιρότητα οἰκοδεσπότη μπροστὰ στὴ θέσι καθενὸς καὶ εἶπεν εὐθυμῶς.

— Ἔχω μιὰ ἰδέα. Νὰ πιοῦμε ἀπὸ ἓνα κονιάκ γιὰ νὰ ἔχη ἡ μακαρίτισσα «γαῖαν ἐλαφρᾶν».

Ἐκύτταξε καὶ πάλι τὸ Σπῦρο. Ήταν ὑπερβολικὰ λυπημένος. Ὁ Πέτρος ἐπενέβη καὶ πάλι νὰ ξαναφέρῃ τὴν εὐθυμίαν.

— Προτείνω μετὰ ποινικῆς ρήτρας νὰ ξαναρχίσουμε τὸ διακοπὲν ποκεράκι.

— Συμφωνῶ κι' ἐγώ, εἶπα στὸν Πέτρο.

— Κι' ἐγώ, εἶπεν ὁ Σπῦρος. . . .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΙΩΑΚΕΙΜ

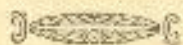
Heine

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Κόλλησ' τὸ μάγουλό σου 'ς τὸ δικό μου
νὰ σμείξουνε τὰ δάκρυα μας, καὶ σφίξαι
ἐπάνω 'ς τὴν καρδιά μου τὴν καρδιά σου
γιὰ νὰ καθνε κι' ἡ δυὸ 'ς τὴν ἴδια φλόγα.

Κι' ὅταν χυθῇ 'ς τὴν τρανὴ φλόγα ἐκείνη
ὁ χεῖμαρρος τῶν τόσων μας δακρῶν
κι' ὅταν τὰ μπράτσα μου σφιχτά σε σφίξουν,
σὲ τρέλλα ἀγάπης τότε θὰ πεθάνω.

Μεταφραστὴς Βίκτωρ Πρατᾶνος

ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΒΕΛΛΕΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΤΖΟΥΚΚΟΛΙ

ΒΙΟΛΕΤΤΑ ΝΤΕ ΠΕΝΣΑΤΕΤΣΙ

Μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ πρώτου μου ρομάντσου γεννήθηκε κάποιον σκάνδαλο στὴ συνείδηση τῆς οἰκογενείας μου, κ' ἐπειδὴ ἐγὼ εἶχα διακηρύξει, ὅτι σχεδιάζω νὰ δημοσιεύσω πολλὰ ἄλλα, οἱ δικοὶ μου βιάστηκαν νὰ μὲ στείλουν στὴν Ἀμβέρσα, εἰς τὴν Τράπεζα Vanlee καὶ Σια. ποῦ ὄφειλε νὰ μοῦ ἐμπνεύσῃ τὴ διάθεση τοῦ ἐμπορίου.

Δὲν εἶδα ποτὲ ἀπὸ κοντὰ τὰ γραφεῖα τῆς σπουδαιότατης ἐκείνης Τραπέζης.

Ἡ Ἀμβέρσα, πλούσια λαμπρότη, μὲ ὄλα τὰ ἀπέραντα μοντέρνα χτιριά της μ' ὄλους τοὺς λίθινους καὶ μαρμαρίνους ὄγκους της δὲ μοῦ ἄρεσε τὰ θολωμένα καὶ σταχτια νερὰ τοῦ Escaut ποῦ φαίνονταν πάρα-πολὸ μελαγχολικά, καὶ τὸ φρούριο τοῦ Steen ξανάλεγε στ' αὐτιά μου τὶς φωνὲς καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν βασανισμένων τοῦ Δούκα.

Ζοῦσα πολὺ πειὸ εὐχάριστα στὶς Βρυξέλλες, ἀνάμεσα στὸ παλιὸ χλωμὸ χρυσάφι, στὰ λουλούδια, καὶ στὲς ποικιλόχρωμες τέντες τῆς Grande Place.

Γιὰ νὰ γλυκαίνω τὴν ἐξορία μου, ἐπισκεπτόμουνα τὰ φθαρμένα ἀπ' τὴν ομίχλη μνημεῖα, σκαμμένα ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὶς βροχές, μαῦρα σάμπως νὰ ἦτανε καπνισμένα ἄλλοτε στὸ Sainte Gudule, ποῦ ἡ γραμμὲς του μοῦ φαίνονταν πειὸ ἀρμονικὲς καὶ πιθωμένες ἀπὸ κείνες τῆς Notre Dame τοῦ Παρισιοῦ, ἄλλοτε στὰ μουσεῖα, γιὰ νὰ θαυμάσω τὰ ἔργα τοῦ Ροῦμπενς καὶ τοῦ Βαν-Ντύκ, ἄλλοτε στὸ ἀπέραντο Πάρκο τοῦ Tervueren. Ὅλα τὰ βράδια, εὐσύχναζα στὰ καφφέ-κονσέρτα.

Δὲν εἶχα ἔτσι ἀποκτήσει μιὰ μεγάλην ἐμπορικὴ πείρα, μὰ ἤξερα ὄλες τὶς ταχυδακτυλογργίαι τῶν θαυματοποιῶν, μποροῦσα νὰ χορέψω τοὺς ἀμερικανικοὺς χορούς, νὰ μιμηθῶ ὄλα τὰ «νούμερα» τῶν κομικῶν καὶ τῶν ἀκροβατῶν, καὶ νὰ σφυρίξω καὶ τὶς πειὸ καινούργιαι καντσονέττες. Εἶχα κάμει, τέλος, πολλὰς εὐχάριστες γνωριμίας μὲ ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους ποῦ γνώρισα σ' ἓνα καφφέ-κονσέρτο, στραγγίζοντας ἔτα ποτό, καθισμένος, ὅταν εἶχα λεπτὰ, σὲ μιὰ πολτρὸνα τῆς τρίτης σειρᾶς, ἢ μὴ στραγγίζοντας τίποτα, καὶ πηγαίνοντας μέσ' ἀπ' τὶς πλάγιαι στοῆς στὸ πάλκο-σένικο, ὅταν δὲν εἶχα χρήματα, παρὰ γιὰ τὴν εἴσοδο, ἦταν ἡ Λάλλα καὶ ὁ Ἀντρέας Γκρέγκολφ, ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή, Νορβηγοί.

Ἡ μητέρα τους, Ἄννα Γκρέγκολφ, πολυδιαβασμένη καὶ πλούσια, ἦταν μιὰ περίφημη παιδαγωγός. Εἶχε δημοσιέψει, στὴ Νορβηγία, εἰκοσιδύο τόμους πάνω στὴν ἐπιστήμη τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν.

Καὶ ὁ Ἀντρέας, τὸ παιδί, ἀφοῦ ἔφαγε γρήγορα ἔως τὸ τελευταῖον

μονόλεπτο, ὅτι τοῦ ἀνήκε ἀπὸ τῆ πατρικῆ περιουσία, ἀκολούθησε τις κλίσεις του καὶ κατώρθωσε νὰ γίνῃ παληάτσος σ' ἓνα ἵπποδρόμιο.

Ἡ Λάλλα, ἡ κόρη, μὴ χωνεύοντας τὴ μητρικὴ φιλολογία, ἀφοῦ τῶσκασε κ' αὐτὴ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐτοιμαζόταν νὰ φύγῃ στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία, γὰ νὰ τραγουδάῃ στὰ καφὲ-κονσέρτα.

Ἡ μητέρα ξακολουθοῦσε νὰ γράφῃ.

Ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἡ Λάλλα ἦταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ὅπως διόλου τίμια καὶ γι' αὐτὸ, ἐπειδὴ μοῦχε ζητήσῃ ἓνα ψευδώνυμο, γὰ νὰ παρουσιαστῇ στὴν κωμικολυρικοχορευτικὴ ζωὴ, τῆς ἐπρότεινα νὰ ὀνομασθῇ Βιολέττα ντὲ Πενσάτετσι. Μοῦ φαινόταν μία λεπτὴ προειδοποίηση.

—Εἶναι ὠραῖο πολὺ; μὲ ρώτησε.

—Εἶναι ὑπέροχο! τῆς ἀπάντησα.

Κ' ἔτσι ἡ Λάλλα Γκρέγκολφ ὀνομάστηκε ἀπὸ κείνη τὴ μέρα «Βιολέττα ντὲ Πενσάτετσι». Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ὁ ἀδελφός της καὶ ἐγὼ, τὴν ὀνομάζαμε Βιολέττα καὶ κείνη στὰ ἐπισκεπτήρια ἀπάνω ἀπὸ τὸ «ντὲ» εἶχε βάλει κάποιον σύμβολο στολισμένο μὲ στιγμὲς καὶ κλαδάκια, ἑνατίποτα, ποῦ ἔμοιαζε μὲ στέμματα καὶ ἔδινε λίγο τὴν ἐντύπωση εὐγενικῆς καταγωγῆς.

Τὸ ἴδιο σύμβολο παρτήρησα σὲ μιὰ γωνία τῶν μικρῶν μαντηλιῶν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴ τοῦ στήθους, στὰ ποκάμισα, ἀλλ' αὐτὸ πειὸ ἀργά.

Ἐνόσφ κείνη ἔμεινε στὶς Βρυξέλλες, γὰ νὰ προπαρασκευαστῇ στὴν κωμικολυρικοχορευτικὴ τέχνη, ἐγὼ τὴν εἶχα πολὺ συμπαθήσει καὶ σὰν ἦταν γὰ νὰ φύγῃ, ἀποφάσισα μὲ τὶς οἰκονομίες μου νὰ τῆς προετοιμαζῶ ἓνα φόρεμα, ἓν ἀπὸ κείνα τὰ ἀπροσδιόριστα φορέματα τοῦ καφὲ-κονσέρτου, ποῦ τὸ γούστο μου θὰ τοῦ ἔδινε τὰ λαμπρὰ χρώματα καὶ τὴ λάμψη μᾶς ἀγνωστῆς ὠραιότητος. Δυστυχῶς ἡ Βιολέττα ἔφυγε μιὰ μέρα, ποῦ ἡ οἰκονομία μου δὲν ἔφταναν καὶ περιορίστηκα νὰ τῆς χαρίσω μιὰ καρφίτσα ἀπὸ καλὸ μέταλλο, ποῦ παρίστανε ἓνα γουρουνάκι. Τῆς εἶπα, ὅτι τὸ χαριτωμένο γουρουνάκι θὰ τῆς ἔφερνε εὐτυχία· ἐκείνη εὐχαριστήθηκε μὲ τὸ στοχασμό, κ' ἔφυγε. Ἐγὼ ἔμεινα, στὶς Βρυξέλλες, μὲ τὸν Ἀντρέα, τὸν παληάτσο.

Κ' ἓνα βράδυ περπατώντας μακριὰ στὸ Boulevard du Midi, ὅπου τὸ ἵπποδρόμιο του εἶχε στήσῃ σκηνές, μέσ' στὸ δαιμονισμένο θόρυβο, ποῦ ἔφτανε ἀπὸ τ' ἀναρίθμητα καπηλεῖα καὶ μᾶς ἀνάγκαζε νὰ μιλάμε δυνατὰ, γὰ νὰ συνεννοηθοῦμε, ὁ Ἀντρέας μοῦ φανέρωσε πῶς ἡ ἀδελφὴ του δὲν ἄρρεσε καθόλου στὸ Παρίσι. Δὲν τὴν εἶχαν σφουρίξει, μόνο, γιατί ἔκαμε, βέβαια, κάποιαν ἐντύπωσιν ἢ σφριγηλὴ της νεότης καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῶν μεγάλων της ματιῶν. Ἀλλὰ τὸ τραγοῦδί της, ὅμως, δὲν τοὺς γοήτεψε. Καὶ ὁ φτωγὸς μου φίλος, ὁ παληάτσος, ἦταν πολὺ θλιμμένος γι' αὐτό.

Τὰ πράγματα εἶχαν πάρῃ αὐτὸν τὸ δρόμο καὶ δὲν σκεπτόμουν τὴ Βιολέττα πειά, ὅταν διατάχθηκα ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου νὰ ξαναγυ-

ρίσω στὴν πατρίδα. Ἀγκάλιασα τὸν παληάτσο μου κ' ἔφυγα ἡσυχα.

Θέλησα, ὅμως, μὲ κάθε τρόπο νὰ μείνω λίγες μέρες στὸ Παρίσι. Στὸ Boulevard des Italiens, κάποια νύχτα, μέσα στὰ ὄργια χιλίων χρωματιστῶν φῶτων δὲν εἶδα τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ φωτοβόλο της ὄνομα: «Βιολέττα ντὲ Πενσάτετσι». Εἶχε φτάσει στὴ διασημότητα.

Ἐπήγα νὰ τὴν ἰδῶ.

Ἐκείνη φάνηκε, ὅπως συνηθίζουν ἡ περιφημὲς ἀρτίστες, κοντὰ στὸ τέλος τοῦ θεάματος. Δὲν τραγουδοῦσε πειά. Τυλιγμένη μέσα σ' ἓνα διάφανο γαλάζιο πέπλο, χόρευε μερικὸς ἠθονικὸς καὶ ἀπαλὸς χορούς, καὶ θάμπανε ἓνα πλήθος ἀπὸ Παρισινὸς καὶ ξένους. Μὲ εἶδε σὲ μιὰ πολτρούνα, στὴν πρώτη θέση, μὲ γνώρισε ἀμέσως καὶ μοῦ χαμογέλασε. Τὴν ἄλλη βραδύα εἶχα μιὰ πρόσκλησι γιὰ δεῖπνο. Ἡ Λάλλα πῶς θὰ δειπνήσωμε μόνοι. Ἐνῶ ἐκείνη μὲ παρουσίασε σ' ἓνα Ρῶσο πρίγκιπα, ποῦ εἶπε πολὺ. Ἡ Βιολέττα εἶχε κάποιον θαυμαστό, ἀλλὰ καὶ ἀπλὸ συγχρόνως μεγαλεῖο· μιὰ γοῦνα, ποῦ θάξιζε δέκα χιλιάδας δραχμῆς, τῆς σκίπαζε τὶς πλάτες. Θυμούμενος τὴ νέα Λάλλα Γκρέγκολφ, ποῦ εἶχα γνώρισε στὶς Βρυξέλλες, μοῦ φαινόταν πῶς θυμώμουν μιὰ ὠραία χωριατοπούλα, ὅταν τὴν παρέβανα μὲ τὴ διαλεχτὴ κοπέλλα, ποῦ εἶχ' ἀπέναντί μου· ἀκόμα καὶ οἱ τρόποι της ἦταν πειὸ λεπτοί, πειὸ ἐξευγενισμένοι, ἔξ αἰτίας τοῦ τεραστίου ἐκείνου ἐνστίκτου, ποῦ τῶχουν μερικὲς γυναικες, γεννημέναις γὰ τὴ πολυτέλεια. Μοῦ εἶδειξε πῶς εἶχε πάντα μαζί της τὸ γουρουνάκι ποῦ τῆς εἶχα χαρίσει· μονάχα ποῦ ἀπὸ καρφίτσα, ποῦ ἦταν πρῶτα, τώρα τῶχε κρεμάσει σ' ἓνα βραχιολάκι. Τὴν ἐπαίνεσα γὰ τὸ μεγαλεῖο της, καὶ τὴν ἄκουσα νὰ μ' ἀπαντᾷ:

—Σεῖς γνωρίζετε, ὅτι στὴν οἰκογένεια τῶν ντὲ Πενσάτετσι τὸ μεγαλεῖον ὑπάρχει ἐκ παραδόσεως. Τὴν κύτταξα κάτ' ἀπ' τὰ μάτια, γὰ νὰ δῶ μήπως ἀστειευόταν. Ὁχι· μιλοῦσε σοβαρά. Ἐκείνη καὶ ὁ πρίγκιπας ἐπίστευαν τεφλά στὴν οἰκογένεια ντὲ Πενσάτετσι, κ' ἐγὼ δὲν ἐπεχείρησα νὰ θυμίσω στὸ κορίτσι, ὅτι τὴν οἰκογένεια τῶν ντὲ Πενσάτετσι τὴν εἶχα ἐγὼ ἐφεύρει. Πολλὲς φορὲς ξαναἰδοθήκαμε στὸ Παρίσι· ἐγὼ πῆγαινα ὅλα τὰ βράδια γὰ νὰ θαυμάσω τοὺς χορούς της καὶ γινόμενον ἀγαπητοτατος στὸν πρίγκιπα. Ἦταν περίεργος ἀνθρωπος· περιπαθέστατος ἐρωτευμένος μὲ τὴν Βιολέττα, ποῦ γὰ χάρις της ξόδευε μιὰ περιουσία, δὲν αἰσθανόνταν γι' αὐτὴν καμμιά ζηλοτυπία. Τὴν ἄφηγε νὰ χορεύῃ σχεδὸν γυμνὴ μπρὸς σ' ἓνα κοινὸ μὲ ἀμφίβουλες καὶ διεφθαρμένες ὀρέξεις· καὶ δὲν τὸν ἔμελλε, ἂν ἐρχόμουν νὰ τὴν εὔρω, ἐνόσφ κείνος ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπίτι ἢ ἔαν ἐκείνη ἐρχόταν, γὰ νὰ βρῇ ἐμέ.

Ἡ Βιολέττα εἶχε, κατὰ βάθος, δυσραρεστηθῆ ἀπὸ τὴ τόση του ἐμπιστοσύνη, καὶ δὲ μοῦ τῶκρυβε.

—Δὲν ἐστάθηκε ποτὲ ἱκανὸς νὰ μοῦ κάμῃ οὔτε μιὰ ἐπίπληξη.

—Θὰ ἠθέλατε νὰ οἶς χτυποῦσε;

—“Αν τῶκανε θάμουν εὐτυχιμένη! φώναξε ἡ κοπέλλα μ’ ἀληθινήν ἀπογοήτευσιν.

Ἄλλ’ ἐγελοῖόμαστε κ’ οἱ δύο. Ἐνα βράδυ, ποῦ εἶχε πιεῖ πολύ, ὁ πρίγκιπας μοῦ εἶπε πῶς αὐτὸς δὲν ἦταν, δὲ μπορούσε νὰ εἶναι ζηλότυπος, γιὰτ’ ἤξευρε, ὅτι ἐγὼ ἤμουν ἕνας εὐπατρίδης· ὅτι, ἂν εἶχε πραγματικὴν ἀφορμὴν ζηλοτυπίας, θὰ μᾶς σκότωνε, τὴ Βιολέττα κ’ ἐμέ· κ’ ἂν ἤθελε μᾶς πιάσει ἐπ’ αὐτοφῶρα θὰ μᾶς ἔκοβε καὶ τῶν δύο μας τὸ λαιμό. Καὶ τότε ὅλ’ αὐτὰ τὰ πράγματα ἠρεμώτατα.

Ἐγὼ ἔτρεξα νὰ τὰ ἐπαναλάβω στὴ Βιολέττα ἀμέσως μόλις βρεθήκαμε μαζί. Τὴν εἶδα νὰ χτυπᾷ τὰ χέρια, ἀκτινοβόλα.

—Εἶπε ἔτσι, εἶπε πραγματικῶς ἔτσι—μὲ ρωτοῦσε—ὅτι θὰ μᾶς ἔκοβε τὸ λαιμό;

—Ἔτσι ἀκριβῶς!

—Θεέ μου, πόσο εἶν’ ὠραῖο, πόσο εἶν’ ὠραῖο!

—Ὁραιότατο—ἀποκρίθηκα. Τίποτα ἀπ’ αὐτὸ πειὸ εὐχάριστο. Ὅμως ἐγὼ οἶς ἀφήνω, καὶ γυρίζω στὴν Ἰταλία.

—Τί; μήπως φοβώσατε; φώναξ’ ἡ Βιολέττα. Θὰ εἶστε ἕνας δειλός...

—Ὁϊμέ, τὸ φοβάμαι! Ἀπέναντι στὴν ἰδέαν ὅτι θὰ μοῦ κόψουν τὸ λαιμό, ἐγὼ εἶμαι ὁ δειλότερος τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ’ ὅμως θὰ συναντηθοῦμε στὴν Ἰταλία;

—Ναί, στὸ Μιλᾶνο, ἢ στὴ Ρώμη...

Χαιρέτισα, καμμιά μέρα ἔπειτα, τὸν πρίγκιπα, ποῦ κατάπληκτος ἀπὸ τὴν αἰφνίδια ἀναχώρηση, μὲ προσκάλεσε σ’ ἕνα πολυδάπανο γεῦμα κ’ ἤπιε κάμποσο. Τὸ κορίτσι δὲν ἦταν στενοχωρημένο. Δὲν τῆς ἔλειπε πειὰ τίποτα· εἶχε ἀκόμα τὴ ζήλεια τοῦ πρίγκιπα καὶ τὴν πιθανότητα νὰ πεθάνη μιὰ μέρα σφαγμένη.

Καὶ πήγαινε χαρούμενη χαϊδεύοντας τὸ ἀπὸ μέταλλο γουρουνάκι, ποῦ βλεπε σ’ αὐτὸ ἕνα καλὸ γοῦρι.

Δὲν εἶχα ἀκόμα ξαναγυρίσει στὴν Ἰταλία καὶ δημοσίευσα τὸ δευτέρῳ μου ρωμάντσο, ποῦ ἔπεσε κυριολεκτικὰ στὴ σιωπῇ. Μὰ γι’ αὐτὸ δὲν ἔδοκίμασα καμμιά λύση· αἰσθανόμενον ὅσῳ ἕνα κενό, μὲν ἀηδία, μιὰ μελαγχολία, ποῦ δὲν εὗρισκα τὸ λόγο τῆς· ἢ βραδιές μου ἦταν ἀτέλειωτες· γύρεια ἄπειρες ἀφορμές, γιὰ νὰ κακολογῶ τὸ κάθε τι καὶ τὸν καθένα, καὶ δὲν ἤθελα νὰ ὁμολογήσω στὸν ἑαυτὸ μου πῶς μοῦ λείπει ἡ Βιολέττα κ’ ὅτι καιγόμουν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὴν ξαναἰδῶ.

Σ’ αὐτὴ τὴν κατάσταση περίμεινα ὡς τις πρώτες τοῦ Δεκεμβρίου, ἐπειδὴ δὲν εἶχα ἀρκετὰ γρήματα, γιὰ νὰ κάμω, ὅπως ἤθελα, μιὰ βόλτα στὸ Παρίσι. Τῆς πρώτης τοῦ Δεκεμβρίου ἔφτασε στὴ Ρώμη. Δὲ στάθηκε ποτέ, οὔτε πειὸ ὁμιμορφη, οὔτε πειὸ εὐγενικιά. Δυσχερестήθηκε, ὅμως, γιὰτὶ, ἔδω στὴν Ἰταλία, ἀκόμα δὲν εἶχεν εἰπωθῆ τ’ ὄνομά τῆς. «Βιολέττα ντὲ Πενσάτετσι» κ’ ὅλοι ἀπαντοῦσαν σιγοτραγουδώντας

«εἶναι καιρὸς ἀκόμη»⁽¹⁾. Τῆς ἐξήγησα, ὅτι αὐτὸ ἦταν ἕνα συνειθισμένο κομπλιμέντο, κ’ ὅτι δὲν ἔπρεπε ν’ ἀσχοληθῆ μ’ αὐτό.

Ὁ πρίγκιπας τῆς ἐνοίκιασε ἕνα παλατάκι στὴ Σαλλουσιανὴν ὁδὸ, ἕνα γοητευτικὸ παλατάκι, ποῦ εὐωδίαζε ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τῶν ρόδων, ποῦ ἦταν πάντα λουσμένο ἀπ’ τὸν ἥλιο· καὶ μὲ προσκάλεσε πολλὰς φορὰς σὲ γεῦμα. Ἦταν πάντοτε ὁ ἴδιος συμπληθητικὸς συνδυασμὸς· μιλοῦσε λίγο κ’ ἔπινε πολύ. Ἡ Βιολέττα θ’ ἀναπανόταν ἕως τὸ Μάρτιο. Δὲν ὄφειλε νὰ σκεφτῆ τίποτ’ ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ διασκεδάσῃ καὶ νὰ χαλάσῃ λεπτά· καὶ δὲ θὰ τῆς ἔκανε καμμὴν ἐντύπωση, εἰν τῆς ἔλειπα.

Τις μέρες ἐκεῖνες εἶχε σημειωθῆ μιὰ διεθνὴς πολεμικὴ μεταξὺ τῆς Ἄννας Γκρέγκολφ καὶ μιᾶς ἄλλης διάσημης παιδαγωγοῦ, τῆς Juliette Carrière τοῦ Παρισιοῦ.

Ἡ Ἄννα Γκρέγκολφ ὑποστήριζε πῶς τὸ παιδί πρέπει ν’ ἀνατρέφεται μὲ αὐστηρότητα· ἡ Juliette Carrière γνωμοδοτοῦσε πάλι, ὅτι ἡ καλωσύνη καὶ ἡ γλυκύτης δίνουν καλλιτέρους καρπούς.

Κ’ ἔπειτ’ ἀπὸ μιὰν ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν, αἱ δύο παιδαγωγοὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ βρίζονται μὲ μιὰν ὄρεξι, μὲ μιὰ φαντασία, μὲ μιὰν ἀγριότητα, ποῦ προξενοῦσε κατάπληξη στὸ διεθνὲς κοινό.

Διηγῆθηκα τὸ μικρὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο μιὰ βραδιὰ, στὸ τραπέζι, ἐνῶ ὁ πρίγκιπας ἔπινε πολύ. Ἡ Βιολέττα ἔκαμε ἕνα μορφασμὸ περιφρονητικὸ.

— Αὐτοὶ οἱ Γκρέγκολφ εἶν’ ὅλοι τρελλοὶ! — μοῦ εἶπε. — Ἄν ἐγὼ εἶχα μιὰ παιδαγωγὸ ἢ μιὰ συγγραφέα στὴν οἰκογένειά μου θὰ τὴν ἔβγαζ’ ἀμέσως ἀπ’ τὴν πόρτα. Τῆς ἔρριξα μιὰ λοξὴ ματιὰ, γιὰ νὰ δῶ μήπως ἀστενεύοταν. Ὅχι· μιλοῦσε σοβαρά. Γι’ αὐτὴν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ νὰ μὴ θέλῃ νὰ εἶναι Γκρέγκολφ, καὶ νὰ θέλῃ νὰ εἶναι ντὲ Πενσάτετσι ἦταν ἀδιόρθωτη. Ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐπιμονὴ ἐκείνη, ποῦ μὲ χαντάκωσε. Ἐρωτευμένος μαζί τῆς τόσο, ὥστε ν’ ἀψηφῶ καὶ τὴ ζήλεια τοῦ πρίγκιπα, ποῦ μ’ εἶχε φοβερίσει στὸ Παρίσι, ἐνόμισα πῶς μοῦ ἐπιτρεπόταν νὰ τῆς κάμω κάποια παρατήρηση.

Μιὰ μέρα συνήντησα τὴ Βιολέττα σ’ ἕνα μαγαζὶ ψιλικῶν· ἀπ’ ἔξω περίμεινε ἐν αὐτοκίνητο μὲ σταχτὶ σκοῦρο χροῖμα καὶ κόκκινα στολισμάτα, μὲ κομψὴ καὶ δυνατὴ μηχανή, δυνάμειως σαράντα ἵππων. Τὰ πορτάκια ἦταν τὸ ἴδιο, στολισμένα μ’ ἕνα οἰκόσημο ποῦ παρίστανε τρεῖς βιόλες σ’ ἕνα φόντο γαλάζιο μὲ μιὰ κορῶνα ψηλά.

— Ὁ πρίγκιπας ἔχει πάει στὸ Τίβολι — μοῦπε ἡ Βιολέττα. — Θέλετε νὰ μὲ συνοδεύσετε, στὸ σπίτι;

Εὐτυχῆς γιὰ τὴν πρόσκληση, πέρασα στὸ πλευρὸ τῆς φίλης μου καὶ τ’ αὐτοκίνητο ξεκίνησε.

(1) Λόγια ἀπὸ τὴ διηγήσιν τοῦ βασιτοῦ (πατέρα τοῦ Αἰθιόπουλου) καὶ τῆς ὑπερφύρου (Βιολέττας), στὴ δεύτερη πράξι τῆς «Τραβιάτας», ποῦ λέει πρὸς τὴ Βιολέττα: «Violetta ben pensatevi ne siete in tempo ancora». (Σ. Μ.)

— Ἦμωνα στὸ ταχυδρομεῖο — μοῦ φανέρωσε ἡ Βιολέττα, — γιὰ νὰ στείλω λίγα χρήματα σ' αὐτὸ τὸν καυμένο, τὸν Ἀντρέα Γκρέγκολφ, ποῦ δὲν παρακαρδίζει. Τὸν θυμόσατε; Νομίζω πῶς θὰ τὸν γνωρίσατε στὶς Βρυξέλλες;

— Πέρο-Μπάκκο! (1) φώναξα.—

Δὲν εἶνα' ἀδελφός σας;

— Μὴ λέτε κουταμάρες, — διέκοψε ἀπτότομα ἡ νέα. — Οἱ ντὲ Πενσάτετσι δὲν μπορεῖ νάχουν συγγενεῖς, ποῦ ὀνομάζονται Γκρέγκολφ. Δὲν ἀπήνησα' ἤμουν, ἀληθινά, λυπημένος. Ἡ Βιολέττα, ἡ λεπτή, ἡ ἀξιαγάπητη, ἡ ἔξυπνη, κόντευε νὰ καταστήσῃ γελοῖα μ' αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα. τοῦ νὰ μιλάῃ γιὰ τὸν τίτλο της καὶ γιὰ τὴν οἰκογένειά της. Μὰ πῶς νὰ τὴν εἰδοποιήσω γιὰ τὸν κίνδυνο;

Δὲν πρόφθανα νὰ τὴν προσεγγίσω λίγο στὴν πραγματικότητα, κι' αὐτὴ, ἡ πάντα καλὴ κι' ἀνοιχτόκαρδη, γινόταν ἀπειλητικὴ σὰν ὄχι ἀθυμωμένη.

Κι' ὅμως δὲ μπορῶσα νὰ λαβαίνω κι' ἐγὼ ἄθελα μέρος σ' αὐτὴ τὴ κωμωδία, κι' ἦσαν ἀνάγκη νὰ μιλήσω καθαρά.

Στὸ σπῆτι, ἐνῶ παρῆδινα τὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτὸ σ' ἓναν ἀπαθῆ καὶ κορδωμένον ὑπηρέτη, εἶπα στὴ νέα.

— Εἶναι θαυμάσιο τ' αὐτοκίνητο τοῦ πρίγκιπα.

— Ποιό; ρώτησε ἡ Βιολέττα με' ἀφέλεια.

— Αὐτό, ποῦ μᾶς ἔφερ' ἐδῶ.

— Μὰ κεῖνο εἶναι δικό μου. . . .

— Τί! εἶχα ἰδεῖ ἓνα οἰκόσημο στὸ πορτάκι.

— Βέβαια — ξανάτε ἡ κωπέλλα. — Εἶναι τὸ σύμβολο τῶν ντὲ Πενσάτετσι.

Δὲ μπόρεσα νὰ μὴ γελάσω.

— Φτάνει παιά, — φώναξα — γιὰτὶ νὰ διηγῆσαι αὐτὲς τὶς ἱστορίες σ' ἐμέ, πρὸ πάντων σ' ἐμένα; Δὲ θυμόσατε, ὅτι τοὺς ντὲ Πενσάτετσι σᾶς τοὺς ἐφεύρηκα γὼ ξτὸν περασμένο χρόνον στὶς Βρυξέλλες, ὅταν ἐτοιμαζόσατε νὰ φύγετε γιὰ τὸ Παρίσι;

— Ἔχετε ἄδικο νὰ ἐπιμένετε, καὶ κοντεύετε νὰ περάσετε τὰ ὄρια.

Βουβάθηκα. Τρεμάμενη καὶ κάτασπρη ἡ Βιολέττα με' κτύταζε με' μιὰν ἐντύπωση αἰφνίδιου μίσους. Τὰ ἀγριεμένα φρύδια της δὲν ἐσχημάτιζαν παιὰ παρὰ μιὰ γραμμὴ, ἓνα αὐλάκι τραχύ, στὸ λευκότατο μέτωπό της.

— Εἶστε σεῖς, ποῦ περνατε τὰ ὄρια. — εἶπε με' ψυχρὸ θυμὸ. — Δὲν ξέρετε τοῦλάχιστον οὔτε νὰ διαλέξετε τὴ στιγμή γιὰ μερικὰ ἀστεῖα μᾶς πρόστυχης εὐχαρίστησης. Στὸν ἀντιθάλαμο καὶ μπροστὰ τοὺς ὑπηρέτες μου εἶναι ἄτοπο νὰ γελάτε με' τὴν οἰκογένειά μου.

— Βιολέττα, σᾶς ζητῶ συγγνώμην — ψιθύρισα συγχυσμένος.

(2) Per Bacco! (= Μὰ τὸ Βάκχο) Ἰταλ. ἐπιφώνημα, δηλωτικὸν ἐκπλήξεως, ἀντίστοιχο με' τὸ δικό μας «γιὰ τὸ Θεό!» (Σ. Μ.)

— Ὅχι, σᾶς παρακαλῶ πηγαίνετε. Ὁ σεβασμὸς γιὰ τοὺς ντὲ Πενσάτετσι μ' ἀναγκάζει νὰ μὴ σᾶς συγχωρήσω.

Κ' ἔκαμ' ἓνα νεῦμα.

Ὁ ἀπαθῆς καὶ ἀκίνητος δούλος μοῦ ξανάδωσε τὸ καπέλλο, μοῦ πέρασε τὸ πανωφόρι, ἄνοιξε τὴν πόρτα.

Ἐγὼ ὑποκλίθηκα ταπεινότατα κ' ἐβγήκα με' τὸ κεφάλι κάτω.

Ἔτσι συνέβηκε νὰ χάσω μιὰ χαριτωμένη καὶ πιστὴ φίλη, γιὰ νὰ μὴν ἔχω πιστέψει στὴν ὑπαρξὴ μᾶς σεβαστῆς οἰκογένειας, ποῦ ἐφεύρηκα ἐγὼ, καὶ στὲς τρεῖς βιολέττες, στὸ γαλάζιο φόντο, ποῦ μαρτυροῦσαν τὴν ἀρχαία της εὐγένεια.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ)

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΑΝΝΙΟΣ

ΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΟΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΑΠΟ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΡΗΣΕΩΝ

I

Ὁ Κικέρων ἔγραψεν *in odio esse alicui* (= ἐν μίσει εἶναι τινι). Ἀπὸ τῆς ρήσεως ταύτης αἱ νεολατινικαὶ γλώσσαι ἐδημιούργησαν μονολεκτικὸς τύπους, ἴτοι:

α') ἡ Ἀρχαία Γαλλικὴ τὰ ρήματα *anoier, anuier, enuier* τὰ ἐπίθετα *anieus, aniois, anoius, anuius* τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά *anoi, anoiance, anui, anuianche, enui*

β') ἡ Ἀρχαία Ἰταλικὴ τὸ ἀφηρ. οὐσ. *nojo*

γ') ἡ Ἰσπανικὴ τὸ ἀφηρ. οὐσ. *enojo*

δ') ἡ Νέα Γαλλικὴ τὸ ρῆμα *ennuyer* τὰ ἐπίθ. καὶ *ennuyeux-euse ennuyant-ante* τὸ ἀφηρ. οὐσ. *ennui* τὸ ἐπίρρ. *ennuycasement*.

ε') ἡ Νέα Ἰταλικὴ τὸ ρῆμα *annojare* τὸ ἀφηρ. οὐσ. *noja*

ς') ἡ Πορτογαλικὴ τὸ ἀφηρ. οὐσ. *nojo*

ζ') ἡ Προβιγκιανὴ τὰ ρῆμ. *enojar, enuejar, enuiar* τὰ ἐπίθ. *enoios, enueyos, enuios*, τὰ ἀφ. οὐσ. *enoc, enueg, enueit, enuet enuey, enuit, enuoi, enut*

η') ἡ Ἀγγλικὴ τὸ ρ. *annoy* τὰ οὐσ. *annoy, annoyance, annoyant* τὰ ἐπίθ. μετ. *annoyful, annoying, annoyous*. Παράλληλοι λατινικαὶ ρῆσεις 1) *abalienari ab aliquo* 2) *amicitiam depellere, dissuere, excutere* 3) *inimicitias exercere-gerere-suscipere cum aliquo* 4) *simultates exercere-gerere cum aliquo*. Πρὸς τὰς περιφράσεις *hostilis animus, inimica facies, mens infensa, odii semina*. Καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ δὲν ἔχουσιν ἐν ταῖς νεολατ. γλ. ἐξέλιξιν ὅταν ἢ τοῦ Κικέρωνος ρῆσις.

II

Οἱ Λατίνοι ἔλεγον (*in*) *hanc horam* ἀπὸ τῆς ρήσεως ταύτης παρήχθη τὸ ἐπίρρημα τῆς Ἀρχαίας Ἰσπανικῆς γλώσσης *encara*, τὰ τῆς Πορτογαλικῆς γλώσσης *encara* καὶ *enguera*, τὸ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης *ancora* καὶ τὸ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης *encore* (παρὰ πολλὰς ἀντιστοιχούς ρῆσεις), εἰσῆχθη δὲ τοῦτο ἀναλλοίωτον καὶ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλώσσαν (παρὰ τὴν ἀντίστοιχον ρῆσιν *once more, till this hour*. Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι τὸ λατινικὸν *h* δὲν προφέρεται ὑπὸ τῶν νεολατίνων.

(*Ἐπεται συνέχεια)

N. ΛΙΒΑΔΑΣ

ΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ “ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ”

Ἡ «Ἀνθρωπότης», ὀρμωμένη ἀπὸ δύο γνωμῶν:

ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς δημιουργίας καὶ τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἐπιβολῆς Πεζοῦ καὶ Ἑμμέτρου Λόγου καθαρῶς Ἑλληνικοῦ, καὶ εἰκονιστικοῦ πάσης ἐπόψεως τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ τῶν ἰδανικῶν Τῆς εἰς πᾶσαν ἐποχὴν καὶ σήμερον,

ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐκκολαπτομένης κατὰ τὴν παρούσαν γενεὴν Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας.

ἀποδίδεται εἰς τὴν ταύτης προαγωγὴν καὶ βελτίωσιν διὰ διαγωνισμῶν.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει ἐσημείωσεν ὅτι θὰ προκηρῦξη διὰ τοῦ ἀνα χειρας, Διηγηματικῶν καὶ Ποιητικῶν διαγωνισμῶν. Νῦν συστηματοποιεῖ τοὺς διαγωνισμοὺς τῆς ὡς ἑξῆς:

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ

ΛΥΡΙΚΟΣ

Καὶ οἱ τρεῖς θὰ τελῶνται κατ' ἔτος.

Γενικὸν ὄροι μετοχῆς εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς τούτους εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐμπνεύσεως θὰ ᾔηται καθαρῶς ἑλληνικόν, ἀφιεμένης εἰς τὸν λογογράφον ἢ τὸν ποιητὴν πάσης ἐλευθερίας πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος.

2) Ἡ γλωσσικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἔργου εἰς οὐδένα περιορισμὸν ὑποβάλλεται ὑφ' ἡμῶν, ἐκτὸς τοῦ ἀναποφεύκτου περιορισμοῦ τῆς **ἱστορικῆς ὀρθογραφίας**.

3) Ἡ ἔκτασις καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἔργου ἀφίεται εἰς τὴν βούλησιν τοῦ συντάκτου.

Τὰ δράματα εἶναι δυνατὸν νὰ ὦσιν ἀπὸ μονοπράκτου μέχρι πενταπράκτου· τὰ διηγήματα μικρὰ ἢ ἐκτεταμένα· τὰ ποιήματα: ἐν—λυρικῶν ἢ ἐπικόν,—ἢ σειρὰ αὐτοτελῶν ἐν κατ' ἐπίφασιν, πράγματι δ' ἐνουμένων ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἰδέας.

4) Τὰ χειρόγραφα δὲν θὰ φέρωσι τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ συντάκτου, ἀλλὰ ρητόν τι, ὅπερ θὰ ᾔηται γεγραμμένον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποσταλησομένου μετὰ τοῦ ἔργου πρώτου φακέλλου, ἐν ᾧ ἐπὶ ἐπιμελῶς κεκαλυμμένου φύλλου χάρτου θὰ φέρεται τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ συντάκτου, ἅμα δὲ καὶ τὸ λογοτεχνικὸν τούτου ψευδώνυμον, ἂν ὑπὸ τοιοῦτον προτιμᾷ νὰ ἐμφανισθῇ ὁ συντάκτης.

5) Ἐν ἰδιαιτέρῳ δευτέρῳ φακέλλῳ ἕκαστος συντάκτης ὑποβαλλομένου ἔργου θ' ἀναγράφῃ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπώνυμα πέντε τῶν ἀνεγνω-

ρισμένων φιλολόγων, λογοτεχνῶν καὶ τεχνοκριτῶν ἐν Ἀθήναις, οὓς νομίζει ἱκανοὺς νὰ γένωνται κριταὶ ἐν τῷ ἀγῶνι, οὗ μετέχει ἕκαστος. Ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ φέροντος τὰ ὀνόματα τῶν προτεινομένων κριτῶν δὲν θὰ γράφηται τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυγον τοῦ προτείνοντος, ἵνα ἢ τοῦτο ἄγνωστον τῇ Διευθύνσει καὶ τῇ Ἐπιτροπείᾳ τῆς «Ἀνθρωπότητος», αἵτινες θ' ἀποσφραγίσωσι τοὺς φακέλλους τούτους τῇ 6ῃ Μαρτίου 1923, ἵνα γένηται γνωστὸν τίνες ἐξελέγησαν Κριταί, οἵτινες ἀμέσως θ' ἀναλάβωσι τὸ κριτικὸν αὐτῶν ἔργον. Πρὸς πρόληψιν συγχύσεως τῶν φακέλλων, παρακαλοῦνται ὅσοι θὰ μετάσχωσιν ἐνὸς ἢ πλείονων διαγωνισμῶν νὰ γράψωσιν ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ δευτέρου τούτου φακέλλου τὴν λέξιν: Κριταί.

6) Τελευταία ἡμέρα ὑποβολῆς τῶν ἔργων ἡ 5ῃ Μαρτίου 1923.

Τῇ τελευταίᾳ Κυριακῇ τοῦ Μαρτίου 1923 θ' ἀναγνωσθῇ ἡ Ἐκθεσις τῶν Κριτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐταιρείας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ», θὰ δημοσιευθῇ δ' ἀμέσως εἶτα ἐν τῇ «Ἀνθρωπότητι».

Βραβεῖα ὀρίζονται δύο δι' ἕκαστον τῶν τριῶν διαγωνισμῶν τοῦ Δραματικοῦ τὸ α' βραβεῖον θὰ ᾔηται 600δραχμον, τὸ δὲ β' 400δραχμον· τοῦ Διηγηματικοῦ τὸ α' 500δραχμον, τὸ δὲ β' 300δραχμον· τοῦ Λυρικοῦ τὸ α' 400δραχμον, τὸ δὲ β' 200δραχμον.

Πάντα τὰ βραβευθησόμενα ἔργα θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ «Ἀνθρωπότητι» καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει, ὃ δὲ συντάκτης θὰ λάβῃ ἑκατὸν (100) ἀντίτυπα ἐπὶ ἀρίστου χάρτου.

Τὰ ἐπαινεθησόμενα ἐν ἐκάστῳ διαγωνισμῷ ἔργα θὰ δημοσιευθῶσι μὲν ἐν τῇ «Ἀνθρωπότητι», δὲν θὰ δημοσιευθῶσι δ' εἰς ἰδιαιτέρον τεύχος.

Ἐπειδὴ, ὡς εὐνόητον, θ' ἀπαιτηθῶσι μεγάλα δαπάναι, αἵτινες δὲν πρέπει νὰ βαρύνωσιν ὀλόκληροι τὸ Περιοδικόν, ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ κακολογηθῶμεν, ὀρίζοντες ὅτι ἕκαστον ἔργον, ὑποβαλλόμενον εἰς τὸν Δραματικὸν ἀγῶνα ἀνάγκη νὰ συνοδεύηται ὑπὸ δραχμῶν τριάκοντα (ἀριθ. 30), ἕκαστον δ' ὑποβαλλόμενον εἰς τὸν Διηγηματικὸν ὑπὸ δραχμῶν εἰκοσιπέντε (ἀρ. 25), εἰς δὲ τὸν Λυρικὸν ὑπὸ εἴκοσιν (ἀρ. 20).

Ἐπειδὴ θ' ἀποστέλλωνται χρήματα καὶ οὕτω θὰ ᾔησαν γνωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν ὑποβαλλόντων ἔργα, ἂν ἐλάμβανε τὰ χρήματα ταῦτα ὁ Διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ, ὅστις θὰ μετάσχῃ τῆς κριτικῆς Ἐπιτροπείας τῶν διαγωνισμῶν, τὰ χειρόγραφα, οἱ φακέλλοι καὶ τὰ ἀνάλογα χρήματα θὰ παραδίδωνται ἢ θ' ἀποστέλλωνται πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς συντάξεως κ. Ν. Λιθαδάν, Καθηγητὴν, Ζωοδόχου Πηγῆς 28, Ἀθήνας (1 μ. μεσημβρίαν), ὅστις θὰ παραλαμβάνῃ πάντα ταῦτα ἐναντι ἀποδείξεως ἡμῶν.

Η «ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ»

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ένας ακόμα διαλεχτός λογοτέχνης απ' τη χορεία των δυνατών λογογράφων μας πέθανε. Ο Αντρέας Καρκαβίτσας. Μιά αρρώστια υπουλη και θανάσιμη του υπόσκαψε τη ζωή και τον ωδήγησε στον τάφο, όχι και τόσο πρόωρα, μα που μπορούσε όμως ακόμα να ζήσει μερικά χρόνια. Ο Καρκαβίτσας γεννήθηκε στα Λεχαινά της Ηλείας κατά το 1866, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο την Ιατρική και έγινε στρατιωτικός Ιατρός. Το επάγγελμά του αυτό συνετέλεσε να γυρίσει πολλά μέρη της Ελλάδος, να γνωρίσει πολύ κόσμο, να σπουδάσει τα ήθη και έθιμά τους, — και με τη μεγάλη παρατηρητικότητα που είχε και το λογοτεχνικό ταλέντο του να τα περιγράψει στα διάφορα διηγήματά του, όπως στο «Ζητιάνο» και σ' άλλα. Δημοσίευσε κατά σειρά τα ακόλουθα έργα. Τη «Δυγερή» μεγάλο διήγημα το 1886. Ένα τόμο με τον τίτλο «Διηγήματα» το 1892. Τα «Λόγια της Πλώρης» είκοσι περίπου διηγήματα το 1899. Τες «Παλιές Αγάπες» το 1900. Τον «Αρχαιολόγο» το μεγαλειότερό του διήγημα το 1904 και το «Ζητιάνο» το 1907. Από το 1907 έπαψε να γράφει πια ο Καρκαβίτσας, ο οποίος είχε βαρεθεί, ο να μη μπορούσε να προσανατολιστεί στις απαιτήσεις της νέας αισθητικής και της τεχντροπίας που κυριάρχησαν από το 1910 και δώθε στη λογοτεχνία μας. Στα πρώτα διηγήματά του ο Καρκαβίτσας μεταχειρίστηκε την καθαρεύουσα, βαθμηδόν όμως και κατ' όλιγον εξειλίχτηκε σε δημοτικιστή, χωρίς όμως ποτέ να φτάσει στα άκρα και ν' άσπαστεί σ' όλα του τον ψυχαρισμό, όπως συνέβηκε με το σύγχρονό του Κωστή Παλαμά, που άρχισε κι' αυτός να πρωτογράφει στην καθαρεύουσα τα έργα του.

Ο Καρκαβίτσας είναι άναμφίβολα ένα από τα εκλεκτά και δυνατά ταλέντα της εποχής του. Το ύφος του είναι απλό και διανγές και η φράση του σφιχτοδεμένη χωρίς περιττολογίες και φλυαρίες άσκοπες, που παρατηρούμε σε άλλους. Αν και διάφορος έντελώς, είναι όμως κατά τη γνώμη μας ισάξιος του Παπαδιαμάντη και του Βιζυηνού. Τον διακρίνει μεγάλη παρατηρητικότητα και επιμέλεια στο ύφος και την έκλογή των λέξεων, ενώ ο Παπαδιαμάντης έχει μόνον μεγαλειότεραν δημιουργικότητα και φαντασία και άγνότερη έμπνευση, άλλ' έχει ύφος άτημέλητο και γλώσσα άκατάστατη και ο Βιζυηνός μ' όλη τη βαθειά ψυχολογία του παραμελεί το ύφος του.

Ο Καρκαβίτσας είναι το μεταίχμιο της παλιότερης και της νεώτερης διηγηματογραφικής τέχνης του τόπου μας. Το έργο του κρινόμενο με τις σημερινές αισθητικές αντιλήψεις, δέν ικανοποιεί βέβαια πλέον το γούστο μας και δέ μās προκαλεί τη δυνατή καλλιτεχνική συγ-

κίνηση, αλλά στην εποχή του θεωρούτανε αυτός ένας από τους πρώτους διηγηματογράφους μας. Στην σύνθεσι των έργων του είχε για πρότυπο, όπως και όλοι της εποχής του, τους Γάλλους διηγηματογράφους, που αυτοί κι' μόνοι ήτανε τότε γνωστοί στον τόπο μας, γι' αυτό και τα διηγήματά του εκτυλίσσονται ήρεμα και κανονικά, χωρίς άπτόμενες μεταπτώσεις. Αργότερα άρχισε να γίνεται γνωστό εδώ από μεταφράσεις το περὶ δυνατό Σκανδιναβικό και το Ρωσικό διήγημα και να επιδρα αυτό στη σύνθεσι των έργων των νέων διηγηματογράφων μας και να παίρνει το διήγημα του τόπου μας μιá διαφορετική ικανοποιητική εξέλιξη.

Τα καλλίτερα διηγήματα του Καρκαβίτσα είναι τα «Λόγια της Πλώρης», οι «Νέοι Θεοί», ο «Αφωρισμένος», τα «Πιστροφία» κλπ.

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

“ ΤΟ ΑΜΟΙΡΟ ΤΟ ΛΟΛΑΚΙ , ,

Ο φίλος και συνεργάτης της «Ανθρωπότητος» κ. Φώτος Γιοφύλης ο γνωστός ποιητής και δημοσιογράφος, διευθυντής του περιοδικού «Πολιτισμός», εξέδωσε κατ' αυτές και έθεσεν εις κυκλοφορίαν κομψόν τομίδιον υπό τον τίτλον «Το Άμοιρο το Λολάκι» υπό τύπον Αθηναϊκού μυθιστορήματος. Ο κ. Γιοφύλης, όστις μās έχει δώσει καλλίστους στίχους και όστις δικαίως, χάριν εις τās ευγενείς προσπαθείας του από πολλού ήδη άνεγνωρίστη υπό του φιλολογούντος κόσμου ως εις εκ των γνωστοτέρων ποιητών, προσπαθεί τώρα δια της νέας του αυτής εργασίας να καταλάβη θέσιν ειδικώς εις το Μυθιστόρημα και Διήγημα. Ευχαρίστως ο γράφων τās γραμμάς τούτας έθυσίασεν όλίγην ώραν όπως αναγνώση το βιβλίον του φίλου ποιητού. Ο συγγραφεύς πράγματι προσπαθεί με την Πουτσίγιον ζωηρότητα και συντομίαν των εικόνων του να μās παρασύρη εις μιάν εκτίμησιν του έργου του. Δυστυχώς όμως, δι' να είμεθα ειλικρινείς, το έργον αυτό του κ. Γιοφύλη, δέν μās ένεθουσίασε καθόλου. Από τον κ. Γιοφύλην είχομεν και έχομεν πολλās άπαιτήσεις. Ας εκλέξη τα θέματά του εις άλλον όρίζοντα και όχι εις τους όρίζοντας του Μεταξουργείου. Η ήρωίς του βέβαια παρουσιάζεται ένας τύπος άρκετά φρυκτός και ή Κοκόττα Αντρέ, ζωγραφίζεται πολύ ζωηρά ως τύπος κοκαϊνομανούς. Επίσης και ή Τιτίκα ως τύπος νεωτέρας ήμμανεπτυγμένης Αθηναίας καλλιτέχνιδος. Η λύσις κοινή, πεζή, τετριμμένη. Ο φίλος συγγραφεύς έχει μέσα του πολλήν ζωήν και νομίζομεν ότι κάτι μπορεί να μās δώσει εις νέαν του εκδήλωσιν έν θελήσει.

Η ΓΥΝΗ

ΤΕΥΧΟΣ Α'

Τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Γυναικὸς

Ὁ γνωστός ἐν Κων)πόλει ἰατρός καὶ διευθυντὴς τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιθεωρήσεως «Ἱπποκράτης» κ. Μ. Μωῦσειδης, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἐν Κων)πόλει εἰς πολὺ κομψὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τόμον ἔργου του ἐπιγραφομένου μὲ γενικὸν τίτλον ἢ «Γυνή» καὶ ὑπότιτλον «Τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Γυναικὸς». Ἀνατρέξαντες τὸ σύγγραμμα τοῦ φίλου Ἱατροῦ διεκρίναμεν ὅτι τὸ ἔργον του ἀρκετὰ ἐπιστημονικὸν πρέπει νὰ διαβασθῇ ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν τελείαν ἐμφάνισιν τῆς Γυναικὸς.

N. ΛΙΒΑΔΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ

Τὸ πληρέστερον πάντων τῶν μέχρι σήμερον ἐκδοθέντων ἡμετέρων καὶ ξενογλώσσων Λεξικῶν τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Θησαυροῦ ταύτης.

Περιλαμβάνει πάντας τοὺς ὄρους πάσης ἐπιστήμης, ἐπομένως εἶναι καὶ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν διὰ πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέχνην καὶ πάντα κλάδον αὐτῶν.

Περιέχει πάντας τοὺς προτέρους συναφεῖς τύπους τῶν ἀρχαίων ἀδελφῶν γλωσσῶν καὶ τούς, κατὰ γλωσσικὰς περιόδους, ἀντιστοίχους τύπους λατινογενῶν καὶ συγγενῶν γλωσσῶν καὶ ἀντικαθιστὰ κατὰ μέγα μέρος πᾶν λεξικὸν Ἀγγλικόν, Γαλλικόν, Γερμανικόν, Ἰταλικόν, Ἰσπανικόν, Πορτογαλικόν, Ῥουμανικόν καὶ τῶν διαλέκτων τῶν γλωσσῶν τούτων καὶ τῶν παραλλήλων γλωσσῶν.

Ἐρμηνεύει πάντας τοὺς τύπους ἑλληνιστὶ ἐν πάσῃ σημασίᾳ μετὰ τῶν ἀναγκαίων παραπομπῶν εἰς συγγραφεῖς καὶ ἔργα, ἀλλὰ χρησιμεύει καὶ ὡς Ἑλληνολατινικὸν Λεξικὸν καὶ εὐρετήριον παντὸς ἐπιστημονικοῦ ὄρου καὶ γλωσσικοῦ τύπου ἐν πάσῃ γλώσσῃ.

Τὸ ΛΕΞΙΚΟΝ ΛΙΒΑΔΑ πρέπει ν' ἀποκτήσῃ πᾶς Φιλολόγος, Θεολόγος, Ἱατρός, Φυσικός, Χημικός, Φαρμακοποιός, Ἀξιωματικός, Σπουδαστής.

Τιμὴ προπληρωτέα ἐκάστου τεύχους δραχμαὶ 5. Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἀνθρωπότητος» δραχ. 2ῆ τὰ 6 τεύχη.

Ἡ «Ἀνθρωπότης» δέχεται συνδρομητὰς.

Διευθύνσις τοῦ κ. Ν. Λιβαδά: Ζωοδόχου Πηγῆς 28, Ἀθήναι.

ΤΑ «ΕΙΚΟΣΑΧΡΟΝΑ» ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

Ἐωρτάσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου ἡ εικοσαετηρὶς τῆς σχεδὸν ἀνελλιπούς, παρὰ τόσας δυσχερείας, ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ «Νουμᾶ», ἡ ἐπὶ μίαν εικοσαετίαν ἐνδελεχῆς καὶ ζωηρὰ ἐπανάστασις τοῦ «Νουμᾶ» ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος ἐστέφθη ὑπὸ ἐορτῆς τῶν συνεργατῶν καὶ τῶν θαυμαστῶν του. Παρέστησαν πολλοὶ φίλοι τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν γραμμάτων τοῦ «Νουμᾶ», ὠμίλησαν οἱ κ. κ. Κώστας Παρορίτης (ὁ καθηγητὴς κ. Λεωνίδας Σουρέας), Ρήγας Γκόλφης (ὁ συμβολαιογράφος κ. Δ. Δημητριάδης), Θ. Συναδινὸς καὶ Δ. Γληνός, αἱ δὲ ἀντιλήψεις τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ «Νουμᾶ» ἀνεγνώσθησαν ἀπὸ χειρογράφου, ἐπειδὴ ὁ κ. Παλαμᾶς ἀσθενεῖ.

Ἡ «Ἀνθρωπότης» εἰλικρινῶς εὐχεται πᾶσαν προκοπὴν εἰς τὸν «Νουμᾶν», ὅστις προσήνεγκε πραγματικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα, συγκρατήσας ἐν τῇ κατωφερείᾳ του πολλοὺς διανοουμένους εἰς ὠρισμένον σταθμὸν, ἐναντίον τῆς ἀνωφερείας, εἰς ἣν ὠδήγει ὁ μακαρίτης Μιστριώτης.

ΔΙΑΦΟΡΑ

— Ἐκ Παρισίων ἐλάβομεν ἐν τεύχῳ — τὸ α' — τοῦ σατυρικοῦ περιοδικοῦ «Βλακόμετρο» ἐκδιδομένου παρὰ τοῦ ἱατροῦ κ. Π. Δηβάρη. Διευθύνσις: Rue Ordener 68 Paris.

— Ἐκ Λευκωσίας τῆς Κύπρου λαμβάνομεν τὴν ἡμερησίαν πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθερία», διευθυνομένη παρὰ τοῦ συναδέλφου κ. Κ. Σταντινίδου. Τὸ πνεῦμα τοῦ καλλίστου τούτου ὄργανου τῆς Μεγαλονήσου εἶναι ἀνεξάρτητον, σχολιάζει δὲ μὲ εὐθύτητα τὰ Ἑλλαδικὰ πράγματα.

— Λαμβάνομεν τακτικὰ τὴν ἐβδομαδιαίαν πολιτικὴν ἐπιθεώρησιν «Κοινότης». Μὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ κ. Μαλούχου εἰμεθα πολὺ ἐνθουσιασμένοι.

— Εἰς τὸν ἐκλεκτὸν φίλον τῆς «Ἀνθρωπότητος» κ. Γ. Θεοδορακάκον, διευθυντὴν τῆς ἑταιρείας Παληοῦ, ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὰς καλὰς καὶ εὐγενεῖς του προθέσεις.

— Εἰς τὸν ἀγαπητὸν φίλον, τὸν ἡρωϊκὸν Στρατηγὸν κ. Ν. Κλαδᾶν, διὰ τοῦ ὁποίου τὴν δρᾶσιν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, θέλει ἀσχοληθῆ ἄργότερον εἰδικὸς συνεργάτης μας, ἀποστέλλομεν εἰς τὰ βῆθη τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου κακὴ μοῖρα τὸν ἔορσεν αἰχμάλωτον, θερμὰς εὐχὰς ἐπὶ τῇ ἐπετείᾳ αὐτοῦ ἐορτῇ.

— Εἰς ἐκλεκτὸν καὶ πολυφίλητον φίλον καὶ παλαιὸν συναδέλφον τὸν υἱὸν τοῦ ἀργυρομοιβοῦ κ. Α. Μόσχου Σ. Μόσχον, διαμένοντα ἐν Αὐστρίᾳ πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του, διαβιβάζομεν τὰς ὠραιότερας καὶ θερμότερας εὐχὰς μας ἐπὶ τῇ ἐορτῇ του, εὐχόμενοι ὅπως τὸ βαρὺ κένθος, ὅπερ ἐκάλυψε τὴν φίλην οἰκογένειαν διὰ τοῦ προῶρου καὶ τραγικοῦ θανάτου τῆς ἀγαπητῆς τῶν Λέλας διασκεδασθῇ διὰ μακροτάτης πλέον ὑγείας καὶ εὐτυχίας τοῦ μονίκριβοῦ τῶν Σπύρου.

— Εἰς τοὺς κινήματογράφους «Ἐθνικόν», «Διονύσια» καὶ «Πάνθεον» παίχθησαν κατὰ τὸ τελευταῖον 15ῆήμερον ἔργα ὠραιότατα, ἐὰν δὲ προστεθῇ εἰς τὰς τιμίας καὶ ἡ ἀρτία αὐτῶν Ὁρχήστρα, δύνανται νὰ κινηθῶνται διὰ τὴν εἰνηματογραφικὴν κίνησιν.

* — Τόμοι χροσόδετοι τῆς «Ἀνθρωπότητος» τοῦ Α' ἔτους πωλοῦνται εἰς τὰ γραφεῖά μας: Ξενοδοχεῖον «Παλλάδιον» ἢ Σταδίου 58 πρὸς Δρ. 100 καὶ διὰ τὸ ἔξωτερικὸν 1 Λίρα καὶ 1 σελίνι. Ὁ ἐμβάζων τὸ ἀντίτιμον λαμβάνει ἀσφαλῶς τὸν θησαυρὸν αὐτόν. Εἰς τὸν τόμον τούτον, εἰς μέγα σχῆμα, ἔχουν γράψει ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ Ἕλληνες καὶ ξένοι λογογράφοι.

— Οἱ ἐκδίδοντες νέα ἔργα παρακαλοῦνται ὅπως ἀποστέλλωσι ἀπὸ ἐν ἀντίτυπον εἰς τὰ γραφεῖά μας, ὅπως ἀναγγείλωμεν τοῦτο.

— Ο έκδοτικός οίκος « Ἀθηνᾶ » τοῦ κ. Α. Ι. Ράλλη ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τομίδιον ποιημάτων τοῦ κ. Γερασίμου Σπαταλά ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἰτίες καὶ Δάφνες ». Ὁ γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον κ. Σπαταλάς ἐτοιμάζει ὡς ἀναγγέλει καὶ νέον ἔργον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ Νεοελληνικὴ Στιχογραφικὴ » !

« ΠΩΣ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΑΛΟ ΛΑΔΙ »

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ προσπάθειά του ὅπως μεταδώσῃ πᾶσαν χρήσιμον πληροφορίαν καὶ συμβουλὴν εἰς τοὺς κατεργαζομένους τὴ παραγόμενα ἐν τῇ χώρα εἶδη, ἀνέθεσεν εἰς τὸν χημικὸν τμηματάρχην τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου κ. Δ. Μπόγγριν ὅπως εἰς γλώσσαν καὶ πνεῦμα εὐκρινῆς δόξῃ εἰς τοὺς ἔλαιοπαραγωγούς ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς τινάς. Πράγματι ὁ φίλος κ. Μπόγγριν συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε μικρὸν τομίδιον ὑπὸ τὸν τίτλον « Πῶς νὰ κάνετε καλὸ λάδι ». Αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ τοῦ καλοῦ ἐπιστήμονος πρέπει νὰ διαβασθῶν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Η 'ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ,,

Διὰν προσεχῶς θὰ κυκλοφορήσῃ τὸ τεῦχος τοῦ Δεκεμβρίου μὲ μεγαλειτέραν ἀνακαινιστικὴν προσπίθειαν, ἵνα ἡ « Ἀνθρωπότης » καταστῇ ὁ μηνιαῖος σύντροφος τῶν ἐπιστημόνων, τῶν λογίων καὶ τῶν οἰκογενειῶν.

Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1923 ἡ « Ἀνθρωπότης » εἰσερχομένη εἰς νέαν περίοδον θ' ἀποτελέσῃ σταθμὸν διὰ τὰ Νεοελληνικὰ γράμματα καὶ τὸν Περιοδικὸν Τύπον τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν γνωστῶν λογίων καὶ τὴν δημοσίευσιν πλήρων ἔργων τῶν ἐν ἐκάστῳ τεύχει.

ΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΜΑΣ

Ἐπιστῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας εἰς τὸ ὅτι οἱ Διαγωνισμοὶ τῆς « Ἀνθρωπότητος » ἰδρύθησαν διὰ νὰ δημιουργήσουν ὥραϊαν προσπάθειαν τῶν νέων λογίων καὶ διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ὑπάρχουσαν καὶ διὰ νὰ ὠθήσουν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς Ποιητικῆς Τέχνης ὀριζομένην ποιητικὴν ἐκδήλωσιν εἰς πάντα τὰ εἶδη τοῦ ἡμετέρου λόγου καὶ τοῦ πεζοῦ. Ἐπομένως οὔτε διὰ τοὺς γνωστοὺς καὶ δοκιμοὺς λογογράφους καὶ ποιητὰς ἰδρύθησαν οἱ Διαγωνισμοί, οὔτε πρέπει νὰ νομίσουν οἱ νέοι λόγοί μας ὅτι κινδυνεύουν νὰ μὴ τοὺς προσέξωμεν. Οἱ Διαγωνισμοὶ μας εἶναι διὰ τοὺς νέους. Αὐτῶν ἀναμένομεν ἔργα.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος ἐδημοσιεύσαμεν τὴν τοῦ Οὐεργιλίου καταπληκτικὴν ἐκείνην Προφητείαν τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου.

Εἰς τὸν στίχον 12 ταύτης πρέπει ν' ἀναγῶσθῃ « μάταια » καὶ ὄχι « μάτια ». Ἡ ἄλλειψις ἐνὸς α ἐπεσκοτίσει τὴν Προφητείαν, ἂν καὶ ἤνοιξε « μάτια ».

*

Εἰς τινὰ ἀντίτυπα τοῦ παρόντος τεύχους παρέμειναν τυπογραφικὰ σφάλματα ἐν τῷ ἐν σελ. 45 ἄρθρῳ τοῦ κ. Ν. Λιβαδά « Δέξεις τῶν Νεολατινικῶν γλωσσῶν ἀπὸ Λατινικῶν ῥήσεων ».

Ε Γ Ο

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

ΓΕΝΙΚΗ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΠΡΩΤΗΝ ΖΗΤΗΣΙΝ

4%

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ **Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ**

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1893

BANK OF ATHENS

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ καταβεβλημένον,
ἐξ ὁλοκλήρου 48,000,000

Κ. Δ. ΚΑΜΠΑΝΗ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7—ΑΘΗΝΑΙ

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΔΛΝΕΙΑ

Ἄγοραπωλησίαι Συναλλάγματος—Τίτλων

Ναυτιλιακαὶ ἐργασίαι

Ναυλώσεις—Ἀσφάλειαι κλπ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ

ΤΗΛ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: **CABANIS**